

Univerza
v Ljubljani

Fakulteta
za gradbeništvo
in geodezijo

Jamova cesta 2
1000 Ljubljana, Slovenija
<http://www3.fgg.uni-lj.si/>

DRUGG – Digitalni repozitorij UL FGG
<http://drugg.fgg.uni-lj.si/>

To je izvirna različica zaključnega dela.

Prosimo, da se pri navajanju sklicujete na bibliografske podatke, kot je navedeno:

Miklavčič, T., 2014. Vpliv programov evropskega teritorialnega sodelovanja na prostorski razvoj. Magistrsko delo. Ljubljana, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo. (mentor Černe, A.): 111 str.

Datum arhiviranja: 28-08-2014

University
of Ljubljana

Faculty of
Civil and Geodetic
Engineering

Jamova cesta 2
SI – 1000 Ljubljana, Slovenia
<http://www3.fgg.uni-lj.si/en/>

DRUGG – The Digital Repository
<http://drugg.fgg.uni-lj.si/>

This is original version of final thesis.

When citing, please refer to the publisher's bibliographic information as follows:

Miklavčič, T., 2014. Vpliv programov evropskega teritorialnega sodelovanja na prostorski razvoj. M.Sc. Thesis. Ljubljana, University of Ljubljani, Faculty of civil and geodetic engineering. (supervisor Černe, A.): 111 pp.

Archiving Date: 28-08-2014

Univerza
v Ljubljani

Fakulteta
za gradbeništvo
in geodezijo

Jamova c. 2

1115 Ljubljana, Slovenija

telefon (01) 47 68 500

faks (01) 42 50 681

fgg@fgg.uni-lj.si

INTERDISCIPLINARNI
PODIPLOMSKI ŠTUDIJ
PROSTORSKEGA
IN URBANISTIČNEGA

Kandidat:

TOMAŽ MIKLAVČIČ

**VPLIV PROGRAMOV TRANSNACIONALNEGA
TERITORIALNEGA SODELOVANJA NA PROSTORSKI
RAZVOJ**

Magistrsko delo štev.: 73/IP

**IMPACTS OF TRANSNATIONAL TERRITORIAL
COOPERATION ON SPATIAL DEVELOPMENT**

Master of Science Thesis No.: 73/IP

Mentor:

prof. dr. Andrej Černe, UL FF

Predsednica in članica komisije:

doc. dr. Alma Zavodnik Lamovšek

Član komisije:

izr. prof. dr. Anton Prosen, UL FGG, upok.

Ljubljana, 1. julij 2014

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisani TOMAŽ MIKLAVČIČ izjavljam, da sem avtor magistrskega dela z naslovom: "Vpliv programov transnacionalnega teritorialnega sodelovanja na prostorski razvoj".

Izjavljam, da je elektronska različica v vsem enaka tiskani različici.

Izjavljam, da dovoljujem objavo elektronske različice v repozitoriju UL FGG.

Ljubljana, 14. april 2014

Tomaž Miklavčič

ZAHVALA

To magistrsko delo je rezultat moje nekaj letne aktivne vključenosti v različne programe in projekte programov evropskega teritorialnega sodelovanja. Za priložnost sodelovati v teh programih, za vse pridobljene delovne in osebne izkušnje se najlepše zahvaljujem delodajalcu – ministrstvu pristojnemu za prostor in še prav posebej Margariti Jančič, ki mi je v vseh teh letih posredovala marsikatero lastno izkušnjo in obilico dragocenih nasvetov.

Raziskavo, ki je osnova za v nalogi izvedeno analizo sem, v tesnem sodelovanju z nacionalnim sekretariatom programov, opravil kot nacionalna kontaktna točka programov. Za to priložnost se če enkrat zahvaljujem Ministrstvu za okolje in prostor ter dr. Dejanu Cigaletu in Ani Grum iz Oddelka za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, ki sta sodelovala pri pripravi vprašalnika, izvedbi ankete in obdelavi podatkov.

Zahvaljujem se vsem anketirancem, ki so se odzvali in izpolnili anketo.

Za podporo pri snovanju naloge se zahvaljujem svojemu mentorju prof. dr. Andreju Černetu ter dr. Almi Zavodnik Lamovšek za koristne nasvete ob zaključku.

Svoji partnerici Juliji se zahvaljujem za besede spodbude in potrpežljivost v letih pisanja. Nevi za pregled besedila in lektoriranje. Svojim staršem pa za dneve, ko so čuvali svoje vnuke in mi tako omogočili mirne trenutke za tipkovnico.

BIBLIOGRAFSKO – DOKUMENTACIJSKA STRAN IN IZVLEČEK

UDK: 711.4:061.1EU(043.3)
Avtor: Tomaž Miklavčič, univ.dipl. geogr
Mentor: prof. dr. Andrej Černe
Naslov: Vpliv programov transnacionalnega teritorialnega sodelovanja na prostorski razvoj
Tip dokumenta: magistrsko delo
Obseg in oprema: 111 str., 32 pregl., 6 graf., 14 sl., 10 pril.
Ključne besede: evropsko teritorialno sodelovanje, teritorialna kohezija, prostorski razvoj, regionalni razvoj, evropski skladi

Izvleček

V magistrskem delu so obravnavani programi evropskega transnacionalnega teritorialnega sodelovanja. Orisan je razvoj teritorialnega sodelovanja v Evropi, njegovi nameni in cilji ter povezanost med razvojem programov in razvojem evropskih prostorsko razvojnih ciljev ter dokumentov. Obravnavano je še vključevanje Slovenije v tovrstne programe in njena uspešnost. Opisane so vrste rezultatov in njihova uporaba po zaključku projektov. Naloga obravnava tudi dolgoročne učinke projektov ter njihov vpliv na prostorski razvoj. V nalogi so navedeni nekateri vplivi ter opisana problematika opazovanja tovrstnih dolgoročnejših vplivov, ki so predvsem zaradi narave projektov v okviru katerih se ne izvajajo večje investicije ter njihovega tematsko in geografsko zelo razpršenega delovanja težko merljivi.

Magistrsko delo obravnava dve delovni hipotezi.

- Hipoteza 1: Rezultati projektov so redko neposredno uporabljeni pri vsakodnevnih delovnih aktivnostih projektnih udeležencev po zaključku projektnih aktivnosti. Praktična uporaba rezultatov je manjša, kot bi lahko bila, oziroma obstaja razlika med v projektih predvidenimi ter dejansko doseženimi učinki.
- Hipoteza 2: Velika uspešnost slovenskih organizacij pri vključevanju v projekte transnacionalnega teritorialnega sodelovanja je posledica zgodnjega vključevanja Slovenije v programe transnacionalnega sodelovanja ter posledično krepitve institucionalnih in osebnih omrežij v projekte vključenih projektnih partnerjev.

Pri pripravi dela so uporabljene deskriptivne metode ter kvalitativna analizo z uporabo ankete kot orodja za ugotavljanje vzrokov ter uspešnosti sodelovanja v projekte vključenih organizacij ter oceno uporabljivosti rezultatov projektov.

Po vsebini so projekti programov transnacionalnega sodelovanja zelo različni. Najpogosteje projekti obravnavajo teme, povezane z okoljsko problematiko, varstvom narave in kulturne dediščine, preprečevanjem naravnih nesreč in tveganj, s klimatskimi spremembami; temami s področja prostorskega in regionalnega razvoja, razvoja podeželja ter razvoja mest; temami s področja prometa, mobilnosti in logistike; s podporo informacijski družbi, malim in srednje velikim podjetjem ter projekti s področja turizma. Njihove vsebinske in izvedbene razlike se odražajo v veliki heterogenosti doseženih rezultatov. Rezultati projektov in njihovi vplivi so zato zelo razpršeni po različnih področjih.

BIBLIOGRAPHIC-DOCUMENTALISTIC INFORMATION AND ABSTRACT

UDC: 711.4:061.1EU(043.3)
Author: Tomaž Miklavčič, univ.dipl. geogr
Supervisor: prof. Andrej Černe, Ph.D.
Title: Impacts of transnational territorial cooperation on spatial development
Document type: M. Sc. Thesis
Scope and tools: 111 p., 32 tab., 6 graph., 14 fig., 10 ann.
Keywords: European territorial cooperation, territorial cohesion, spatial development, regional development, European funds

Abstract

The Master thesis deals with the issue of European territorial cooperation programmes. It outlines the development of European territorial cooperation, its goals and objectives as its linkages to processes of evolution of European territorial development goals and documents. The involvement of Slovenia in transnational cooperation programmes and its successfulness are discussed in the paper. The thesis describes types of results delivered by projects and their further use after the projects closure. Longer lasting effects of projects and its results as its possible impacts to territorial development are treated. Some impacts are listed and the problem of observation and measurement of territorial impacts is described. Due to the nature of the project that are not investment orientated and deliver results that are thematically as geographically dispersed, observation of impacts is problematic.

Master thesis deals with two working hypotheses:

- Hypothesis 1: The results of the projects are rarely directly used in the daily work of project participants after the completion of project activities. The practical application of the results is less than it could have been, or there is a difference between the projects planned and actual effects achieved.
- Hypothesis 2: Great success of Slovenian organizations to engage in projects of transnational territorial cooperation is the result of an early integration of Slovenia into transnational cooperation programs and, consequently strengthening the institutional and personal networks in projects involving project partners.

In preparing the thesis descriptive methods and qualitative analysis were used as a tool for determining the effectiveness of cooperation in projects involved organizations, the reasons for their inclusion, the assessment of the performance of the integration and assessment of the applicability of the project results. The contents of the projects of transnational cooperation programs are very diverse. Most often, projects are addressing topics as environment, protection of nature and cultural heritage, disaster prevention and risk to climate change; spatial and regional development, rural development and urban development; transport, mobility and logistics, small and medium- sized enterprises and tourism related projects. Their substantive and operational differences are reflected in the large heterogeneity of the results obtained. The results of the projects and their impacts are highly geographically dispersed.

KAZALO VSEBINE

Seznam slik	X
List of figures	XI
Seznam preglednic	XII
List of tables	XIV
Seznam grafikonov	XVI
List of charts	XVII
Seznam prilog	XVIII
List of annexes	XIX
1 UVOD	1
1.1 Cilji magistrskega dela	2
1.2 Metode dela	4
1.3 Struktura besedila	5
2 METODOLOŠKI PRISTOP	7
2.1 Analiza učinkov programov pobude skupnosti INTERREG IIIB v Sloveniji in izvedba raziskave med slovenskimi udeleženci programov transnacionalnega teritorialnega sodelovanja INTERREG IVB	7
3 EVROPSKO TERITORIALNO SODELOVANJE	14
4 PROGRAMI EVROPSKEGA TERITORIALNEGA SODELOVANJA	21
4.1 Zgodovina teritorialnega sodelovanja v Evropski Uniji	21
4.2 Kohezijska politika v obdobju finančne perspektive 2007 - 2013	26
4.3 Transnacionalno teritorialno sodelovanje v obdobju 2007 – 2013	28
4.4 Razlike med programi pobude skupnosti INTERREG IIIB in programi INTERREG IVB	31
5 SODELOVANJE SLOVENIJE V PROGRAMIH EVROPSKEGA TRANSNACIONALNEGA TERITORIALNEGA SODELOVANJA	33
5.1 Vključenost Slovenije v programe pobude skupnosti INTERREG IIIB	33
5.2 Vključenost Slovenije v programe evropskega transnacionalnega teritorialnega sodelovanja v obdobju 2007 - 2013	39
6 ANALIZE UČINKOV PROGRAMOV IN PROJEKTOV TRANSNACIONALNEGA TERITORIALNEGA SODELOVANJA	52
6.1 Rezultati projektov programov INTERREG IIIB	53
6.2 Dolgoročni učinki projektov	55
6.3 Ovire, s katerimi se soočajo v projekte vključene organizacije	60
6.4 Slovensko sodelovanje v programih transnacionalnega teritorialnega sodelovanja	61
6.5 Razlogi za sodelovanje slovenskih institucij v projektih programov INTERREG IIIB Območje Alp in CADSES, navedeni v analizi MOP leta 2007	62

7 REZULTATI ANKETE	64
7.1 Osnovne značilnosti projektov in projektnih partnerjev, vključenih v raziskavo	64
7.2 Razlogi za sodelovanje, način vključitve v projekt, izbira ciljev in vsebine projektnih predlogov	68
7.3 Rezultati projektov programov transnacionalnega sodelovanja	75
8 PRIMERJAVA ODGOVOROV NA RAZPISIH PROGRAMOV TRANSNACIONALNEGA TERITORIALNEGA SODELOVANJA USPEŠNIH IN NEUSPEŠNIH PROJEKTHNIH PARTNERJEV	95
9 SKLEP	99
10 LITERATURA IN VIRI	109
11 PRILOGE	113

UPORABLJENE KRATICE

CADSES	Program pobude skupnosti INTERREG za prostor srednje, jadranske, podonavske in jugovzhodne Evrope
CEMAT	Evropska konferenca ministrov, odgovornih za regionalno planiranje v okviru Sveta Evrope
EK	Evropska komisija
ENPI	Evropski instrument za sosednje regije (The European Neighbourhood Partnership Instrument)
EPRP	Evropske prostorsko razvojne perspektive
ESPON	Evropsko omrežje za spremljanje prostorskega razvoja
ESPON 2013	Evropsko omrežje za opazovanje prostorskega razvoja in teritorialne kohezije
ESRR	Evropski sklad za regionalni razvoj (European Regional Development Fund)
ETS	Evropsko teritorialno sodelovanje
EU	Evropska unija
IPA	Inštrument za predpristopno pomoč (The Instrument for Pre-Accession Assistance)
MOP	Ministrstvo za okolje in prostor
MZIP	Ministrstvo za infrastrukturo in prostor
TA EU	Teritorialna agenda Evropske unije
TA EU 2020	Teritorialna agenda 2020

LIST OF ABBREVIATIONS

CADSES	Central Adriatic, Danubian and South- Eastern European Space
CEMAT	Council of Europe Conference of Ministers Responsible for Spatial/Regional Planning
EK	European Comission
ENPI	The European Neighbourhood Partnership Instrument
EPRP	European Spatial Development Perspectives (ESDP)
ESPON	European Spatial Planning Observation Network
ESPON 2013	The European Observation Network for Territorial Development and Cohesion
ESRR	European Regional Development Fund
ETS	European Territorial Cooperation
EU	European Union
IPA	The Instrument for Pre-Accession Assistance
MOP	Ministry of Environment and Spatial Planning
MzIP	Ministry of Infrastructure and Spatial Planning
TA EU	Territorial Agenda
TA EU 2020	Territorial Agenda 2020

SEZNAM SLIK

Slika 1: Načini sodelovanja za prostorski razvoj	16
Slika 2: Območja sodelovanja programov pobude skupnosti INTERREG IIIB	25
Slika 3: Konvergenčne regije, Strukturni skladi 2007 – 2013.....	27
Slika 4: Območja sodelovanja programov INTERREG IVB	29
Slika 5: Intenzivnost sodelovanja v programih INTERREG IIIB	34
Slika 6: INTERREG IIIB - Število projektov po občinah in prioritetah	38
Slika 7: Število partnerjev v prsojktih programov INTERREG IVB	41
Slika 8: INTERREG IVB - Število projektov po občinah in prioritetah	42
Slika 9: Območje sodelovanja programa Območje Alp	44
Slika 10: Območje sodelovanja programa Srednja Evropa	46
Slika 11: Območje sodelovanja programa Jugovzhodna Evropa	48
Slika 12: Območje sodelovanja programa Mediteran	49
Slika 13: Vplivi različnih tipov teritorialnega sodelovanja na socialni in gospodarski razvoj .	58
Slika 14: Učinki projektov	59

LIST OF FIGURES

Figure 1: Ways of Cooperation for spatial development	16
Figure 2: Community Initiative INTERREG IIIB cooperation areas	25
Figure 3: Structural Funds 2007 - 2013: Convergence and Regional Competitiveness Objectives	27
Figure 4: INTERREG IVB programmes cooperation areas	29
Figure 5: Intensity of cooperation in INTERREG IIIB projects	34
Figure 6: INTERREG IIIB - Number of projects by municipality and priority	38
Figure 7: Number of partners in INTERREG IVB	41
Figure 8: INTERREG IVB - Number of projects by municipality and priority	42
Figure 9: Programme Alpine Space cooperation area	44
Figure 10: Central Europe programme cooperation area	46
Figure 11: Programme Southeast Europe cooperation area	48
Figure 12: Programme Med cooperation area	49
Figure 13: Impacts of each type of TC on socio-economic indicators	58
Figure 14: Intermediate classification of benefits	59

SEZNAM PREGLEDNIC

Preglednica 1: Posredovan poziv za izpolnitev vprašalnikov - po ciljnih skupinah.....	10
Preglednica 2: Vključenost slovenskih partnerjev v projekte programov INTERREG IVB.....	40
Preglednica 3: Razlogi za sodelovanje v projektu	62
Preglednica 4: Vrste projektnih partnerjev.....	65
Preglednica 5: Število in delež slovenskih projektnih partnerjev, ki so sodelovali v projektih INTERREG IIIB	66
Preglednica 6: Vrste projektnih partnerjev.....	67
Preglednica 7: Vpliv potreb uporabnikov, poznavanja razvojnih ciljev in normativnih zahtev na izbiro vsebine in ciljev projektov	69
Preglednica 8: Razlogi za sodelovanje v projektih glede na vrsto projektnega partnerja (število in delež navedb)	72
Preglednica 9: Vpliv potreb uporabnikov, poznavanja razvojnih ciljev in normativnih zahtev na izbiro vsebine in ciljev projektov	73
Preglednica 10: Povprečna ocena vpliva različnih dejavnikov na izbiro ciljev in vsebine projektov glede na vrsto partnerja	74
Preglednica 11: Način vključitve v projekt	75
Preglednica 12: Najpomembnejši konkretni rezultati projektov.....	76
Preglednica 13: Vključenost uporabnikov rezultatov v projektne aktivnosti	81
Preglednica 14: Sodelovanje s partnerji po zaključku projekta	82
Preglednica 15: Oblike sodelovanja z nekdanjimi projektnimi partnerji.....	84
Preglednica 16: Na katerih ravneh (lokalna, regionalna ...) delujejo partnerji, s katerimi slovenski partnerji sodelujejo še po koncu projekta.....	84
Preglednica 17: Sodelovanje z nekdanjimi partnerji glede na njihovo področje dela	85
Preglednica 18: Pobude za pripravo novih projektnih predlogov	85
Preglednica 19: Sestava partnerstev v novonastalih projektih.....	86
Preglednica 20: Vsebina novega projekta	86
Preglednica 21: Pričakovani najpomembnejši rezultati projektov	87
Preglednica 22: Cilji, h katerim bodo prispevali pričakovani rezultati projektov.....	88
Preglednica 23: Povprečna ocena vpliva različnih dejavnikov na izbiro ciljev in vsebine projektov glede na vrsto partnerja	90
Preglednica 24: Pričakovani najpomembnejši uporabniki rezultatov projektov	91
Preglednica 25: Vključenost uporabnikov rezultatov v projektno partnerstvo	92
Preglednica 26: Razlogi za sodelovanje v projektu (% anketirancev).....	95
Preglednica 27: Način vključitve v predlog projekta (% anketirancev)	96
Preglednica 28: Način sodelovanja pri pripravi projektne prijave (% navedb).....	97

Preglednica 29: Delež anketirancev (v %), ki niso poznali ali uporabljali različnih aktivnosti v fazi priprave projekta.....	98
Preglednica 30: Način vključitve v predlog projekta (% anketirancev)	100
Preglednica 31: Vrste rezultatov glede na temo projekta	105
Preglednica 32: Učinki projektnih aktivnosti na cilje razvojnih politik	106

LIST OF TABLES

Table 1: Send requests for answering the questionnaire - by target groups.....	10
Table 2: Slovenian project partners in INTERREG IVB programmes	40
Table 3: Reasons for cooperating in the project	62
Table 4: Project partners by type of organisation	65
Table 5: Number and share of slovenian project partners participating in the INTERREG IIIB projects	66
Table 6: Project partners by type of organisation	67
Table 7: Influence of users needs, avareness of development goals and normative framework on project's goals and content.....	69
Table 8: Reasons leading to cooperation in projects - by type of organisation (number and ratio)	72
Table 9: Influence of users needs, avareness of development goals and normative framework on project's goals and content.....	73
Table 10: Avarage grade of factorial influence to projects goals and contente by type of the project partner.....	74
Table 11: A manner of involvement into project	75
Table 12: Most important concreate project's results	76
Table 13: Project results users involvement to the project's activities	81
Table 14: Cooperation with partners after project closure	82
Table 15: Forms of cooperation among partners after the project's end	84
Table 16: Territorial levels of project partners, slovenian partners are cooperating after project's closure	84
Table 17: Cooperation with previous partners by its field of work.....	85
Table 18: Initiatives for preparation of new project proposals.....	85
Table 19: Partnership composition in new projects	86
Table 20: Content of the new project	86
Table 21: Anticipated project's results	87
Table 22: Goals anticipated projects results will contribute to	88
Table 23: Avarage grade of factorial influence to projects goals and contente by type of the project partner.....	90
Table 24: Expected project s results users.....	91
Table 25: Inclusion of project s users into project partnership	92
Table 26: Reasons for cooperating in the project (% participants).....	95
Table 27: Manner of involvement in the project proposal (% participants).....	96
Table 28: Manner of cooperation in project's proposal preparation (% answers).....	97

Table 29: Survey participants, not acquainted to different programme activities in the project preparation phase (% of participants)	98
Table 30: Manner of involvement to the project proposal (% participants).....	100
Table 31: Type of results by project theme	105
Table 32: Project impacts to development policy goals	107

SEZNAM GRAFIKONOV

Grafikon 1: Struktura slovenskih projektnih partnerjev v programu INTERREG IIIB CADSES	35
Grafikon 2: Struktura slovenskih projektnih partnerjev v programu INTERREG IIIB Območje Alp)	37
Grafikon 3: Anketiranci glede na vrsto partnerske organizacije	66
Grafikon 4: Delež anketirancev po posameznih programih	67
Grafikon 5: Razlogi za sodelovanje v projektih programov INTERREG IIIB in INTERREG IVB (delež anketirancev, ki je navedel določen razlog)	69
Grafikon 6: Cilji, h katerim so prispevali rezultati projektov	77

LIST OF CHARTS

Chart 1: Structure of slovenian project partners in the INTERREG IIIB CADSES programme	35
Chart 2: Structure of slovenian project partners in the INTERREG IIIB Alpine Space programme	37
Chart 3: Survey participants by type of organisation	66
Chart 4: Survey participants by programme	67
Chart 5: Reasons for cooperation in INTERREG IIIB and INTERREG IVB projects (ratio of survey participants).....	69
Chart 6: Goals projects has contributed to	77

SEZNAM PRILOG

PRILOGA 1: Vprašalnik za projektne partnerje v projektih INTERREG IIIB.....	113
PRILOGA 2: Vprašalnik za projektne partnerje v projektih programov INTERREG IV B	120
PRILOGA 3: Vprašalnik za projektne partnerje v projektih prijavah, ki na razpisih programov niso bili uspešni	126
PRILOGA 4: Sistem kazalnikov programa Območje Alp 2007 – 2013.....	129
PRILOGA 5: Navedba konkretnih rezultatov projektov INTERREG IIIB – odgovori prikazani, glede na cilj k kateremu po mnenju anketirancev določen rezultat prispeva.....	133
PRILOGA 6: Kdo, za kaj in kako so uporabljali rezultate projektov INTERREG IIIB	135
PRILOGA 7: Kateri rezultati projektov INTERREG IIIB so se uporabljali tudi še po koncu projekta.....	136
PRILOGA 8: Pilotne aktivnosti v projektih programov INTERREG IIIB.....	137
PRILOGA 9: Konkretni rezultati projektov programov INTERREG IVB - odgovori anketirancev	138
PRILOGA 10: Navedbe pilotnih aktivnosti v Sloveniji in njihova prostorska opredelitev – projekti programov INTERREG IVB	140

LIST OF ANNEXES

ANNEX 1 : Questionnaire for project partners in the INTERREG IIIB projects.....	112
ANNEX 2 : Questionnaire for project partners in the INTERREG IV B projects.....	119
ANNEX 3: Questionnaire for project partners in project applications not successful to the calls of programmes	125
ANNEX 4 : The system of indicators of the Alpine Space Programme 2007-2013	128
ANNEX 5 : Indication of specific results of the INTERREG IIIB projects - answers displayed, depending on the aim of which, according to the respondents, a specific result contributes	132
ANNEX 6 : Who, what and how to use the results of the INTERREG IIIB projects	134
ANNEX 7 : What results of the INTERREG IIIB projects were used after the completion of the projects?	135
ANNEX 8 : Pilot activities in the INTERREG IIIB projects.....	136
ANNEX 9 : The concrete results of the INTERREG IVB projects - answers of respondents	137
ANNEX 10 : Indications of pilot activities in Slovenia and their geographical location - INTERREG IVB projects	139

1 UVOD

Z mnogimi podobnimi ali celo enakimi razvojnimi izzivi in problemi se soočajo različne države, regije in lokalne skupnosti v vsej Evropski Uniji (EU). Ker so mnogi izmed teh izzivov in problemov skupni večjim, geografsko zaokroženim in sklenjenim območjem in segajo preko ene ali več regionalnih ali nacionalnih meja, zato načrtovanje razvoja na tovrstnih območjih brez upoštevanja razvojnih prizadevanj v sosednjih državah in regijah ne more biti zelo uspešno. Prav tako je pri razvoju tovrstnih območij treba upoštevati njihove skupne značilnosti in njihove prostorske potenciale.

Zavedanje o pomenu usklajenega teritorialnega razvoja regij in območij sosednjih držav je tako v EU prisotno že dolgo. Leta 1990 je Evropska komisija (EK) objavila dokument Evropa 2000. V tem dokumentu je teritorialna razsežnost razvoja jasno izražena, pomen teritorialne dimenzije pa je nato leta 1994 ponovno poudarjen v poročilu Evropa 2000+.

Skozi čas in s pripravo novih generacij razvojnih dokumentov na ravni Evrope in EU se je teritorialna razsežnost razvoja čedalje bolj vključevala v evropske politike. Evropske prostorsko razvojne perspektive (EPRP, 1999) tako zelo jasno opredelijo »ozemlje« ali teritorij kot novo razsežnost evropskih politik, ki jo morajo le te nujno upoštevati. Kot potencialno enega najpomembnejših dejavnikov razvoja EU EPRP navajajo raznolikost ozemelj EU in kulturno pestrost Evrope. Ravno ozemeljska in kulturna pestrost EU ločuje od drugih velikih, njej konkurenčnih, gospodarskih skupnosti sveta in predstavlja njeno potencialno konkurenčno prednost.

Krepitev teritorialne dimenzije razvoja ter pomen vključevanja le te v različne sektorske politike EU je sestavina tudi kasnejših evropskih dokumentov s področja prostorskega razvoja, leta 2007 v Leipzigu sprejete Teritorialne Agende Evropske Unije, ki je v letu 2011 v luči strategije Evropa 2020 (2010) nadgrajena v Teritorialno Agendo 2020 (2011).

Evropsko teritorialno sodelovanje pa ni (bilo) omejeno zgolj na območje držav članic EU. Evropsko teritorialno sodelovanje je tudi inštrument za hitrejšo in kakovostnejšo integracijo novih držav članic EU, že v fazi njihovega približevanja EU, ter tudi kot inštrument krepitve sodelovanja z drugimi sosednjimi državami tako v vzhodni Evropi kot na območju Sredozemlja (države severne Afrike in Bližnjega vzhoda). Kot država, ki se je vključevala v EU, je bila Slovenija že zelo zgodaj vključena v projekte, ki so potekali v okviru evropskega teritorialnega sodelovanja. Finančni delež slovenskih udeležencev je bil v teh projektih razmeroma skromen in je temeljil predvsem na lastni udeležbi, se pa ocenjuje, da je bilo prav

to zgodnje vključevanje pomembno za vključitev v nastajajoča partnerska omrežja. To se izkazuje z vključevanjem subjektov v projekte v različnih časovnih obdobjih in podobnih sestavah partnerstev. S trajanjem tovrstnega sodelovanja se je vloga slovenskih subjektov večala, kar se kaže tako v večji finančni udeležbi kot tudi v večanju deležev slovenskih subjektov v tovrstnih projektih.

Narobe je predpostavljati, da je bil le finančni motiv tisti, ki je krepil slovensko udeležbo v projektih. Pomembnejši učinek sodelovanja je predvsem izgradnja institucionalnih in socialnih omrežij projektnih udeležencev, kar se odraža v nadaljevanju sodelovanja med udeleženci po zaključku projektov (priprava novih projektnih predlogov v različnih programih, izmenjava podatkov in izkušenj, sodelovanje na dogodkih ...). Slovensko sodelovanje v programih transnacionalnega teritorialnega sodelovanja se običajno ocenjuje za zelo uspešno (Cigale in Miklavčič, 2007). Te ocene, katere podajajo tako slovenski kot tuji strokovnjaki, vključeni v programe INTERREG III in INTERREG IVB¹, temeljijo na podatkih o uspešnosti vključevanja slovenskih organizacij v projekte programov oziroma na podatkih o uspešnosti teh organizacij na razpisih programov. Slovenija je glede na število vključenih partnerjev in število projektov v katere so vključeni slovenski partnerji ter glede na višino na razpisih pridobljenih sredstev iz Evropskega sklada za regionalni razvoj (ESRR) med uspešnejšimi državami.

1.1 Cilji magistrskega dela

V Sloveniji do sedaj ni bila opravljena nobena obsežnejša analiza rezultatov projektov programov INTERREG IIIB in INTERREG IVB, podatki o doseženih dolgoročnih učinkih projektov pa so skopi tudi na ravni programov in EU. Analize ocene uspešnosti programov INTERREG IVB (*mid-term evaluation*), katere so le ti dolžni izvajati, se osredotočajo

¹ Termin INTERREG IVB v tem besedilu uporabljam, kot sopomenko za programe transnacionalnega teritorialnega sodelovanja, ki potekajo znotraj tretjega cilja evropske kohezijske politike v obdobju 2007 – 2013. Termin INTERREG IVB se je kot poimenovanje programov uveljavil v precejšnjem številu držav EU (še posebej na območju severno zahodnih držav EU), v Sloveniji pa je bila njegova raba ob začetku programskega obdobja manj pogosta, kasneje pa se je v komunikaciji pogosto uporabljal sinonim INTERREG, ki pa je dokaj splošen. Kot termin se je v Sloveniji želelo uveljaviti termina »Cilj 3« ali »programi Cilja 3«, katerega je uporabljalo predvsem Ministrstvo za okolje in prostor, kot upravljavec programov v Sloveniji. Termin Cilj 3 je zaradi pojavljanja kopice različnih ciljev (programski, projektni, cilji politik ...) lahko zavajajoč, zato se v tej nalogi temu poimenovanju izogibam.

predvsem na analizo rabe finančnih sredstev glede na vsebinske prioritete posameznih programov (Council Regulation (EC) No 1083/2006 – 11.6.2006), učinkov teh programov na prostorski razvoj v programsko območja vključenih držav in regij pa ne analizirajo. Tudi programi sami v trenutni finančni perspektivi (2007 – 2013) niso pripravili sistematičnih sistemov zbiranja in analiziranja rezultatov in učinkov projektov iz prejšnjega programskega obdobja 2000 - 2007 (Impact Assessment 2010) na prostorski razvoj, ki se kažejo šele po daljšem pretečenem časovnem obdobju. Podatki o doseženih rezultatih projektov so skopi (Waterhaut, B., 2005, Faludi, D., 2008, Böhme, K., 2003, Böhme, K., 2005) in temeljijo na ekspertnih mnenjih v programe in projekte vključenih deležnikov ter analizah nekaterih izbranih projektov (The Territorial States ..., 2011). Do sedaj je bil v Sloveniji opravljen le en poskus vrednotenja učinkov projektov INTERREG IIIB. Z metodo uporabe vprašalnikov je analizo v letu 2007 izvedlo Ministrstvo za okolje in prostor (MOP), kot upravljavec programov INTERREG IIIB v Sloveniji, ob pomoči Oddelka za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, ki je v tistem času izvajalo naloge nacionalnega sekretariata programov INTERREG IIIB. Rezultati analize so bili predstavljeni zainteresirani javnosti na zaključni konferenci programov INTERREG IIIB v Ljubljani novembra 2007 (Cigale, 2007), zbrano in obdelano gradivo pa nikoli ni bilo v celoti objavljeno.

V času izvedbe analize rezultatov projektov slovenskih partnerjev v programih pobude skupnosti INTERREG IIIB, izvedene s strani MOP v letu 2007, precejšnje število v analizo vključenih projektov še ni bilo dokončno izvedenih in zaključenih. Projektne aktivnosti so se namreč izvajale še vse do konca leta 2009. V analizo tako niso bili vključeni vsi rezultati projektov, prav tako pa takrat ni bilo mogoče analizirati in zaznati dolgoročnejših učinkov projektov in s tem vpliva programov transnacionalnega teritorialnega sodelovanja na prostorski razvoj.

V magistrski nalogi so analizirani in prikazani nekateri učinki projektov pobude skupnosti INTERREG IIIB, ki se kažejo po zaključku programov. Prikazani so tudi rezultati projektov programov transnacionalnega teritorialnega sodelovanja v obdobju 2007 - 2013. V nalogi se osredotočamo na rezultate projektov financiranih s strani sredstev Evropskega sklada za regionalni razvoj (ESRR) v programih evropskega transnacionalnega teritorialnega sodelovanja, v katerih je sodelovala in sodeluje Slovenija. Zanimalo nas je, kakšno dodano vrednost sodelovanje v takšnih projektih prinaša udeležencem – projektnim partnerjem.

Pri proučevanju programov ločimo med rezultati in učinki projektov. Kot rezultate razumemo vsako neposredno posledico projektnih aktivnosti (npr. pripravljena strategija ali akcijski načrt, pripravljena nova metodologija, analiza, načrtovana in / ali vzpostavljena turistična pot,

pilotna aktivnost ohranjanje habitatov, vzpostavljen model oskrbe prebivalstva na podeželju idr.).

Učinek je dolgoročna posledica aktivnosti projektov in je lahko nastal namerno ali naključno. Učinki so posledica uporabe projektnih rezultatov po samem zaključku projektnih aktivnosti (npr. implementacija strategij, povečan turistični obisk zaradi vzpostavljenih tematskih poti ali promocijskih dejavnosti, zmanjšanje emisij prometa zaradi v projektu načrtovanih trajnostnih prometnih načinov, vzdrževanje podobe krajine zaradi s projektom spodbujene reje drobnice ali predlaganih ukrepov preprečevanja zaraščanja, boljša oskrba prebivalstva idr.).

V magistrski nalogi, kot vir za izvedbo analize uporabljamo rezultate raziskave, katero je v letu 2010, v sodelovanju z nacionalnim sekretariatom programov transnacionalnega teritorialnega sodelovanja, izvedla nacionalna kontaktna točka programov transnacionalnega teritorialnega sodelovanja na MOP.

HIPOTEZA

V nalogi izpostavljamo dve delovni hipotezi,. Hipotezi osnovani na dosedanjih izkušnjah pri delu v programih transnacionalnega teritorialnega sodelovanja in do v Sloveniji sedaj izvedenih analizah (Cigale, 2007).

Hipoteza 1: Rezultati projektov so redko neposredno uporabljeni pri vsakodnevnih delovnih aktivnostih projektnih udeležencev po zaključku projektnih aktivnosti. Praktična uporaba rezultatov je manjša, kot bi lahko bila, oziroma obstaja razlika med v projektih predvidenimi ter dejansko doseženimi učinki.

Hipoteza 2: Velika uspešnost slovenskih organizacij pri vključevanju v projekte transnacionalnega teritorialnega sodelovanja je posledica zgodnjega vključevanja Slovenije v programe transnacionalnega sodelovanja ter posledično krepitve institucionalnih in osebnih omrežij v projekte vključenih projektnih partnerjev.

1.2 Metode dela

Projekti programov transnacionalnega sodelovanja, s katerimi se ukvarjamo v tej nalogi, so v kontekstu evropske kohezijske politike finančno zelo omejeni ter večinoma niso investicijski ali pa so investicije zelo majhne. Kako ugotoviti neposreden učinek finančno omejenih in neinvesticijskih projektov na teritorialni razvoj je torej zelo problematična naloga. Neposredne

metode in kazalniki, s katerimi je možno opazovati njihove vplive na teritorialni razvoj, niso razviti.

Razlogi za uvedbo programov transnacionalnega teritorialnega sodelovanja so spodbujanje sodelovanja med raznovrstnim akterji v širšem makroregionalnem okviru ter spodbujanje integracije novih držav in regij v EU in integracije regij in držav članic EU. Doseganje teh ciljev se da opazovati skozi razvoj in število partnerskih omrežij ter skozi oceno uspešnosti sodelovanja (zadovoljstvo) vključenih organizacij. Pri pripravi naloge smo tako uporabili naslednji metodi raziskovanja:

- deskriptivno: študija, pregled, analiza in vrednotenje virov, pregled literature ter dokumentov, ki se nanašajo na transnacionalno teritorialno sodelovanje v Evropski uniji in Sloveniji ter
- kvalitativno analizo: z uporabo ankete kot orodja za ugotavljanje uspešnosti sodelovanja v projekte vključenih organizacij, vzrokov za njihovo vključevanje vključno z oceno uspešnosti vključevanja ter oceno uporabljivosti rezultatov projektov.

Uporabljeni metodi dela uporabljeni pri priprave te naloge sta podrobneje opisani v poglavju 2 Metodološki pristop.

1.3 Struktura besedila

V besedilu najprej navajam metodo in način izvedbe raziskave, katera je predmet te naloge, Nadalje v nalogi navajam vzroke, ki so privedli do vzpostavitve programov teritorialnega sodelovanja v EU in njihovo povezanost s prostorsko politiko EU s poudarkom na programih transnacionalnega sodelovanja, katerih razvoj in zgodovino prikazujem v poglavju 4. V besedilu analiziram vpetost transnacionalnega sodelovanja v kohezijsko politiko v programskem obdobju 2007 – 2013 ter sodelovanje Slovenije v programih transnacionalnega sodelovanja. Nekoliko podrobneje prikazujem vsebino programov transnacionalnega sodelovanja in programa ESPON, v katerih sodeluje Republika Slovenija, cilje in pričakovane rezultate in učinke teh programov (poglavje 5). Del naloge je tudi pregled dostopne literature na temo transnacionalnega teritorialnega sodelovanja in analiza rezultatov programov in projektov na področju EU in Slovenije. Izsledki teh raziskav in analiz so opisani v poglavju 6.

V poglavju 7 podajam analizo odgovorov slovenskih partnerjev v projektih programov INTERREG IIIB in INTERREG IVB, ki se nanašajo na rezultate in učinke projekta, katero

smo na Ministrstvu za okolje in prostor izvedli skupaj z nacionalnim sekretariatom programov transnacionalnega teritorialnega sodelovanja v letu 2010. V nadaljevanju besedila rezultate te analize primerjam z rezultati podobne analize, izvedene v letu 2007, ter v različni literaturi navedenimi rezultati projektov evropskega teritorialnega sodelovanja.

2 METODOLOŠKI PRISTOP

Dosedanje izkušnje z vrednotenjem učinkov projektov INTERREG IIIB v Sloveniji so zelo skope. Z metodo uporabe vprašalnikov sta analizo v letu 2007 izvedla Ministrstvo za okolje in prostor kot upravljavec programov INTERREG IIIB V Sloveniji, in Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo kot sekretariat programov. Analiza je bila predstavljena na zaključni konferenci programov INTERREG IIIB v Ljubljani novembra 2007, gradivo pa nikoli ni bilo objavljeno (Cigale, 2007). V času izvedbe analize v letu 2007 precejšen del projektov še ni bil dokončno izveden in zaključen, zato tudi niso mogli biti analizirani dolgoročnejši učinki projektov.

V tej nalogi se osredotočamo na projekte, financirane s strani sredstev ESRR v programih evropskega transnacionalnega teritorialnega sodelovanja, v katerih je sodelovala in sodeluje Slovenija. Zanima me, kakšno dodano vrednost so s sodelovanjem v projektih pridobili udeleženci – projektni partnerji ter kakšen je učinek rezultatov na teritorialni razvoj v Sloveniji.

Na podlagi dosedanjih analiz predvidevamo (Cigale 2007), da so bili rezultati projektov redko neposredno uporabljeni pri vsakodnevnih delovnih aktivnostih projektnih udeležencev. Praktična uporaba rezultatov je manjša, kot je bila predvidena ob pripravi in potrditvi projektnih predlogov. Iz tega gre sklepati, da so tudi dejansko doseženi učinki projektov manjši od načrtovanih.

2.1 Analiza učinkov programov pobude skupnosti INTERREG IIIB v Sloveniji in izvedba raziskave med slovenskimi udeleženci programov transnacionalnega teritorialnega sodelovanja INTERREG IVB

Že leta 2007 je ministrstvo pristojno za prostor z uporabo anketnega vprašalnika želelo pridobiti dodatne informacije o učinkih projektov programov Območje Alp in CADSES v Sloveniji (Cigale, D., 2007). Pred tem ni bila opravljena nobena analiza učinkov projektov, potekajočih v okviru teh dveh programov v Sloveniji. Odziv anketirancev na poslane vprašalnike je bil zadovoljiv, kljub temu pa je bilo zajetih manj kot polovica vseh slovenskih projektnih partnerjev. Dejanske uporabe rezultatov projektov se v raziskavi leta 2007 zaradi omejenosti raziskave ni bilo mogoče natančneje opredeliti, saj so se mnogi projekti izvajali še vse do konca leta 2009.

Analiza vključevanja Slovenije v programe pobude skupnosti INTERREG IIIB, izvedena v letu 2007, ki je bila delno izvedena z anketo, tudi ni omogočala analize uporabe rezultatov po zaključku implementacije projektnih aktivnosti in učinkov projektov. V analizi v letu 2010 smo zato želeli zajeti tudi projekte programov INTERREG IIIB, katerih rezultati bi, zaradi časovne oddaljenosti izvedbe samega projekta, lahko bili uporabljeni v praksi. Zaradi primerjave vrst rezultatov med različnimi programskimi obdobji so bili v analizo vključeni tudi projekti, potekajoči v aktualni finančni perspektivi (2007 – 2013). Analiza, ki smo jo s sodelovanjem nacionalnega sekretariata programov INTERREG IVB² opravili na MOP, je imela še dodaten namen – analizirati vzroke za uspešnost ali neuspešnost projektnih predlogov na razpisih programov INTERREG IVB, zato so bile v analizo vključene še organizacije, ki na razpisih s svojimi projektnimi predlogi niso bile uspešne.

Vključitev partnerjev iz dveh zaporednih programskih obdobji omogoča primerjavo projektov dveh obdobji, saj je bilo pričakovati, da so v programih INTERREG IIIB pridobljene izkušnje vplivale na odločitve partnerjev za vključevanje v nove projekte ter na njihova pričakovanja v zvezi z možnimi rezultati in učinki projektov.

Cilj raziskave je bil pridobiti dodatne informacije o rezultatih in učinkih projektov programov transnacionalnega sodelovanja. Nameni izvedbe ankete pa so bili še:

- ugotoviti, v kolikšni meri so vzpostavljene programske strukture (organi programov) s svojimi aktivnostmi prispevale k uspešni implementaciji projektov;
- kakšno je zadovoljstvo udeležencev projektov programov z delom in aktivnostmi programskih struktur;
- s katerimi težavami so se projektni partnerji soočali med pripravo projektnih predlogov in pri implementaciji zastavljenih projektnih aktivnosti.

2.1.1 Ciljne skupine

Analiza vključevanja Slovenije v programe pobude skupnosti INTERREG IIIB zaradi časa njene izvedbe ni mogla zajeti rezultatov zaključenih projektov, oziroma v letu 2006 ni bilo mogoče analizirati dejanske rabe rezultatov. V analizi v letu 2010 smo zato želeli zajeti te projekte in nekaj let po dejanskem zaključku projektnih aktivnosti ugotoviti, ali so rezultati projektov bili praktično uporabljeni tudi po koncu projektov. Zaradi primerjave vrst rezultatov med različnimi programskimi obdobji so bili v analizo vključeni tudi projekti potekajoči v tej

² Naloge nacionalnega sekretariata je opravljal Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Pri pripravi in izvedbi ankete sta sodelovala dr. Dejan Cigale in absolventka geografije Ana Grum.

finančni perspektivi. Zaradi analize vzrokov za uspešnost ali neuspešnost projektnih predlogov na razpisih programov transnacionalnega sodelovanja so bile v analizo vključene še organizacije, ki na razpisih niso bile uspešne.

V raziskavo so bile tako vključene naslednje tri skupine udeležencev programskih aktivnosti programov INTERREG IIIB in INTERREG IVB v obdobju 2007 - 2013:

- projektni partnerji v projektih programov INTERREG IIIB Območje Alp in CADSES;
- projektni partnerji v projektih programov INTERREG IVB;
- vodilni prijavitelji in partnerji v neuspešnih projektnih prijavih na razpisih programov INTERREG IVB v obdobju 2007 – 2013..

Anketni vprašalniki so se za vsako izmed treh ciljnih skupin razlikovali – pripravljene so bile tri različice vprašalnika, glede na specifikke posamezne ciljne skupine. Vprašalnik za projektne partnerje projektov INTERREG IIIB je bil orientiran bolj na rezultate in aktivnosti po koncu projekta, vprašalnik za neuspešne prijavitelje pa na primer ni vključeval vprašanj o rezultatih, pač pa je bil osredotočen na proces priprave projektnega predloga in oblikovanja projektnega partnerstva. Pripravljen vprašalnik je bil v septembru 2010 posredovan slovenskim projektnim partnerjem sodelujočim v projektih štirih programov evropskega teritorialnega sodelovanja, v katere je vključena Slovenija.

V pripravljalni fazi so bili iz različnih podatkovnih baz MOP pripravljeni nabori elektronskih naslovov predstavnikov vseh treh ciljnih skupin raziskave. Na vse elektronske naslove so bila nato poslana elektronska sporočila s pozivom in prošnjo partnerjem po sodelovanju v anketi. Anketni vprašalnik je bil pripravljen z orodjem za pripravo spletnih anket 1ka, katerega razvija Center za družboslovno informatiko Fakultete za družbene vede Univerze v Ljubljani. Vprašalniki so bili objavljeni na spletni strani www.1ka.si. Anketiranci so svoje odgovore vnašali neposredno v elektronski vprašalnik, njihovi odgovori so se avtomatsko beležili v spletno podatkovno bazo. Posamezen anketiranec je lahko sodeloval tudi v več kot eni anketi, saj so nekatere organizacije in njihovi predstavniki uvrstili v dve ali celo vse tri ciljne skupine. Nekatere osebe so tako na primer nastopale tako v vlogi partnerjev v odobrenih projektih kot tudi v neuspešnih prijavih.

Poziv za izpolnitev vprašalnikov je bil posredovan po elektronski pošti projektnim partnerjem v programih INTERREG IIIB in INTERREG IVB, kateri so bili zavedeni v različnih programskih podatkovnih zbirkah MOP. Poziv je bil posredovan 115 udeležencem programov INTERREG IIIB, 172 udeležencem programov INTERREG IVB ter 172 udeležencem neuspešnih projektnih prijavih na razpise programov INTERREG IVB. Nekatere

osebe na elektronske naslove, katerih je bil poslan poziv, so bile vključene v več ciljnih skupin (Preglednica 1).

Preglednica 1: Posredovan poziv za izpolnitev vprašalnikov - po ciljnih skupinah

Table 1: Send requests for answering the questionnaire - by target groups

	INTERREG IIIB	INTERREG IVB	neuspešne prijave
INTERREG IIIB	115	19	9
INTERREG IVB		165	37
neuspešne prijave			172

K sodelovanju se je kljub večkratnim pozivom odzvala manjšina pozvanih partnerjev, vendar je bil odziv še vedno zadovoljujoč. Najslabši odziv je bil, predvidoma zaradi časovne oddaljenosti izvajanja projektnih aktivnosti, med partnerji projektov INTERREG IIIB. Po posameznih skupinah se je odzvalo naslednje število projektnih partnerjev:

- projektni partnerji v projektih INTERREG IIIB – 30 anketirancev;
- projektni partnerji v projektih INTERREG IVB – 72 anketirancev;
- partnerji v neuspešnih projektnih prijavih – 54 anketirancev.

2.1.2 Vsebina vprašalnikov

Vsebina vprašalnikov je bila prilagojena namenom raziskave ter posameznim ciljnim skupinam anketirancev, katere se je zajelo v raziskavo. Anketni vprašalniki so se za vsako izmed treh ciljnih skupin razlikovali, tako da je šlo pravzaprav za tri različne ankete glede na specifične posamezne ciljne skupine. Vprašalnik za projektne partnerje projektov INTERREG IIIB je bil orientiran bolj na rezultate in aktivnosti po koncu projekta, vprašalnik za neuspešne prijavitelje pa na primer ni vključeval vprašanj o rezultatih, pač pa je bil osredotočen na proces priprave projektnega predloga in oblikovanja projektnega partnerstva. Vprašalnik za projektne partnerje v programih INTERREG IIIB je priložen v prilogi 1, za projektne partnerje v programih INTERREG IVB v prilogi 2 ter za partnerje v neuspešnih projektnih prijavih v prilogi 3.

Vsebina vprašalnikov je bila razdeljena na naslednje vsebinske sklope:

- osnovne značilnosti projektov in projektnih partnerjev;
- priprava projektnih predlogov;
- rezultati projekta in ovire pri implementaciji projekta;
- projektno partnerstvo.

Različice vprašalnikov za različne ciljne skupine so bile sestavljene kot kombinacija različnih vsebinskih sklopov.

Pri partnerjih v projektih INTERREG IIIB in INTERREG IVB je vprašalnik vseboval vprašanja o osnovnih značilnostih projektnih partnerjev in projektov ter značilnostih priprave projektnih predlogov, v katerih so sodelovali, ter še vprašanja o rezultatih projektov. Partnerje v projektih INTERREG IIIB smo povprašali še o uporabi rezultatov po zaključku projekta in o aktivnostih partnerstva po zaključku projekta, oziroma v kolikšni meri se je partnerstvo kot omrežje organizacij še ohranilo. V vprašalnik za partnerje v projektih INTERREG IVB sklop o aktivnostih partnerstva po zaključku projekta ni bil vključen, saj do začetka izvajanja ankete niti eden izmed teh projektov še ni bil zaključen. Posebna pozornost je bila namenjena tudi oviram, na katere projektni partnerji naletijo pri implementaciji projektov.

Pri partnerjih, vključenih v projektne predloge, ki na razpisih niso bili uspešni, sta bila v vprašalnik vključena le sklopa o osnovnih značilnostih projektov in projektnih partnerstev ter o načinu priprave projektov.

Osnovne značilnosti projektov in projektnih partnerjev

Namen tega dela vprašalnika je bil ugotoviti splošne značilnosti partnerjev, ki so odgovorili na vprašalnik, ter te značilnosti primerjati z značilnostmi projektnih partnerjev in projektov, pridobljenih z analizo podatkovnih zbirk o odobrenih projektih. V ta sklop so bila vključena splošna identifikacijska vprašanja o partnerju in vsebini projekta. Anketiranci so morali opredeliti svojo organizacijo glede na vrsto (občina, ministrstvo, javna agencija, univerza, raziskovalna organizacija...). Vrsta organizacije je bila opredeljena glede na pravila programov, opredelitve organizacij v Operativnih programih ter glede na naše poprejšnje izkušnje pri delu s programi in projekti. Vprašanja so se nanašala še na število projektov, v katerih so posamezni partnerji sodelovali (oziroma sodelujejo), program, v katerem so sodelovali (oziroma sodelujejo) ter na vsebino projekta glede na predlagane kategorije (prostorski ali regionalni razvoj, razvoj mest, varstvo okolja, preprečevanje naravnih nesreč, klimatske spremembe...). Tako kot tipi organizacij so bila tudi vsebinska področja projektov predlagana glede na vsebinske opredelitve Operativnih programov ter glede na predhodne analize projektov programov INTERREG IIIB.

Priprava projektnih predlogov

V tem sklopu so nas predvsem zanimali razlogi partnerjev za predlaganje projekta ali vključitev v projekt, različne prakse priprave projektnih predlogov ter intenziteta sodelovanja med partnerji že med samo pripravo projekta. Delovna teza je bila, da so projekti, ki so pripravljani z boljšim sodelovanjem med partnerji, uspešnejši pri prijavi na razpisih, imajo boljše definirane projektne cilje ter opredeljene rezultate projektov, ter da se takšni projekti soočajo z manjšimi težavami med samo implementacijo projekta.

Anketirancem je bilo zastavljeno vprašanje o načinu njihove vključitve v projekt (na lastno pobudo, povabilo in podobno), vprašanje o razlogih, ki so jih vodili k odločitvi o vključitvi v projekt (korist pri njihovem delu, dostop do znanj, dostop do financiranja ...), o aktivnostih, katere so izvajali v času priprave predloga, ter tudi o morebitni podpori različnih javnih institucij v Sloveniji njihovem projektному predlogu.

Rezultati projektov in ovire pri implementaciji projekta

V zvezi z rezultati projektov so nas zanimale vrste rezultatov, prispevek rezultatov k ciljem, katerih uresničitve so si zadali programi transnacionalnega sodelovanja, ter lokacija izvajanja aktivnosti, ki so vodile h konkretnim rezultatom. Posebno pozornost so programi vsaj deklarativno vedno posvečali aplikativnosti oziroma uporabnosti rezultatov ter njihovi usmerjenosti h konkretnim uporabnikom. Anketiranci smo zato prosili, da navedejo najpomembnejše uporabnike njihovih rezultatov ter poročajo o vključenosti uporabnikov rezultatov v projektne aktivnosti. Pri projektih INTERREG IIIB nas je še posebej zanimalo, ali je do uporabe rezultatov projektov po njihovem zaključku tudi zares prišlo, kdo in na kakšen način je te rezultate uporabljal. Partnerje v projektih INTERREG IVB smo prosili, da navedejo predvidene uporabnike in uporabo rezultatov med in po zaključku projektnih aktivnosti.

V literaturi so kot pomembni rezultati projektov pogosto navajani: sodelovanje institucij in vzpostavitev njihovega trajnega sodelovanja, izmenjava informacij in dobrih praks, prenosi in krepitev znanj, vzpostavitev skupnih identitet, izboljšanje komunikacijskih omrežij, izboljšanje medsebojnega zaupanja (Böhme, 2005, Faludi, 2008), zato so bila v vprašalnik vključena še vprašanja o številu oseb, ki so sodelovale v projektu, o rabi projektnih rezultatov in pridobljenih znanj znotraj partnerske organizacije ter prenosu znanj in praks na druge sodelavce.

Projektno partnerstvo

Dodatna vprašanja o projektном partnerstvu so bila zastavljena partnerjem v projektih INTERREG IIIB. Zastavljena so bila vprašanja o obstoju stikov s projektnimi partnerji po

zaključku projekta, o vrstah sodelovanja (skupni projekti, nastopanje na dogodkih, trženje...), teritorialni ravni sodelovanja in vrstah partnerjev, s katerimi sodelujejo. Zanimalo nas je še, ali so jih partnerji morda povabili k pripravi novega projekta, oziroma ali so oni sami morda bili pobudnik kakšnega novega projektne predloga.

3 EVROPSKO TERITORIALNO SODELOVANJE

Različne države, regije in lokalne skupnosti v Evropski Uniji (EU) se soočajo z enakimi ali podobnimi problemi in razvojnimi izzivi. Mnogi izmed njih so skupni geografsko večjim območjem, ki segajo preko ene ali več regionalnih ali nacionalnih meja. Načrtovanje razvoja na tovrstnih območjih pa je brez upoštevanja razvojnih prizadevanj sosednjih območij ter brez upoštevanj njihovih značilnosti in razvojnih potencialov ter okrepljenega sodelovanja manj uspešno ali celo neuspešno (Miklavčič in Nared, 2009).

Zavedanje o pomenu usklajenega teritorialnega razvoja regij in območij sosednjih držav je v EU prisotno že dolgo. Že v dokumentu Evropa 2000: Pregled razvoja ozemelj skupnosti (1990) je teritorialna razsežnost razvoja jasno izražena, njen pomen pa je bil ponovno poudarjen v Evropa 2000+, ki je bil pripravljen leta 1994. Z vsakim nadaljnjim korakom v razvoju zavedanja o pomenu skupnega prostorskega razvoja za celotno evropsko skupnost se je teritorialna razsežnost razvoja čedalje bolj vključevala v evropske politike.

V nadaljevanju izpostavljam ključne dokumente, sprejete na ravni EU ter na ravni Sveta Evrope, katerih cilj je krepiti usklajen teritorialni razvoj držav in regij Evrope.

Evropske prostorsko razvojne perspektive

Za evropsko teritorialno sodelovanje ter za razvoj skupnega evropskega prostorskega načrtovanja je izrednega pomena proces, ki je privedel do, na neformalnem zasedanju ministrov, odgovornih za prostorsko planiranje v Potsdamu maja leta 1999, sprejetih Evropskih prostorsko razvojnih perspektiv (*European Spatial Development Perspectives*), v nadaljevanju EPRP. Proces je preko različnih formalnih ministrskih in neformalnih srečanj potekal več let in je na koncu poleg do EPRP, skladno z delovnim programom, sprejetim oktobra leta 1999 na ministrskem srečanju v Finskem Tampereju, pripeljal še do osnovanja programa Evropsko omrežje za spremljanje prostorskega razvoja ESPON (*European Spatial Planning Observation Network*)³.

EPRP prvič jasno opredelijo ozemlje ali teritorij kot nujno novo razsežnost evropskih politik. Kot potencialno enega najpomembnejših dejavnikov razvoja EU navaja raznolikost ozemelj EU in kulturno pestrost Evrope, po čemer se Evropa, po mnenju pripraviljavcev EPRP, tudi

³ od leta 2007 dalje se program imenuje Program ESPON 2013 - Evropsko omrežje za opazovanje prostorskega razvoja in teritorialne kohezije (ESPON 2013 Programme – The *European Observation Network for Territorial development and Cohesion*)

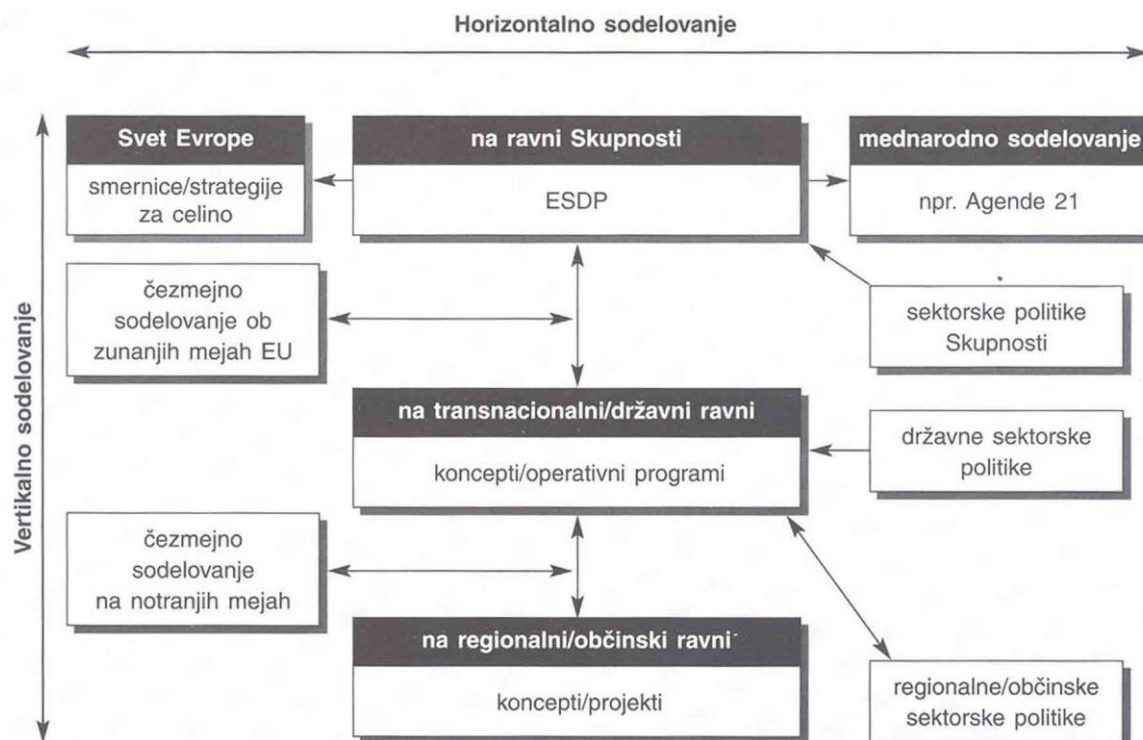
razlikuje od drugih velikih, njej konkurenčnih, gospodarskih skupnosti sveta (kot npr. države BRIC, ZDA ali Japonska).

V EPRP je poudarjen prispevek prostorsko-razvojnega politike v smeri uravnoveženega in trajnostnega razvoja evropskega ozemlja. Več pozornosti namenja procesu evropskih integracij, spodbujanju konkurenčnosti in trajnostnemu razvoju evropskih mest in regij ter teritorialnemu sodelovanju z globalnimi integracijskimi conami (*global integration zones*), vstopnimi mesti, urbanimi grozdi in posameznimi urbanimi regijami v podporo boljše ozemeljske uravnoveženosti znotraj razširjene EU. EPRP ni pravno obvezujoč dokument, vendar zastavlja politični okvir za boljše sodelovanje med sektorskimi politikami EU, ki pomembno vplivajo na prostorski razvoj in je inštrument za usklajevanje nalog med državami članicami, med regijami in med mesti (Rebernik s sod., 2008).

EPRP za uresničevanje v njem zapisanih ciljev politik predlaga nove načine sodelovanja med vladami držav članic EU, EK in nižjimi administrativnimi ravnmi, ki mora temeljiti na prostovoljni osnovi (Slika 1). Predlaga tesnejše sodelovanje med organi oblasti, odgovornimi za sektorske politike, in organi, odgovornimi za prostorski razvoj na različnih ravneh. V EPRP zapisane in sprejete opcije politik se med seboj razlikujejo glede na geografsko območje, na katerega se nanašajo. EPRP predlaga tri različne ravni prostorskega usklajevanja politik:

- raven Skupnosti,
- transnacionalna / državna raven in
- regionalna / lokalna raven.

EPRP dajejo iz stališča EU transnacionalnemu sodelovanju med državami članicami EU osrednjo vlogo (slika 1). Prepozna ga kot uporabnika EPRP in hkrati kot uresničevalca njegovih ciljev in opcij politik (*Policy Aims and Options*). »...Transnacionalne strategije in programi pomagajo razlikovati uveljavljanje politik Skupnosti v različnih regijah EU. Lahko tudi služijo kot podpora pri usklajevanju politik Skupnosti z ustreznimi državnimi, regionalnimi in lokalnimi politikami« (Evropske prostorsko..., 2000, str. 37).

Slika 1: Načini sodelovanja za prostorski razvoj (Evropske prostorsko..., 2000, str. 36)

Figure 1: Ways of Cooperation for spatial development (Evropske prostorsko..., 2000, p. 36)

Več o pomenu programov transnacionalnega sodelovanja INTERREG IIC in INTERREG IIIB za doseganje ciljev EPRP je zapisano v poglavjih 3.1.1 in 3.1.2 .

Vodilna načela za trajnostni prostorski razvoj evropske celine - CEMAT

Vodilna načela za trajnostni prostorski razvoj evropske celine, ki jih je leta 2000 na zasedanju v Hannoveru sprejela Evropska konferenca ministrov, odgovornih za regionalno planiranje (CEMAT) v okviru Sveta Evrope⁴ (Vodilna..., 2000), poudarjajo ozemeljsko razsežnost človekovih pravic in demokracije, izpostavljajo pomen aktivnega sodelovanja vseh regij in občin v procesu evropskega združevanja in sodelovanja, s katerim bi lahko in bi morali čim hitreje premostiti vrzel med »dvema Evropama« - med starimi in novimi državami članicami, vključno z njihovimi občinami in regijami. Vodilna načela izpostavljajo pomen spodbujanja »ozemeljske« kohezije za doseganje bolj uravnoteženega družbeno ekonomskega razvoja regij in povečanje konkurenčnosti, njihov namen pa je uskladiti

⁴ Svet Evrope je leta 2000 združeval 41 držav članic, članica je bila tudi Republika Slovenija

ekonomske in družbene potrebe območij z ekološkimi in kulturnimi funkcijami ter tako omogočiti uravnotežen prostorski razvoj na vseh ravneh (Naprudnik, 2005).

Lizbonska strategija

Leta 2000 so na vrhu Evropskega sveta v Lizboni države članice sprejele lizbonsko strategijo, v kateri je bil zapisan nov strateški cilj EU – do leta 2010 postati najbolj konkurenčno, dinamično ter na znanju temelječe gospodarstvo na svetu. Cilj Lizbonske strategije je izboljšanje konkurenčnosti evropskega gospodarstva, vzporedno z jasno zavezanostjo evropskemu socialnemu modelu in upravljanju s pritiski na okolje. Evropski svet je leto kasneje v Gothenburgu sprejel še prvo Strategijo EU za trajnostni razvoj (2001), ki vsebuje številne ključne okoljske cilje in tozadevno dopolnjuje Lizbonsko strategijo. V teh dveh strategijah je upoštevano, da se gospodarski, socialni in okoljski cilji lahko vzajemno dopolnjujejo in jih je zato treba razvijati skupaj. Obe strategiji skušata podpirati potrebne strukturne spremembe, ki gospodarstvom držav članic omogočajo, da se soočijo z izzivi globalizacije, in sicer z ustvarjanjem enakih pogojev, pod katerimi lahko uspevajo dinamičnost, inovacije in ustvarjalno podjetništvo ob zagotavljanju socialne pravičnosti in zdravega okolja. V tem smislu strategija trajnostnega razvoja upošteva, da so naložbe v človeški, družbeni in okoljski kapital ter tehnološke inovacije pogoj za dolgoročno konkurenčnost in gospodarsko blaginjo, socialno kohezijo, kakovostno zaposlovanje in boljše varstvo okolja.

Od leta 2000 je napovedani cilj in proces izvrševanja tako imenovane lizbonske strategije doživel kar nekaj modifikacij in prehod v novo fazo. Evropski svet je na svojem rednem spomladanskem zasedanju marca 2005 potrdil predlog reforme Lizbonske strategije, ki ga je v svojem poročilu *Nov začetek za Lizbonsko strategijo* predstavila (2005) Evropska komisija. Evropski svet je poudaril, da sta rast in zaposlovanje najpomembnejša cilja Lizbonske strategije, obenem pa je opozoril, da mora lizbonski proces še naprej temeljiti na enakovredni obravnavi treh vidikov strategije - gospodarske, socialne in okoljske (Rebernik s sod. 2008).

Strateške smernice Skupnosti o koheziji (Sklep sveta..., 2006) kot eno glavnih prednostnih nalog izpostavljajo tesnejšo usklajenost kohezijskih politik EU s cilji Lizbonske strategije. V Strateških smernicah je poudarjena pomembnost teritorialne kohezije in teritorialnega sodelovanja: glede dostopnosti, prispevka mestnih območij k rasti in zaposlovanju, potrebe po gospodarski diverzifikaciji podeželja in vloge medobčinskega, medregionalnega, transnacionalnega in čezmejnega sodelovanja. Cilju kohezijske politike evropsko teritorialno

sodelovanje Svet Unije priznava pomembno vlogo pri zagotavljanju uravnoveženega in trajnostnega razvoja ozemlja Skupnosti. Strateške smernice morajo prispevati k uspešnosti cilja evropskega teritorialnega sodelovanja, ki je odvisen od skupnih razvojnih strategij zadevnih ozemelj na nacionalni, regionalni in lokalni ravni ter povezovanja v omrežja, zlasti da se zagotovi pretok idej o vključevanju nacionalnih in regionalnih kohezijskih programov.

Teritorialna Agenda Evropske unije

Na neformalnem srečanju ministrov za urbani razvoj in teritorialno kohezijo v Leipzigu leta 2007 je bila sprejeta Teritorialna Agenda Evropske unije (TA EU), ki temelji na treh glavnih ciljeh EPRP, ki so še vedno aktualni. Ti cilji so:

- (i) razvoj uravnoveženega in policentričnega urbanega sistema ter novega partnerstva med mesti in podeželjem;
- (ii) zagotavljanje enakega dostopa do infrastrukture in znanja;
- (iii) trajnostni razvoj, upravljanje ter varstvo naravne in kulturne dediščine.

Poleg tega TA EU temelji na Vodilnih načelih trajnostnega prostorskega razvoja evropske celine (načela CEMAT). TA EU je akcijsko usmerjen politični okvir prihodnjega evropskega sodelovanja, ki prispeva k trajnostni gospodarski rasti in ustvarjanju delovnih mest, družbenemu in okoljskemu razvoju v vseh regijah EU ter uresničevanju Lizbonske in Gothenburške strategije, ki se medsebojno dopolnjujeta. TA EU nadaljuje prizadevanje EPRP k spodbujanju policentričnega prostorskega razvoja območja EU. Ob tem poudarja tudi pomen boljše izrabe razpoložljivih (prostorskih) virov v evropskih regijah. Pomemben vidik, ki ga izpostavlja TA EU, je prostorska integracija mest in drugih naselij v širših mestnih območjih. Z upoštevanjem in uveljavitvijo ciljev TA EU naj bi razširjena EU postala bolj trajnostna tako s kulturnega in socialnega kot tudi okoljskega in gospodarskega vidika. Teritorialna Agenda naj bi z vidika »teritorialne kohezivnosti« pomagala zagotavljati boljše življenjske razmere in kakovost življenja ter enake možnosti za vse prebivalce Unije na podlagi regionalnih in lokalnih potencialov, ne glede na to, ali ljudje živijo v središču EU ali na njenem obrobju. Prihodnja naloga »teritorialne kohezije« je stalen proces sodelovanja, v katerega so vključeni različni akterji in interesne skupine s področja prostorskega razvoja na politični, upravni in tehnični ravni (Rebernik s sod. 2008).

TA EU je temeljila na treh glavnih ciljeh EPRP (Teritorialna agenda ... 2007):

- razvoj uravnoveženega in policentričnega urbanega sistema ter novega partnerstva med mesti in podeželjem;
- zagotavljanje enakega dostopa do infrastrukture in znanj;

- trajnostni razvoj, preudarno upravljanje ter varstvo naravne in kulturne dediščine.

Na osnovi teh še vedno aktualnih ciljev in politike EU na področju teritorialne kohezije so bile v TA EU določena naslednje prednostne naloge (Teritorialna agenda ... 2007):

- krepitev policentričnega razvoja in inovacij z mrežnim povezovanjem urbanih regij in mest;
- vzpostavitev novih oblik partnerstva in prostorskega upravljanja med podeželskimi in urbaniimi območji;
- spodbujanje regionalnih konkurenčnih in inovacijskih grozdov Evropi;
- podpora kreptvi in širitvi transevropskih omrežij;
- spodbujanje transevropskega obvladovanja tveganja, vključno z vplivi podnebnih sprememb;
- krepitev ekoloških struktur in kulturnih virov kot dodane vrednosti razvoja.

Po sprejetju TA EU je bil v času predsedovanja Portugalske (druga polovica leta 2007) sprejet akcijski načrt, na podlagi katerega naj bi se implementirali cilji TA EU ter cilji Leipziške listine o trajnostnem razvoju evropskih mest (2007)⁵. V kontekstu akcijskega načrta za implementacijo TA EU in Leipziške listine je v povezavi z evropskim teritorialnim sodelovanjem treba izpostaviti zavezo EK, ki naj bi v tem procesu podpirala države članice, s spodbujanjem transnacionalnih projektov o celovitem prostorskem razvoju v okviru tretjega cilja evropske kohezijske politike (programi čezmejnega in transnacionalnega sodelovanja ter skozi programe ESPON, URBACT in INTERACT (Ahlke et al. 2009).

Teritorialna Agenda 2020

Teritorialna agenda EU je bila leta 2011, v času predsedovanja Madžarske Svetu EU, prenovljena in na neformalnem ministrskem zasedanju v Gödölu je bil sprejet nov dokument – Teritorialna agenda EU 2020. TA EU 2020 za doseganje vključujoče, pametne in trajnostne rasti raznolikih regij Evropske unije je bila prenovljena v luči Strategije EU 2020 ter na podlagi dopolnjenega poročila o stanju in perspektivah prostora (The Territorial..., 2011). Teritorialna agenda 2020 predstavlja šest prednostnih nalog za prostorski razvoj Evropske unije (Bartol, 2011):

1. Spodbujanje policentričnega in uravnoteženega prostorskega razvoja z inovativnim mreženjem med mesti na različnih ravneh, ki omogoča konkurenčnost tudi zunaj t.

⁵ Leipziška listina o trajnostnih evropskih mestih je bila sprejeta na neformalnem sestanku ministrov, pristojnih za urbani razvoj in teritorialno kohezijo, ki je potekal v Leipzigu maja 2007

- i. »Pentagona«, najbolj razvitega predela EU med Parizom, Londonom, Milanom, Hamburgom in Münchnom.
2. Spodbujanje celostnega razvoja v mestih ter podeželskih in posebnih regijah z oblikovanjem mrež med različnimi mesti na funkcionalnih območjih preko administrativnih meja.
3. Teritorialno povezovanje v čezmejnih in transnacionalnih funkcionalnih regijah lahko zagotovi kritično maso za razvoj ter zmanjša gospodarsko, socialno in okoljsko razdrobljenost.
4. Zagotavljanje svetovne konkurenčnosti regij na podlagi močnih lokalnih gospodarstev z uporabo socialnega kapitala in prostorskih prednosti ter inovacij, ki omogoča pametno specializacijo z lokalnim pristopom.
5. Izboljšanje prostorske povezanosti in dobra dostopnost do storitev javnega pomena; informacije in znanja so pomembne za teritorialno kohezijo, zato je treba odpraviti infrastrukturne ovire ter zagotoviti učinkovite intermodalne prevozne rešitve.
6. Upravljanje in povezovanje okoljskega, krajinskega in kulturnega bogastva regij za krepitev zelene infrastrukture na vseh ravneh lahko pomembno prispeva k ustvarjanju lokalnih delovnih mest in kakovosti življenja ljudi.

Med ključnimi izpostavljeni cilji evropskih prostorskih dokumentov so spodbujanje trajnostnega prostorskega razvoja ter teritorialne kohezije, spodbujanje integracije znotraj EU ter integracije s širitvijo EU priključenih držav in sosednjih regij ter spodbujanje konkurenčnosti evropskih regij s spodbujanjem rabe prostorskih potencialov mest, regij in držav. Za doseganje zastavljenih ciljev vsi ti dokumenti izpostavljajo pomen sodelovanja:

- sodelovanja med različnimi regijami, državami ali mesti;
- sodelovanja med različnimi ravnmi odločanja (transnacionalna, nacionalna, regionalna ali lokalna raven ter sodelovanja z globalnimi integracijskimi conami) ter
- sodelovanja med različnimi sektorji in sektorskimi politikami.

Kot inštrument, znotraj katerega se s spodbujanjem evropskega sodelovanja dosegajo cilji evropskih prostorskih politik, se izpostavljajo programi teritorialnega sodelovanja.

4 PROGRAMI EVROPSKEGA TERITORIALNEGA SODELOVANJA

Teritorialno sodelovanje je del kohezijske politike Evropske unije. Peto poročilo o ekonomski, socialni in teritorialni koheziji (European Commission, 2010) poudarja, da meje predstavljajo umetne ovire razvoju. Kot pomemben cilj kohezijske politike, izpostavlja premagovanje teh umetnih ovir v prostoru ter spodbujanje transnacionalnih in medregionalnih povezav. Eden izmed ukrepov kohezijske politike je spodbujanje teritorialnega sodelovanja skozi programe evropskega teritorialnega sodelovanja. Teritorialno sodelovanje naj bi pripomoglo k izboljšanju socialnih, ekonomskih, ter okoljskih razmer v EU, državah pristopnicah in sosednjih državah. Ukrep za doseganje ciljev kohezijske politike je torej že tudi spodbujanje sodelovanja samega, saj je le s sodelovanjem mogoče doseči višjo raven integracije znotraj EU kot relativno mlade politične skupnosti.

Teritorialno sodelovanje in znotraj le tega tudi transnacionalno sodelovanje je tudi eden izmed inštrumentov za spodbujanje družbenega in gospodarskega razvoja v prostoru EU in sosednjih držav. Projekti v okviru programov naj bi se lotevali tem in aktivnosti, katerih se drugače nacionalni in regionalni – tudi lokalni – akterji zaradi pomanjkanja sredstev, ljudi in znanja ne bi lotevali.

Obseg teritorialnega sodelovanja v Evropi je velikanski. Po podatkih iz sistema Znanje in ekspertiza v evropskih programih (Knowledge and expertise in european programmes – KEEP), ki ga vzpostavlja program INTERACT (Medmrežje 1, 2012), je bilo v okviru transnacionalnega sodelovanja do meseca februarja 2012 izvedenih 1.472 projektov, v katerih je sodelovalo 16.342 partnerjev. Skupna vrednost projektov pa presega 3,7 milijarde €. Slovenija je sodelovala ali sodeluje v 235 projektih, v sodelovanje pa je vključeno 333 partnerjev (Medmrežje 1, 2012). Podatki o številu posameznikov, ki so vključeni v projekte, se na evropski ravni ne zbirajo.

4.1 Zgodovina teritorialnega sodelovanja v Evropski Uniji

Teritorialno sodelovanje ima v EU že dolgo tradicijo. Države članice EU so jih skupaj z EK vzpostavile za krepitev sodelovanja razvojno povezanih območij v luči spodbujanja teritorialne razsežnosti razvoja. Tovrstni programi so bili prvič uvedeni v programskem obdobju EU strukturnih skladov 1989 – 1993. V začetku so programi INTERREG bili namenjeni le čezmejnemu sodelovanju na ravni NUTS 3 regij. Transnacionalno sodelovanje je bilo v okviru programov INTERREG prvič uvedeno v programskem obdobju po letu 1997 kot INTERREG IIC. Leta 2000 je te programe nasledila pobuda skupnosti INTERREG III,

leta 2007 pa programi transnacionalnega teritorialnega sodelovanja kot tretji cilj evropske kohezijske politike.

Vsebina, cilji, prioritete ter strategija programov INTERREG II, INTERREG III in programov transnacionalnega teritorialnega sodelovanja v obdobju 2007 - 2013 (v tem besedilu INTERREG IVB) so dogovorjeni med državami članicami programskega območja in Evropsko komisijo. Zapisani so v temeljnih programskih dokumentih. Programi transnacionalnega sodelovanja potekajo znotraj dogovorjenih in geografsko zamejenih območij, ki geografsko pokrivajo celotno ozemlje EU, držav kandidat in nekaterih sosednjih držav. Programska območja se med seboj prekrivajo, tako da so nekatere države in regije upravičene sodelovati v več programskih območjih.

4.1.1 INTERREG IIC

Cilj pobude INTERREG IIC je bil spodbuditi transnacionalno sodelovanje med nacionalnimi, regionalnimi in lokalnimi akterji na področju prostorskega planiranja. V okviru te pobude je potekalo sedem programov transnacionalnega sodelovanja. Poleg takratnih 15 držav članic EU so v teh programih sodelovale tudi nekatere sosednje države. Med drugimi je v programu prostor Srednje Evrope, Jadrana, Podonavja in jugovzhodne Evrope (CADSES) sodelovala tudi Slovenija.

Pobuda INTERREG IIC je bila brez dvoma tesno povezana s procesom priprave EPRP, saj so se odločevalci, povezani s procesom priprave EPRP tako iz držav članic kot evropske komisije, ki je nosila vso odgovornost za pripravo programov pobude skupnosti, v letu 1996 poenotili o potrebnosti in pomenu povezave INTERREG IIC z nastajajočim EPRP (Waterhout 2008). Skozi te programe naj bi se načela EPRP prenašala v prakso. Programi pobude skupnosti INTERREG IIC so v EPRP eksplicitno navedeni kot primer dobre prakse na področju uporabe inovativnega pristopa do enotne prostorsko razvojne politike na transnacionalni ravni. Poleg teh programov, kot primer dobre prakse, EPRP navajajo še štiri območja transnacionalnega sodelovanja po 10. členu uredbe o Evropskem skladu za regionalni razvoj. Te na tem mestu omenjam zato, ker je bilo eno izmed teh območij tudi območje Alpski prostor, iz katerega se je kasneje razvil program INTERREG IIIB Območje Alp, v katerem je od vsega začetka sodelovala tudi Slovenija.

Navezava programov INTERREG IIC na področje prostorskega planiranja je bila zelo jasna, kar se je nadaljevalo tudi v naslednje programske obdobje. V okviru pobude INTERREG IIC, je bilo sedem transnacionalnih programskih območij. Eden izmed teh sedmih programov

pobude skupnosti INTERREG IIIB je bil program za prostor srednje, jadranske, podonavske in jugovzhodne Evrope CADSES. V tem programu, ki je potekal v letih 1997 – 1999, so sodelovale tudi države zunaj EU. Program je predstavljal tudi sredstvo za implementacijo EPRP in je prvič dal državam članicam možnost sodelovati na transnacionalni ravni na področju politik prostorskega razvoja. Za države nečlanice EU so imeli programi pomen tudi pri njihovi integraciji v EU. Po treh letih implementacije programov INTERREG IIC, so jih nasledili programi pobude skupnosti INTERREG IIIB, v katerih so bila za tovrstno sodelovanje na voljo tudi znatnejša finančna sredstva.

4.1.2 Pobuda skupnosti INTERREG III

INTERREG III je bila pobuda Evropske unije, katere poglavitni cilj je bil spodbujati višjo stopnjo ozemeljske integracije evropskih regij, z namenom doseči trajnosten, skladen in uravnotežen razvoj Skupnosti. Programi pobude skupnosti INTERREG III so se izvajali v obdobju finančne perspektive 2000 - 2006. Zaradi načina financiranja so se projekti sicer izvajali vse do konca leta 2008. Pobuda INTERREG III je bila sestavljena iz petih linij aktivnosti:

- čezmejno sodelovanje - programi INTERREG IIIA ,
- transnacionalno sodelovanje - programi INTERREG IIIB ,
- medregionalno sodelovanje - programi INTERREG IIIC in ESPON (Evropsko omrežje za spremljanje prostorskega razvoja),
- program INTERACT (program, namenjen vzpodbujanju prenosa izkušenj in dobrih praks med institucijami),
- program URBACT (program, namenjen povezovanju mest).

Pobuda skupnosti INTERREG je bila edina pobuda EU, neposredno namenjena obravnavi prostorskega razvoja, v kateri je potekal proces teritorialnega sodelovanja med akterji na lokalni, regionalni in nacionalni ravni. Programi INTERREG IIIB so bili tudi ključen instrument za uresničevanje EPRP.

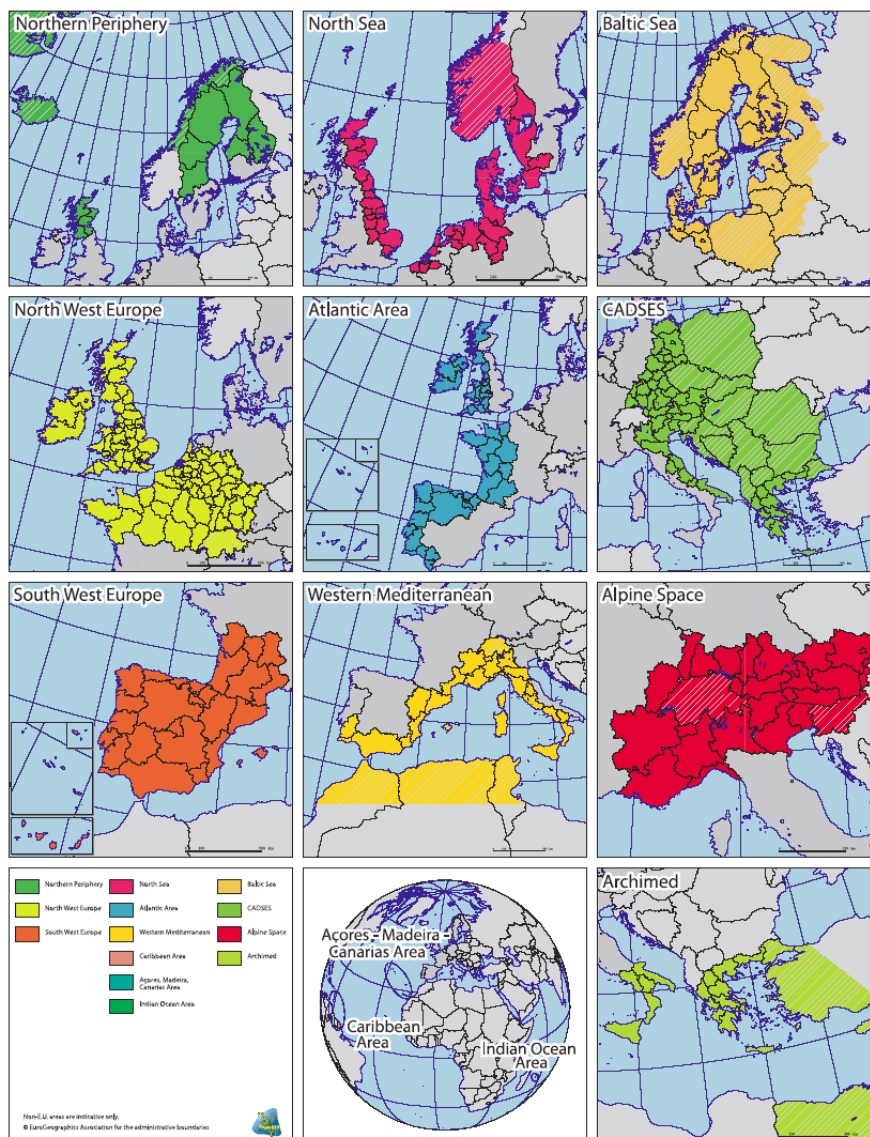
V smernicah pobude skupnosti INTERREG IIIB je bil kot namen teh programov opredeljeno doseganje višje ravni teritorialne integracije znotraj velikih skupin evropskih regij ob upoštevanju priporočil za prostorski razvoj navedenih v EPRP (CEC, 2000 cit. v Waterhout, 2008). Smernice programov so bile postavljene in zapisane v letu 1999, v času, ko se je dokončno oblikovalo in sprejelo tudi besedilo EPRP. Besedilo EPRP je predlagalo uporabo pobude skupnosti INTERREG III in še posebej njenih transnacionalnih programov kot orodja za uveljavljanje načel EPRP ter za doseganje v njih opredeljenih evropskih prostorskih ciljev.

V pripravo smernic programov in pripravo EPRP so bili vključeni isti ljudje. Posledica tega so neposredno prevzete usmeritve EPRP v programske dokumente (Waterhout, 2008).

EPRP so v svojem besedilu zelo eksplicitno predlagale nadaljevanje transnacionalnega teritorialnega sodelovanja iz obdobja pred letom 2000 tudi v naslednjem programskem obdobju: »Predlaga se, da Evropska komisija in države članice nadaljujejo s projektno usmerjenim transnacionalnim sodelovanjem za prostorski razvoj v okviru pobude Komisije INTERREG III ter ustvarijo ustrezne osnovne pogoje za to. To bo pomemben instrument za uporabo EPRP. Ključne naloge so:

- ohranitev primernih področij sodelovanja in nadaljnji razvoj skupnih transnacionalnih upravnih, finančnih in vodilnih struktur za programe in projekte;
- bolj intenzivno sodelovanje regionalnih in lokalnih organov oblasti v postopku odločanja ter pri izvajanju projektov;
- nadaljnje pospeševanje prostorsko povezanih projektov ob upoštevanju vprašanj sektorskih politik, da bi zagotovili sinergijo;
- odstranitev zakonskih ovir v državah članicah, ki ovirajo čezmejno in transnacionalno usklajevanje planov in ukrepov prostorskega pomena;
- uporaba projektov za pripravo investicijskih ukrepov za nadaljnji razvoj prostorsko razvojnih instrumentov, zlasti presoje čezmejnih prostorskih vplivov;
- podpora sodelovanju s sosednjimi državami, ki niso članice EU, zlasti s srednjeevropskimi in vzhodnoevropskimi državami kakor tudi s Ciprom, da bi jih pripravili za pristop k EU, ter z državami, ki mejijo na Sredozemlje;
- ovrednotenje rezultatov transnacionalnega sodelovanja v okviru INTERREG in 10. člena ESRR na podlagi EPRP s strani odgovornih organov EU in držav članic.« (Evropske prostorsko ..., 2000, str. 42 – 43).

Programi INTERREG IIIB so bili prvenstveno namenjeni uresničevanju ciljev EPRP ter obravnavi tematike prostorskega razvoja in načrtovanja. Spodbujali so projekte in izvedbo ukrepov na različnih področjih, ki so zasledovali cilje tega dokumenta. Pobuda skupnosti INTERREG IIIB je omogočala nove načine sodelovanja med regijami in vzpostavljanje omrežij različnih organizacij na makroregionalni ravni. Proces teritorialnega sodelovanja je potekal med akterji na lokalni, regionalni in nacionalni ravni. Glede na vsebinsko povezanost pobude INTERREG IIIB z EPRP so ti programi imeli tudi pomembno vlogo pri vzpodbujanju horizontalnih procesov na področju prostorskega načrtovanja na evropski ravni (Waterhout 2008).

Slika 2: Območja sodelovanja programov pobude skupnosti INTERREG IIIB (Medmrežje 4)

Figure 2: Community Initiative INTERREG IIIB cooperation areas (Internet 4)

V okviru pobude skupnosti INTERREG IIIB je potekalo 13 programov na trinajstih programskih območjih (Slika 2). Za svoje delovanje so imeli na voljo okoli 2,4 milijarde € finančnih sredstev (Ex-post..., 2010). Trije programi so potekali na odročnih ter prekomorskih evropskih teritorijih: Kanarski otoki – Madeira - Azori, Indijski ocean - Reunion ter Karibsko otočje. Deset, po velikosti programskega območja obsežnejših, programov je potekalo v kontinentalnem delu Evrope. Med njimi sta bila tudi program INTERREG IIIB za prostor srednje, jadranske, podonavske in jugovzhodne Evrope (CADSES) in program za Območje Alp, v katerih je od vsega začetka sodelovala tudi Slovenija. Slovenija je sodelovala pri programih CADSES in Območje Alp že v fazi njune priprave. Na ta način si je zagotovila, da

so bili pri tem upoštevani tudi njeni interesi in da je analiza, ki je služila oblikovanju prednostnih nalog programa, bolje zajela slovenske posebnosti (Cigale in Miklavčič, 2006).

4.2 Kohezijska politika v obdobju finančne perspektive 2007 - 2013

V središču kohezijske politike v obdobju med leti 2007 - 2013 so: krepitev gospodarske rasti, večanje konkurenčnosti ter odpiranje novih delovnih mest ob hkratnem zagotavljanju trajnostnega in uravnoveženega razvoja. Kohezijska politika v tem obdobju je osredotočena na cilje Lizbonske in Gothenburške strategije. Cilj kohezijske politike je razvoj regij oziroma držav, ki so ekonomsko in socialno v slabšem položaju od povprečja EU, z namenom zmanjševanja razlik in doseganja pozitivnih učinkov za celotno EU. Za zasledovanje ciljev ekonomske in socialne kohezije je Evropska komisija vzpostavila finančne instrumente v obliki strukturnih skladov in kohezijskega sklada.

V obdobju 2007 - 2013 ima kohezijska politike tri cilje (Medmrežje 2, 2012):

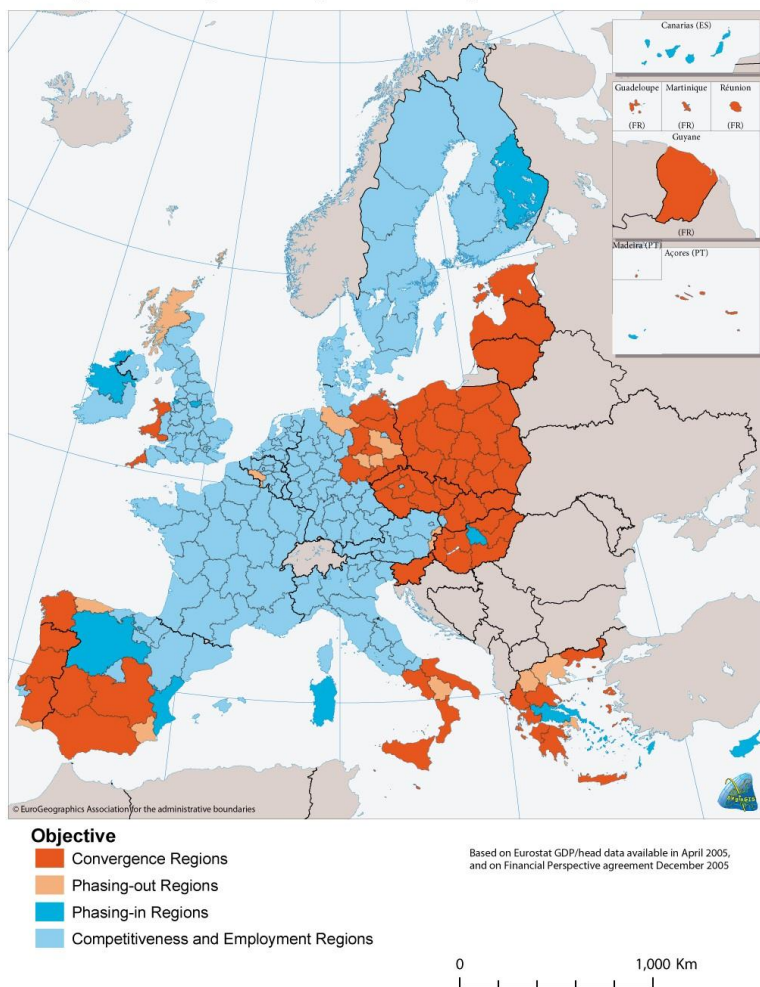
Cilj 1 : konvergenca: podpora rasti in ustvarjanju novih delovnih mest v manj razvitih državah članicah in regijah EU – tistih regijah, katerih BDP na prebivalca ne presega 75 % povprečnega BDP na prebivalca EU.

Cilj 2 : regionalna konkurenčnost in zaposlenost: namenjen je razvitejšim državam in regijam EU, ki se soočajo z gospodarskimi in družbenimi spremembami, globalizacijo in prehodom v informacijsko družbo.

Cilj 3 : evropsko teritorialno sodelovanje. Tretji cilj kohezijske politike deluje kot dopolnitev ostalih dveh ciljev, (1) konvergenca ter (2) regionalna konkurenčnost in zaposlenost. Financira se iz Evropskega sklada za regionalni razvoj (ESRR). Spodbuja pripravo skupnih rešitev organov oblasti različnih držav na področju razvoja mestnih, podeželskih in obalnih območij, razvoja ekonomskih povezav in vzpostavljanja majhnih in srednjih podjetij. Sodelovanje se osredotoča na raziskovanje, razvoj, na znanju temelječo družbo, preprečevanje tveganj in integrirano upravljanje z vodami.

Podobno, kot v programskem obdobju med leti 2000 - 2007, so programi teritorialnega sodelovanja razdeljeni na čezmejne, transnacionalne in regionalne programe. Slovenija sodeluje v vseh naštetih vrstah programov. Čezmejni in transnacionalni programi so omejeni na geografsko določena območja sodelovanja, v regionalnih programih, med katere sodijo programi Interact, URBACT II, ESPON in INTERREG IVC, pa sodelujejo vse države članice EU ter še nekatere sosednje države.

**Structural Funds 2007- 2013:
Convergence and Regional Competitiveness Objectives**

Slika 3: Konvergenčne regije, Strukturni skladi 2007 – 2013 (Medmrežje 5)

Figure 3: Structural Funds 2007 - 2013: Convergence and Regional Competitiveness Objectives (Internet 5)

Za regionalno in kohezijsko politiko je za finančno obdobje 2007 - 2013 iz evropskih skladov (ESRR, Evropski socialni sklad in Kohezijski sklad) na voljo 347 milijard € ali 35,7% celotnega proračuna EU za to obdobje. Večina teh sredstev – 283 milijard € ali 81,5% je namenjenih konvergenčnim regijam (Slika 3) v okviru cilja 1; 55 milijard € ali 15,4 % je namenjenih regionalni konkurenčnosti in zaposlenosti v okviru cilja 2. Ostanek, torej 9 milijard € ali 2,6 % sredstev pa je namenjenih evropskemu teritorialnemu sodelovanju. Od teh devetih milijard € je za transnacionalno teritorialno sodelovanje na voljo 1,8 milijarde € (Medmrežje 7).

4.3 Transnacionalno teritorialno sodelovanje v obdobju 2007 – 2013

V finančni perspektivi za obdobje 2007 - 2013 je pobuda skupnosti INTERREG postala samostojen, tretji cilj evropske kohezijske politike. Namen tretjega cilja kohezijske politike je krepitev teritorialnega sodelovanja na čezmejni, medregionalni in transnacionalni ravni, spodbujanje uravnoteženega prostorskega razvoja, izboljšanje teritorialne kohezije in integracije ter spodbujanje sodelovanja med regijami.

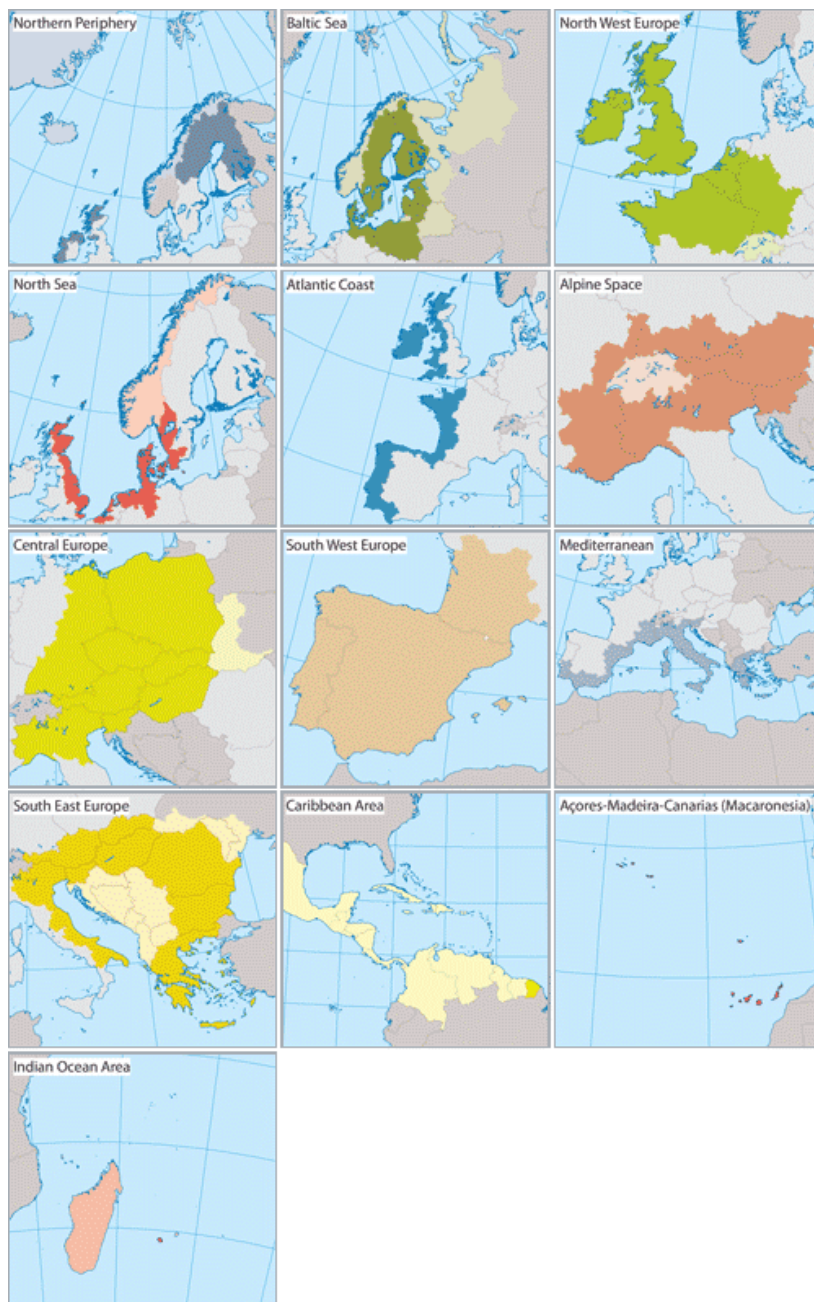
Tretji cilj kohezijske politike se uresničuje skozi različne programe, katere skupaj financirajo EK skozi Evropski sklad za regionalni razvoj (ESRR) ter države članice EU in druge v programih sodelujoče države. Cilj programov je doseči višjo raven razvoja območij sodelovanja, predvsem v luči doseganja ciljev Lizbonske in Gothenburške strategije, ter izboljšanje njihove konkurenčnosti. Ti cilji naj bi se dosegali predvsem s prepoznanjem endogenih potencialov območij, njihovim aktiviranjem in trajnostno naravnano rabo teh potencialov. Programi naj bi skozi svoje delovanje spodbujali in financirali razvoj in izvajanje projektov, ki bi pri pripravi in izvedbi razvojnih odločitev upoštevali lastnosti in potencialne posameznih območij (okoljski, gospodarski, družbeni, kulturni, antropogeni in drugi potenciali), kot sintezne vrednosti, ob hkratnem vključevanju ciljev različnih politik. Ti programi so najpomembnejši inštrument za doseganje ciljev teritorialne kohezije in, kot je bilo tudi zapisano, v Akcijski načrt za izvedbo TA EU – EU skozi programe teritorialnega sodelovanja spodbuja izvedbo projektov za doseganje celovitega (integralnega) prostorskega razvoja.

V tej nalogi se osredotočam na programe transnacionalnega teritorialnega sodelovanja, v nadaljevanju besedila poimenovane INTERREG IVB.

Pojem »transnacionalno« ima dvojen pomen, vendar pogosto s strani udeležencev v programih in projektih tovrstnega teritorialnega sodelovanja ni zadosti razumljen, oziroma že s strani programskih teles (administrativnih in odločevalskih organov, ki skrbijo za nemoten potek programskih aktivnosti) ni zadosti razumljivo razložen, pojem sam pa niti ni enotno definiran.

Prvi pomen pojma transnacionalnost se nanaša na geografijo območij, znotraj katerih potekajo programske aktivnosti. V evropski finančni perspektivi 2007 – 2014 transnacionalno teritorialno sodelovanje poteka v 13 programskih območjih (Slika 4), ki so geografsko zaokrožena in segajo preko regionalnih in nacionalnih meja in se lahko tudi prekrivajo z evropskimi makroregijami, kot na primer baltska, podonavska ali alpska makroregija.

Geografska območja, vključena v območja programov INTERREG IVB, so spremenljiva, kar pomeni, da se njihov obseg med različnimi finančnimi perspektivami EU lahko spreminja glede na različne finančne, politične ali strateške okoliščine. Območja trinajstih programov v obdobju finančne perspektive 2007 – 2013 so bila glede na predhodno obdobje 2000 – 2007 tako nekoliko spremenjena, spremembe pa se obetajo že tudi za obdobje po letu 2014, ko se bodo območja sodelovanja najbrž v večji meri naslonila na izvajanje evropskih makroregionalnih strategij.

Slika 4: Območja sodelovanja programov INTERREG IVB (Med mreže 6)

Figure 4: INTERREG IVB programmes cooperation areas (Internet 6)

Slovenija v finančni perspektivi med leti 2007 – 2015 sodeluje kar v štirih programskih območjih programov INTERREG IVB: Programu za Območje Alp, Programu srednja Evropa, Programu jugovzhodna Evropa in Programu Mediteran. Sodelovanje v kar štirih programih je ponujalo slovenskim organizacijam obilo možnosti za sodelovanje znotraj geografsko izredno obsežnega in zelo raznolikega območja. Celotno območje vseh štirih programov pokriva celotno južno, jugovzhodno in srednjo Evropo. Zaradi prekrivanja območij, poleg Slovenije v več kot dveh sodelujejo še vse sosednje regije razen regij v Republiki Hrvaški (sodeluje v dveh programih), so slovenske organizacije z istimi partnerji za sredstva kandidirale na razpisih v več programih, kar jim je omogočale večje možnosti za pridobitev teh sredstev.

Glede na obdobje 2000 - 2007 je prišlo do razdelitve programskega območja programa CADSES na dva dela – severni del je sedaj program Srednja Evropa, južni del območja CADSES pa program Jugovzhodna Evropa. Precejšen del območij programov se prekriva – poleg Slovenije v obeh programih sodelujejo še Avstrija, Madžarska, Slovaška in regije severne Italije. Program Mediteran je nastal z združitvijo in razširitvijo programov MEDOCC in Archimed.

Drugi pomen pojma transnacionalnost pa se nanaša na vsebino oziroma tematiko, s katero se ukvarjajo posamezni s strani programov transnacionalnega teritorialnega sodelovanja podprti projekti. Najpogosteje se pod transnacionalne teme razume tiste teme, ki so ali neposredno povezane z večjimi geografsko zaokroženimi in funkcionalno povezanimi območji (na primer porečja ali območja ob infrastrukturnih oseh) ali teme, ki so skupne geografsko sicer ne stikajočim se območjem, pač pa istovrstnim območjem v več državah, (na primer mestom ali goratim območjem, območjem s propadlo rudarsko dejavnostjo in podobno). Nekateri projektni partnerji pojem transnacionalen razumejo, kot je zgoraj opisano, mnogi, ki pa v programih iščejo predvsem možnosti financiranja projektnih aktivnosti, pa seveda tem definicijam ne sledijo. Tako so projekti pogosto sestavljeni iz več zelo lokalnih tem, ki so medsebojno šibko povezane. Nastajajo projekti, sestavljeni iz več podprojektov, pri čemer pa med partnerji ne prihaja do zelo tesnega sodelovanja, med njimi se ne prenašajo znanje in izkušnje, rezultati so zelo lokalno specifični. Je pa na tem mestu treba poudariti, da nastanek tovrstnih projektov spodbuja tudi usmeritev programov v konkretne rezultate. Konkretnost rezultatov (na primer razvoj turističnih produktov, načrti za prenovo degradiranih območij, programi za upravljanje zavarovanih območij ...) pa je lažje izkazovati in izvajati na lokalni ravni. Vprašanje transnacionalnosti oziroma vprašanje, kako projekti odgovarjajo na izzive in probleme večjih bolj heterogenih »nacionalnih« območij, pa se tako izgublja.

Programi transnacionalnega teritorialnega sodelovanja podpirajo aktivnosti sodelovanja, ki zagotavljajo dostop do znanj in celovitost pristopa k reševanju razvojnih problemov ter na ta način čim bolj trajnostno ter učinkovito rabo socialnih, gospodarskih, okoljskih in prostorskih razvojnih potencialov. Svoje cilje programi dosegajo s financiranjem izbranih projektov iz različnih tematskih področij. Pomemben cilj programov je spodbujanje sodelovanja med različnimi deležniki, tako horizontalno kot vertikalno, kakor tudi geografsko ali ozemeljsko. Barca (2009) v svojem poročilu evropskemu parlamentu izpostavlja pomen transnacionalnega teritorialnega sodelovanja, saj se le ti ukvarjajo z relevantnimi čezmejnimi soodvisnimi temami, spodbujajo nastanek omrežij sodelovanja in skupinsko učenje ter vključujejo tako javni kot zasebni sektor. V poročilu Barca poudarja težavnost merjenja rezultatov in učinkov teritorialnega sodelovanja. Zaradi pomanjkanja kvantitativnih podatkov o učinkih programov Barca poudarja pomen, ki ga imajo projekti v smislu kvalitativnih učinkov, kot so preseganje institucionalnih ovir, mobilizacija finančnih virov, spodbujanje izmenjav, razvoj novih medinstitucionalnih odnosov in omogočanje prenosov politik.

Programi finančno sicer ne predstavljajo velikega deleža sredstev strukturnih skladov (le okoli 2,5 %), se pa od njih pričakuje pomemben prispevek in dodano vrednost na področju doseganja ciljev teritorialne kohezije in uravnoveženega prostorskega razvoja (Colomb, 2007). Dodana vrednost teh programov je obravnava transnacionalnih tem, katere vplivajo na čezmejni razvoj, in ne morejo biti enakovredno obravnavane na lokalni, regionalni ali državni ravni, pač pa zahtevajo širše sodelovanje na problemsko homogenih območjih (na primer: ugotavljanje razvojnih trendov, upravljanje porečij, varovanje okolja, načrtovanje transportnih in logističnih poti) ter skupnih tem, ki vplivajo na posamezne tipologije prostora večjih prostorskih enot, sicer rešljivih na lokalni, regionalni ali državni ravni, vendar pa jim transnacionalno sodelovanje omogoči pripravo boljših, inovativnejših ali ustrežnejših rešitev (Central Europe, 2008).

4.4 Razlike med programi pobude skupnosti INTERREG IIIB in programi INTERREG IVB

Ena od ključnih sprememb, ki zadevajo programe strukturnih skladov v obdobju 2007 - 2013 glede na programe v obdobju 2000 – 2007 je, da je cilj programov INTERREG IVB doseči višjo raven razvoja območij sodelovanja, predvsem v luči doseganja ciljev Lizbonske in Gothenburške strategije (Operativni program, 2007). Njihovo konkurenčnost si prizadevajo izboljšati predvsem s prepoznanjem endogenih potencialov območij, njihovim aktiviranjem in trajnostno naravnano rabo. Lizbonska pogodba je gospodarski in socialni koheziji dodala še teritorialno kohezijo. Z Lizbonsko pogodbo je bil izpostavljen pomen mest in regij,

funkcionalnih območij in evropskih makroregij za doseganje skladnejšega in trajnostnega razvoja Skupnosti.

Programi INTERREG IVB so svoje aktivnosti koncipirali okoli štirih tematskih področij – prioritet:

- spodbujanje inovativnosti,
- okolje in tveganja,
- izboljšanje dostopnosti,
- izboljšanje privlačnosti in konkurenčnosti mest in regij.

Programske prioritete se med trinajstimi programskimi območji, glede na njihove značilnosti in potrebe v programe vključenih držav in regij, medsebojno nekoliko razlikujejo.

Glede na prejšnje obdobje, obdobje programov INTERREG IIIB, so se programske aktivnosti odmaknile neposredno od implementacije ciljev EPRP, oziroma so se odmikali neposredno od problematike prostorskega planiranja in prostorskega razvoja. Kljub temu pa je namen programov še vedno spodbujanje uravnoveženega prostorskega razvoja, izboljšanje teritorialne kohezije in integracije ter spodbujanje sodelovanja med regijami. Prav tako ti programi za doseganje svojih programskih ciljev spodbujajo celovit teritorialen pristop na področju prostorskega razvoja z upoštevanjem in vključitvijo ciljev različnih sektorskih politik v aktivnosti in ukrepe programov, kakor tudi projektov. Prostorska komponenta je še vedno pomembna, čeprav je v formulaciji ciljev programov nekoliko zakrita.

Pomen programov za doseganje ciljev prostorskih politik se je v drugi polovici programskega obdobja še povečal. Cilji teritorialne kohezije, vzpostavljene z Lizbonsko pogodbo, so bili namreč dodatno utemeljeni in izpostavljeni v Teritorialni agendi EU 2020. Vključitev teritorialne kohezije v jedro kohezijske politike Unije je dodatno podprla prizadevanja programov INTERREG IVB pri izpostavljanju pomena upoštevanja teritorialne dimenzije razvoja, utemeljevanju razvoja na rabi endogenih prostorskih potencialov in virov ter krepitvi celovitega pristopa pri reševanju in obravnavi razvojnih problemov ali prostorskih konfliktov.

5 SODELOVANJE SLOVENIJE V PROGRAMIH EVROPSKEGA TRANSNACIONALNEGA TERITORIALNEGA SODELOVANJA

Teritorialno sodelovanje ima že zelo dolgo tradicijo. Slovenija je glede na svojo kratko zgodovino relativno zgodaj vstopila v te programe, čeprav na samem začetku ni bilo zagotovljenih finančnih sredstev za tovrstno sodelovanje. Slovenija se je še pred vključitvijo v EU vključevala v programe transnacionalnega sodelovanja. Vključena je bila že v programe INTERREG IIC, v programih INTERREG IIIB pa se je njeno sodelovanje še okrepilo. Pobuda skupnosti INTERREG IIIB je vključevala trinajst programov. Slovenija je sodelovala v dveh: v programu Območje Alp in Programu za prostor srednje, jadranske, podonavske in jugovzhodne Evrope – CADSES. Pri obeh programih je sodelovala že v fazi priprave, kar ji je zagotovilo vpliv na odločanje in omogočilo zasledovanje lastnih interesov ter sooblikovanje prednostnih nalog programa skladno s slovenskimi posebnostmi (Cigale in Miklavčič, 2006). Namen zgodnjega vključevanja je bil sodelovati oziroma naučiti se sodelovati ter vključiti se v že vzpostavljena ali porajajoča se omrežja.

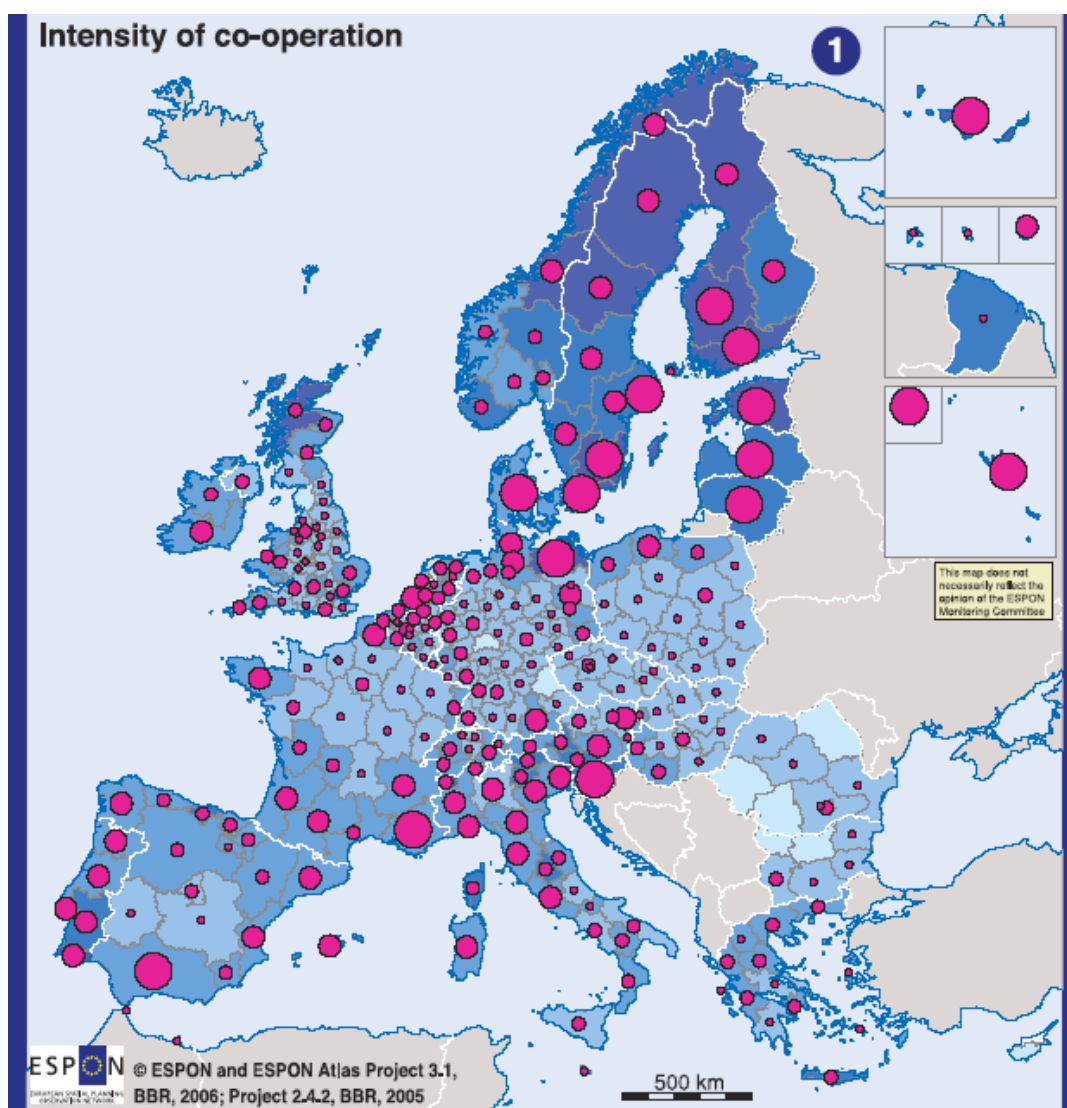
5.1 Vključenost Slovenije v programe pobude skupnosti INTERREG IIIB

V programu CADSES so bili v letih 2002 - 2006 izvedeni štiri razpisi. Odobrenih je bilo 135 projektov, v katerih je sodeloval 1.601 partner iz 18 držav, od tega 66 partnerjev iz Slovenije. Slovenski projektni partnerji so bili udeleženi v 50 projektih, v treh kot vodilni partnerji. Za svoje aktivnosti v projektih so slovenski partnerji pridobili nekaj manj kot 7,8 milijona € iz ESRR (Cigale in Miklavčič, 2006).

V okviru programa INTERREG IIIB Območje Alp je bilo pet razpisov, pri tem pa sta bila v okviru prvega razpisa dva roka za oddajo projektnih predlogov. Za sofinanciranje je bilo odobrenih 58 projektov. Med 680 projektnimi partnerji je v 38 različnih projektih sodelovalo 60 partnerjev iz Slovenije. Za razliko od programa CADSES nobeden izmed njih ni bil vodilni partner (Cigale in Miklavčič, 2006).

Pred vključitvijo Slovenije v Evropsko unijo leta 2004 slovenski udeleženci v projektih programov INTERREG IIIB niso bili upravičeni do sofinanciranja in povračil stroškov sodelovanja s strani evropskih strukturnih skladov. Kljub temu so slovenski partnerji, predvsem iz javnega sektorja, sodelovali z lastnimi sredstvi v kar 44 projektih v okviru obeh programov (25 v Programu CADSES in 19 v programu Območje Alp). Peterlin in Kreitmayer McKenzie (2007) razlog za to vidita v že prej pridobljenih izkušnjah slovenskih partnerjev z mednarodnim sodelovanjem, še zlasti v okviru Delovne skupnosti Alpe – Jadran. Te izkušnje

so bile dobra spodbuda in popotnica za sodelovanje v kasnejših razpisih, saj se je število slovenskih partnerjev v projektnih predlogih vztrajno večalo, povečeval pa se je tudi finančni delež partnerjev v projektih. V obeh programih je bilo iz Slovenije v tem obdobju 5,2 % vseh projektnih partnerjev, njihov finančni delež v programih pa je znašal le 3,1 % (Peterlin in Kreitmayer McKenzie 2007). Na zadnjem razpisu programa CADSES se je ta podoba izboljšala, saj so slovenski projektni partnerji dosegli povprečno višino proračuna drugih partnerjev; 4,04 % slovenskih partnerjev je doseglo 4,14 % celotnih sredstev razpisa (Miklavčič in Nared, 2009).

Slika 5: Intenzivnost sodelovanja v programih INTERREG IIIB (ESPON Atlas, 2006, str. 56)

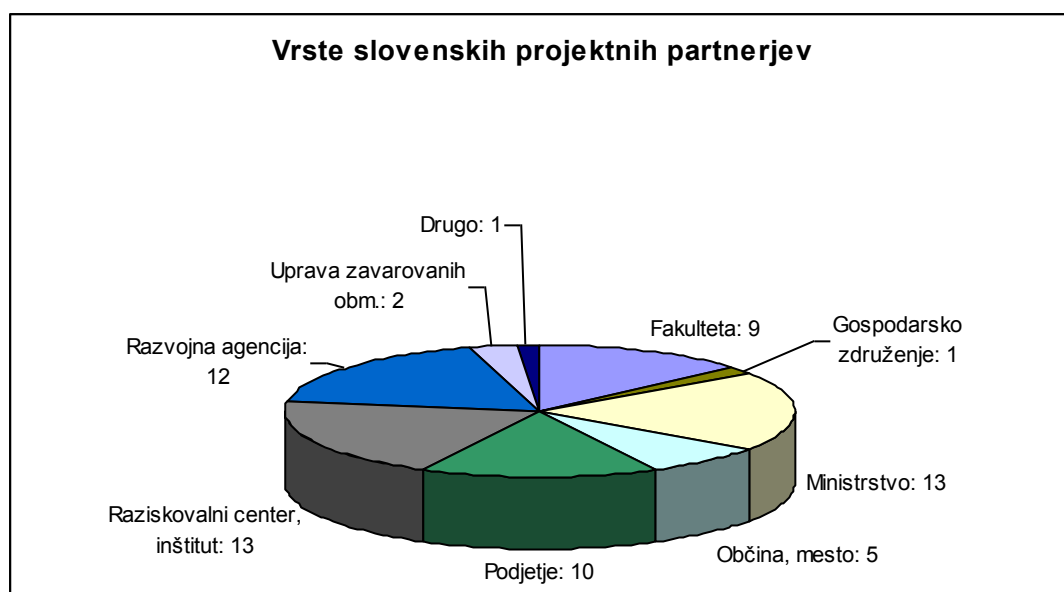
Figure 5: Intensity of cooperation in INTERREG IIIB projects (ESPON Atlas, 2006, p. 56)

Intenziteta sodelovanja slovenskih organizacij v projektih programov INTERREG IIIB je bila med višjimi v Evropi, med državami, ki so se EU pridružile po letu 2005, je bilo sodelovanje intenzivnejše le v Baltskih državah (Slika 5).

5.1.1 Slovenski partnerji v projektih programa INTERREG IIIB CADSES

V programu CADSES so slovenski projektni partnerji sodelovali v 50 od 135 odobrenih projektov – skupaj je v teh projektih sodelovalo 65 slovenskih partnerjev. V treh projektih so bili slovenski partnerji tudi vodilni partnerji projektov.

Struktura slovenskih partnerjev v projektih je bila zelo raznolika. Sodelovala so ministrstva, občine, raziskovalne in izobraževalne institucije, razvojne agencije, javni zavodi, podjetja in drugi. Prevladovali so partnerji iz javnega sektorja (Grafikon 1).

Grafikon 1: Struktura slovenskih projektnih partnerjev v programu INTERREG IIIB CADSES (Cigale in Miklavčič, 2007, str. 21)

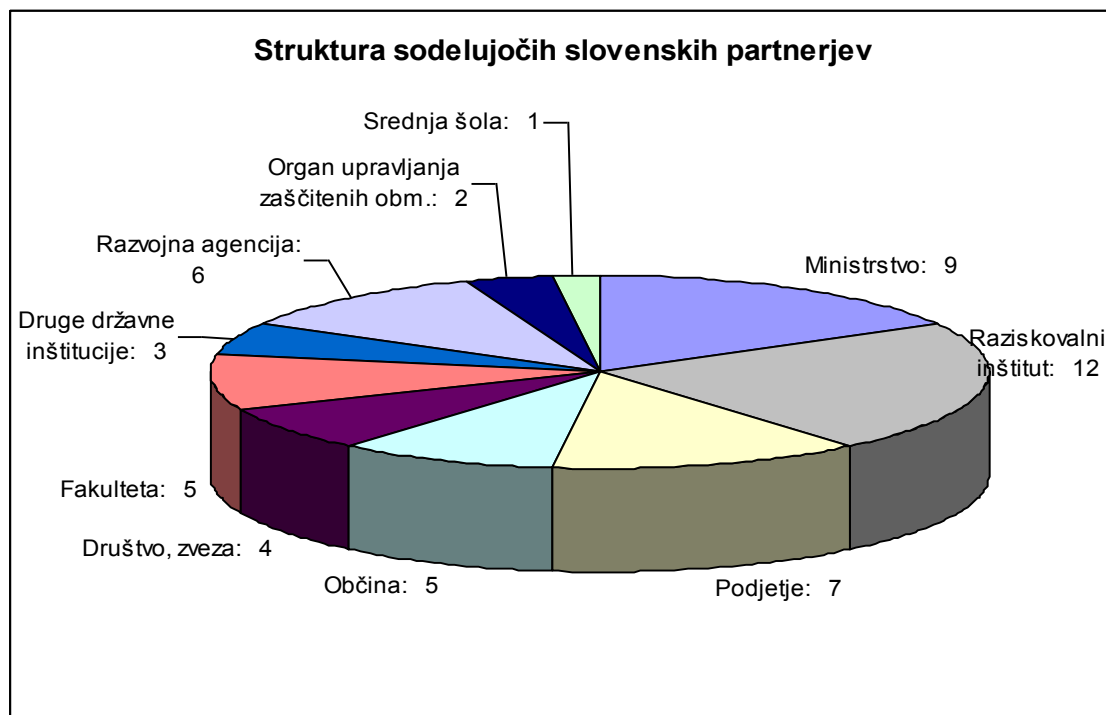
Chart 1: Structure of slovenian project partners in the INTERREG IIIB CADSES programme (Cigale in Miklavčič, 2007, p. 21)

5.1.2 Slovenski partnerji v projektih programa INTERREG IIIB Območje Alp

V programu INTERREG IIIB Območje Alp so slovenski partnerji sodelovali v 40 projektih. V teh projektih je sodelovalo 52 slovenskih partnerjev. V času izvajanja programa je bilo izvedenih pet razpisov; slovenski partnerji so uspešno sodelovali na vseh razpisih. Se je pa intenziteta sodelovanja v kasnejših razpisih povečevala, kar je predvsem posledica pridobitve finančnih sredstev s strani programa po vključitvi Slovenije v EU.

Struktura slovenskih partnerjev v projektih je bila zelo raznolika (Grafikon 2). Med partnerji so prednjačile različne raziskovalne inštitucije (12 partnerjev) in ministrstva (9 partnerjev), ki so jim po svoji zastopanosti sledila podjetja (7 partnerjev) ter regionalne razvojne agencije oziroma razvojni centri (6 partnerjev). Poleg tega so kot partnerji nastopali še občine, društva, fakultete, različne druge državne inštitucije, organi upravljanja zaščitene območij in srednja šola. Tudi raznolikost partnerjev priča o tem, da so vsebine prioritet programa relevantne za širok krog javnosti. Struktura slovenskih projektnih partnerjev se je močno razlikovala od strukture v ostalih državah. Tako je bila na nivoju programa najpogostejša vrsta partnerjev regionalne in lokalne oblasti (48 %) pred univerzami in raziskovalnimi inštituti (14 %) (Cigale in Miklavčič, 2007).

Če si pogledamo razmerje med zasebnim in javnim sektorjem, ugotovimo, da so v Sloveniji močno prevladovali partnerji iz javnega sektorja, ki jih je bilo 45, iz zasebnega sektorja pa le 7.

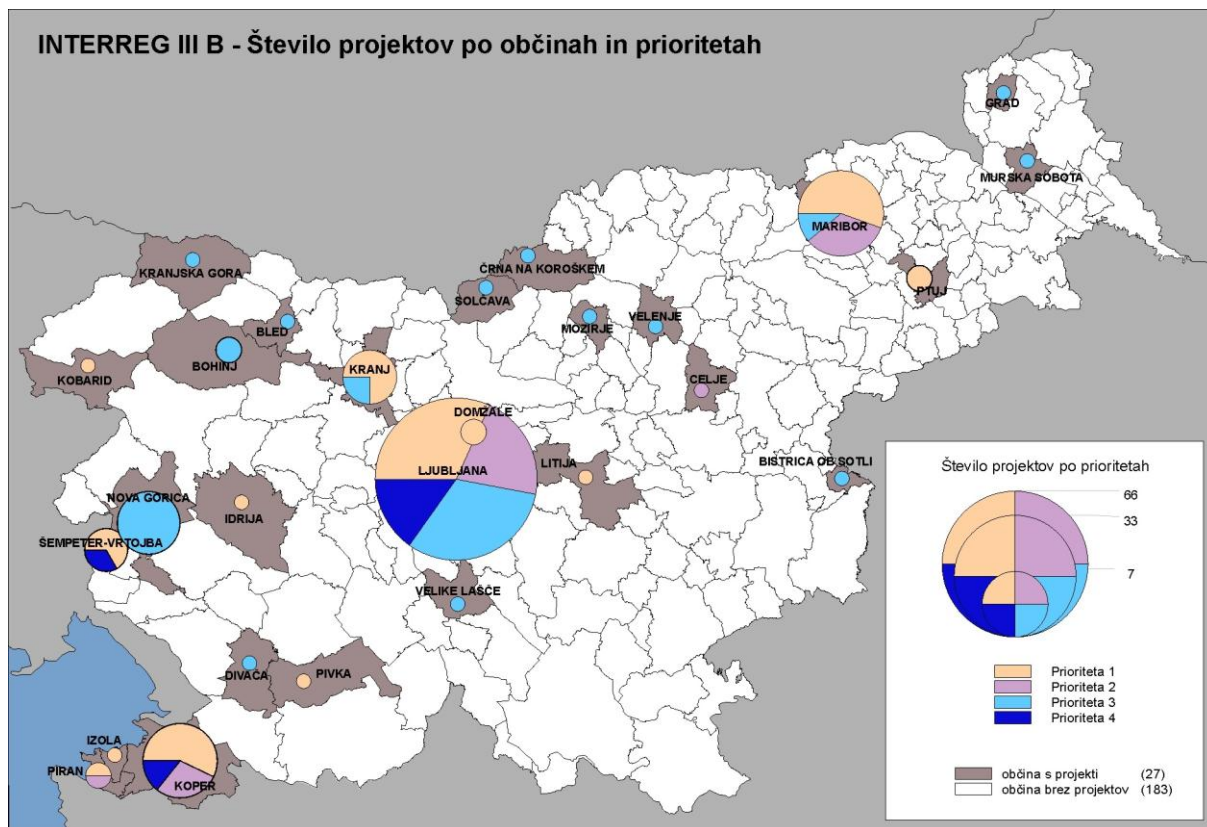

Grafikon 2: Struktura slovenskih projektnih partnerjev v programu INTERREG IIB Območje Alp (Cigale in Miklavčič, 2007, str. 24)

Chart 2: Structure of slovenian project partners in the INTERREG IIB Alpine Space programme (Cigale in Miklavčič, 2007, p. 24)

5.1.3 Slovenski partnerji v programih INTERREG IIB Območje Alp in CADSES po regionalni pripadnosti

Večina slovenskih partnerjev (73 partnerjev), vključenih v projekte, je prihajala iz Osrednje slovenske statistične regije, kar je posledica koncentracije raziskovalnih in izobraževalnih institucij v Ljubljani. Vsega skupaj je bilo v projektih zastopanih devet od dvanajstih slovenskih statističnih regij. Nobenega projektnega partnerja ni bilo iz Zasavske regije, Jugovzhodne Slovenije in Posavja. Le po en projektni partner pa iz Pomurske in Koroške statistične regije. Na karti (Slika 5) je prikazano število projektov po občinah in vsebinskih prioritetah obeh programov. Lokacija sedeža projektnega partnerja ne kaže popolne slike razporeditve projektnih aktivnosti in s tem tudi učinkov projektov v prostoru. Predvsem pilotne aktivnosti so se pogosto izvajale drugje, kot je sedež projektnega partnerja. O tem pričajo navedbe lokacij pilotnih aktivnosti v izvedeni anketi (poglavje 10.3.1), ki so bile razporejene po celi državi.

Slika 6: INTERREG III B - Število projektov po občinah in prioritetah (MOP, 2010)

Figure 6: INTERREG III B - Number of projects by municipality and priority (MOP, 2010)

5.2 Vključenost Slovenije v programe evropskega transnacionalnega teritorialnega sodelovanja v obdobju 2007 - 2013

V evropski finančni perspektivi 2007 - 2013 je Slovenija upravičena sodelovati v štirih programih transnacionalnega teritorialnega sodelovanja: Območje Alp, Srednja Evropa, Jugovzhodna Evropa in Mediteran. To omogoča slovenskim partnerjem raznolike možnosti sodelovanja v projektnih partnerstvih, katera geografsko pokrivajo izredno veliko in raznoliko območje Evrope. Poleg držav članic EU so v programska območja vključene tudi države in regije držav kandidat in nekaterih sosednjih držav. Za Slovenijo je izrednega pomena predvsem vključitev držav Zahodnega Balkana v programa Jugovzhodna Evropa in Mediteran. V Sloveniji je bilo v zadnjem času kar precej političnih pobud za spodbuditev sodelovanja s temi državami, na področju varstva okolja pa je bila leta 2009 na Brdu pri Kranju podpisana tudi Dinarska konvencija.

Do konca meseca marca 2013 je bilo v vseh štirih programih, v katerih sodeluje Slovenija, zaključenih 20 razpisov za sofinanciranje projektov. V vseh programih skupaj je bilo odobrenih 414 projektov, največ v programu Srednja Evropa – 124, najmanj v programu Območje Alp – 47. Slovenski partnerji sodelujejo v 263 različnih projektih oziroma v 64 % vseh projektov, kar je glede na velikost Slovenije izreden uspeh. V teh projektih skupaj 386 projektnih partnerjev iz Slovenije (Preglednica 2)). Število vključenih slovenskih organizacij je nižje, saj nekatere sodelujejo v več projektih. Glede na število projektov s slovenskimi partnerji in število slovenskih partnerjev po pomenu izstopata programa Srednja Evropa in Jugovzhodna Evropa, delež projektov z vključenimi slovenskimi projektnimi partnerji pa je najvišji v programu Območje Alp – 85 %. Po številu slovenskih vodilnih partnerjev pa močno izstopa program Jugovzhodna Evropa. V tem programu imajo slovenski partnerji zelo veliko iniciativo, v njem tudi vidijo dobro priložnost za prodor z lastnimi idejami ter izkoriščajo partnerska omrežja, vzpostavljena predvsem v državah, nastalih na območju nekdanje skupne države (vir vseh podatkov je MZIP).

Tudi po finančni plati je vključenost Slovenije v programe zelo uspešna. Skupaj za vse slovenske partnerje v vseh programih znaša alokacija sredstev iz ESRR 57,8 M € oziroma 8,2% vseh programskih sredstev, namenjenih iz ESRR za financiranje projektov.

Preglednica 2: Vključenost slovenskih partnerjev v projekte programov INTERREG IVB

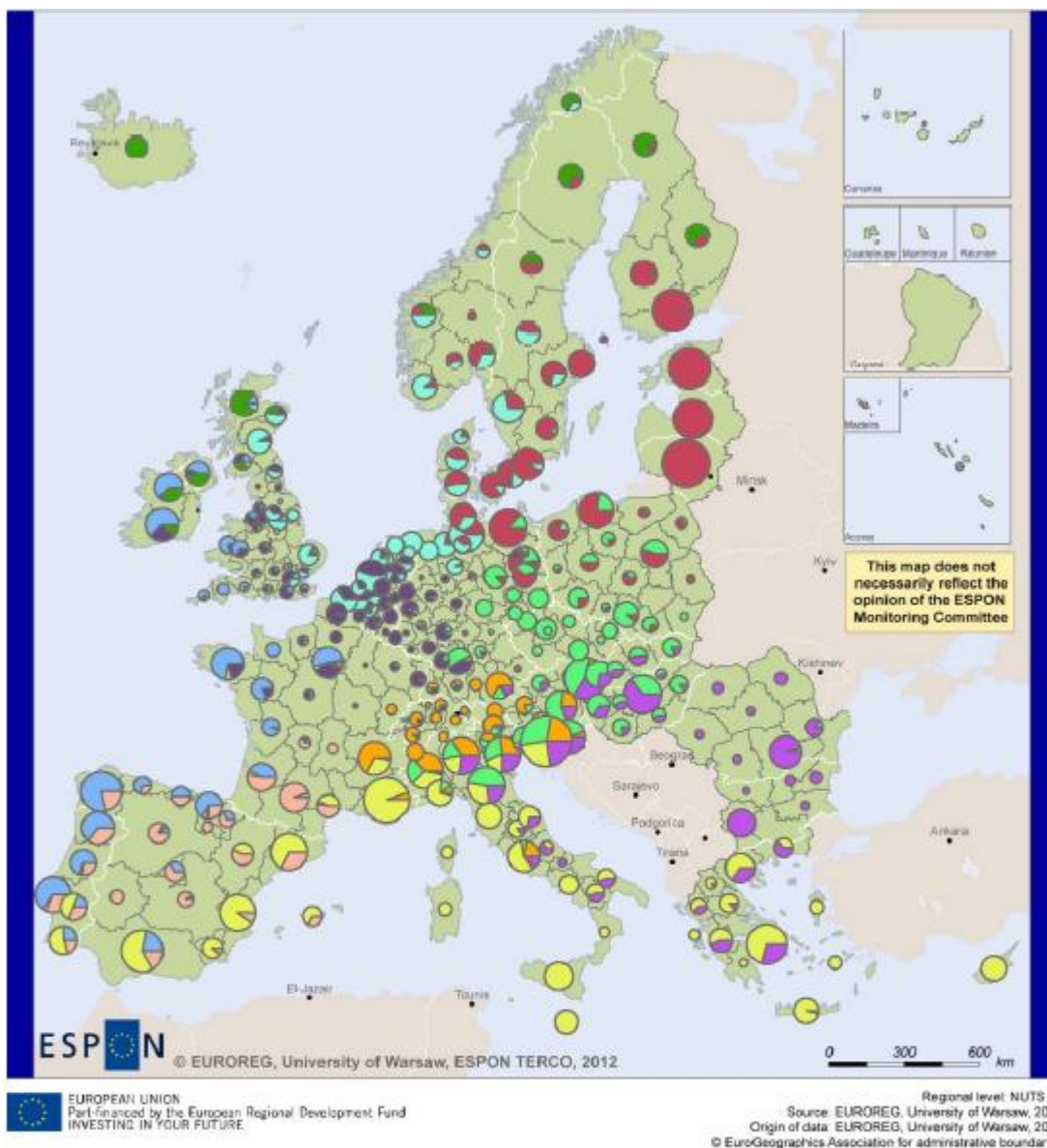
Table 2: Slovenian project partners in INTERREG IVB programmes

program	št. projektov	št. projektov s slovenskimi partnerji	št. slovenskih partnerjev
Območje Alp	47	40	65
Srednja Evropa	124	84	125
Jugovzhodna Evropa	106	70	117
Mediteran	137	69	79
Skupaj	414	263	386

Vir: Ministrstvo za infrastrukturo in prostor

Projektne aktivnosti v odobrenih projektih se delno sofinancirajo iz Evropskega sklada za regionalni razvoj (ESRR), del sredstev pa kot nacionalni vložek prispevajo države članice ali projektni partnerji sami. To velja za projektne partnerje iz držav članic EU, projektni partnerji iz držav izven območja EU, države z območja Zahodnega Balkana, pa iz sklada za predpristopno pomoč (The Instrument for Pre-Accession Assistance - IPA) ali iz sredstev Evropskega instrumenta za sosednje regije (The European Neighbourhood Partnership Instrument – ENPI) – kot na primer Ukrajina.

Intenziteta sodelovanja slovenskih organizacij v projektih programov INTERREG IVB je bila, podobno kot že v programih INTERREG IIIB, v evropskem merilu visoka (Slika 7).

Legend

Number of project partners in INTERREG IVB programmes (as of January 2011)

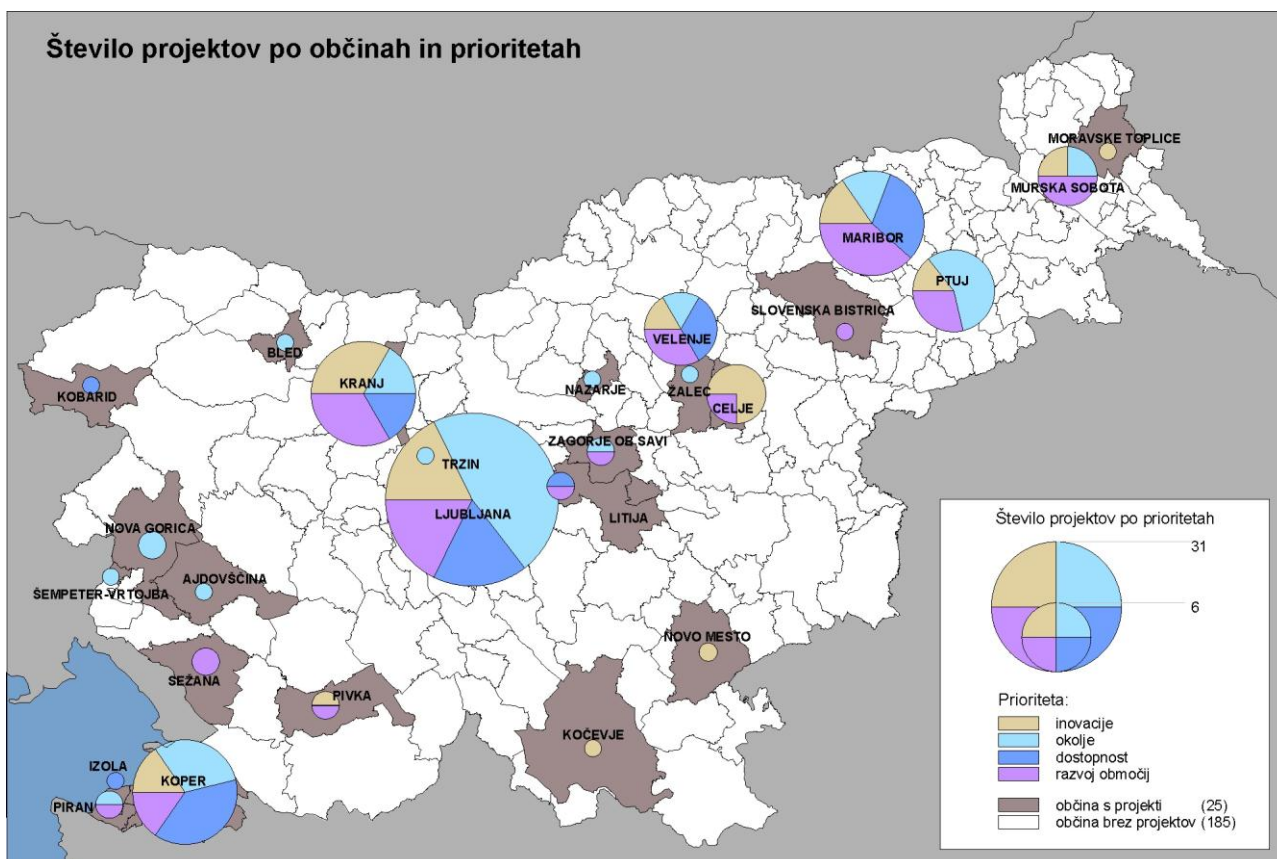

Slika 7: Število partnerjev v projektih programov INTERREG IVB (TERCO, 2013a, str. 16)

Figure 7: Number of partners in INTERREG IVB (TERCO, 2013a, p. 16)

Slika 8 prikazuje število projektov oziroma projektnih partnerjev po občinah do konca leta 2010, ko je bila izvedena raziskava med slovenskimi partnerji. Do takrat je bilo v okviru programov transnacionalnega sodelovanja, v katerih sodeluje Slovenija, zaključenih devet

razpisov za sofinanciranje projektov. Podobno, kot pri projektnih partnerjih v projektih INTERREG IIIB tudi v projektih INTERREG IVB lokacija sedeža projektne partnerja ne kaže popolne slike razporeditve projektnih aktivnosti in s tem tudi učinkov projektov v prostoru. Predvsem pilotne aktivnosti so se pogosto izvajale drugje, kot je sedež projektne partnerja. O tem pričajo navedbe lokacij pilotnih aktivnosti v izvedeni anketi (poglavje 10.3.2), ki so bile razporejene po celi državi.

Slika 8: INTERREG IVB - Število projektov po občinah in prioritetah (MOP, 2010)

Figure 8: INTERREG IVB - Number of projects by municipality and priority (MOP, 2010)

5.2.1 Programi transnacionalnega teritorialnega sodelovanja, v katere je vključena Slovenija

Slovenija v programskem obdobju 2007 - 2013 sodeluje v štirih programih evropskega transnacionalnega teritorialnega sodelovanja:

- Program Območje Alp,
- Program srednja Evropa,
- Program jugovzhodna Evropa,
- Program Mediteran.

Program Območje Alp

Program transnacionalnega teritorialnega sodelovanja Območje Alp predstavlja nadaljevanje programa INTERREG IIIB Območje Alp in sodelovanje poteka na enakem območju sodelovanja. Cilj programa Območje Alp je izboljšanje konkurenčnosti in privlačnosti območja Alp s podporo skupnim aktivnostim na področjih, kjer je transnacionalno sodelovanje za doseganje trajnostnih rešitev najučinkovitejše.

Cilji programa in njegove prioritete so bili pripravljene na podlagi smernic, podanih v Uredbi EK št. 1080/2006, analiz nacionalnih razvojnih dokumentov držav članic programa, še posebej nacionalnega strateškega referenčnega okvira, ter analize območja sodelovanja. Preučeni so bili cilji različnih razvojnih dokumentov, v sam dokument so vključeni priporočila in cilji EPRP ter protokoli Alpske konvencije. V fazi priprave izhodišč novega programskega obdobja so se države udeleženke programa odločile pripraviti »Študijo priložnosti« (Bausch, 2005), v kateri so bili analizirani ekonomski, družbeni ter prostorski trendi območja, ter pripravljene razvojne scenarije za območje Alp. Tudi rezultati te študije so bili upoštevani pri pripravi Operativnega programa (OP).

Strateški cilj programa, opredeljen v OP, je večanje konkurenčnosti in atraktivnosti območja sodelovanja na področjih, kjer je za pripravo trajnostnih rešitev potrebno transnacionalno sodelovanje. Iz strateškega cilja je izpeljanih šest »Posebnih programskih prioritete« (*Specific programme priorities*) (Alpine Space ..., 2007):

- pospeševati inovacije in podjetništvo ter okrepiti raziskovalne in inovacijske zmogljivosti malih in srednje velikih podjetij;
- spodbujati uravnotežen prostorski razvoj, da bi območje Alp postalo privlačen prostor za življenje, delo in investicije;

- izboljšati dostopnost območja Alp in upravljati gospodarske in okoljske posledice transportnih sistemov;
- izboljšati dostopnost do storitev in povezljivost znotraj območja Alp;
- varovati, upravljati in izboljševati naravne in kulturne dobrine za zagotavljanje trajnostnega razvoja;
- preprečevati in omiliti nevarnost naravnih in tehnoloških nesreč ter odpravljati njihove posledice, zlasti v zvezi z vplivi podnebnih sprememb.

Območje sodelovanja zajema celotni alpski lok in sosednje regije v sedmih državah (Slika 9): Avstrija, Francija (regije Rhône-Alpes, Provence-Alpes-Côte d'Azur, Franche-Comté, Alsace), Italija (regije Lombardia, Furlanija-Julijska Krajina, Veneto, Trentino-Alto Adige, Valle d'Aosta, Piemonte, Liguria), Lihtenštajn, Nemčija (okrožji Zgornja Bavarska in Švabska na Bavarskem ter Tübingen in Freiburg v Baden-Württembergu), Slovenija in Švica (Alpine Space ..., 2007).

Skupna vrednost programa znaša 130 milijonov evrov. Maksimalni delež sofinanciranja slovenskih projektnih partnerjev iz evropskih sredstev je 76 %, minimalni delež nacionalnih sredstev pa je 24 % (Alpine Space ..., 2007).

Slika 9: Območje sodelovanja programa Območje Alp (Medmrežje 8)

Figure 9: Programme Alpine Space cooperation area (Internet 8)

Program Srednja Evropa

V programskem obdobju 2007 - 2013 se je območje sodelovanja programa INTERREG IIIB CADSES razdelilo na dva dela. Eden izmed dveh novih programov je program Srednja Evropa. Cilj programa je krepitev teritorialne kohezije, pospeševanje notranje integracije in povečevanje konkurenčnosti Srednje Evrope.

Cilj programa je krepitev teritorialne kohezije, pospeševanje notranje integracije in povečevanje konkurenčnosti Srednje Evrope. Program se osredotoča na štiri prioritete, ki jih določa uredba o strukturnih skladih: inovacije, dostopnost, okolje in trajnostni razvoj mest. V programskem dokumentu so opredeljene prednostne naloge programa s pripadajočimi ukrepi (Central Europe ..., 2007):

- spodbujanje inovativnosti v Srednji Evropi;
- izboljševanje dostopnosti območja Srednje Evrope in znotraj nje;
- odgovorna raba okolja;
- povečevanje konkurenčnosti in privlačnosti mest in regij.

V okviru programa sodelujejo naslednje države in regije (Slika 10): Avstrija, Češka, Nemčija (Baden-Württemberg, Bayern, Berlin, Brandenburg, Mecklenburg-Vorpommern, Sachsen, Sachsen-Anhalt, Thüringen), Madžarska, Italija (Piemonte, Valle d'Aosta/Vallée d'Aoste, Liguria, Lombardia, Provincia Autonoma Bolzano/Bozen, Provincia Autonoma Trento, Veneto, Furlanija-Juljska krajina, Emilia-Romagna), Poljska, Slovaška, Slovenija, Ukrajina (Volyn, Lviv, Zakarpattia, Ivano-Frankivsk, Chernivtsi).

Program Srednja Evropa bo krepil transnacionalno sodelovanje na vsebinskih področjih strateškega pomena. Pri tem bo spodbujal gospodarski, okoljski in družbeni razvoj območja Srednje Evrope. Za projekte bo na voljo 246 milijonov € sredstev Evropskega sklada za regionalni razvoj (ESRR).

V programu Srednja Evropa poleg držav članic EU sodeluje tudi 5 regij iz Ukrajine. Za udeležbo teh partnerjev v projektih je predvideno sofinanciranje iz Evropskega mehanizma za sosedsko pomoč (European Neighbourhood and Partnership Instrument– ENPI). Ta sredstva pa za prva dva razpisa niso bila zagotovljena.

Skupna vrednost programa znaša 300 milijonov €. Maksimalni delež sofinanciranja slovenskih projektnih partnerjev iz evropskih sredstev je 85 %, minimalni delež nacionalnih sredstev pa je 15 % (Central Europe ..., 2007).

Slika 10: Območje sodelovanja programa Srednja Evropa (Med mrežje 8)

Figure 10: Central Europe programme cooperation area (Internet 8)

Program Jugovzhodna Evropa

Drugi izmed dveh novih programov, ki sta v programskem obdobju 2007 - 2013 nasledila INTERREG IIIB CADSES, je program Jugovzhodna Evropa. Program ni samo del evropske kohezijske politike, ampak tudi sestavni del v okviru predpristopne pomoči in Evropske sosedске politike, ki krepi vezi med partnerji iz držav članic EU ter sosednjih držav.

Programsko območje je najbolj heterogeno območje sodelovanja glede na posebne kulturne, politične, etnične, socialne in zgodovinske značilnosti sodelujočih regij. Na območju sodelovanja se srečujejo različne jezikovne skupine, tu se srečujejo raznolikosti verske pripadnosti zahoda in orienta. Raznolikost je hkrati vir različnosti identitet in žal tudi vir konfliktov in napetosti.

Območje je soočeno z izzivi socialne, ekonomske in politične integracije v smeri EU z različnimi poudarki (Southeast Europe ..., 2007):

- poglobljanje integracije znotraj EU (27);
- proces približevanja držav s predpristopnim statusom EU;
- proces poglobljanja odnosov sosednjih držav z državami EU;
- proces stabilizacije in poglobljanja medsebojnih odnosov.

Cilj programa je povečevanje kohezije, stabilnosti in konkurenčnosti območja Jugovzhodne Evrope z boljšim sodelovanjem in zagotavljanjem trajnostnega razvoja ter razvijanje transnacionalnih partnerstev za spodbujanje prostorskih, ekonomskih in družbenih integracijskih procesov ter povečevanje kohezije, stabilnosti in konkurenčnosti na območju sodelovanja. Program je vsebinsko razdeljen na štiri programske prioritete oziroma prednostne naloge (Southeast Europe ..., 2007):

- razvijanje inovativnih zmožnosti;
- izboljševanje stanja okolja in njegovo varovanje;
- izboljšanje dostopnosti ;
- razvijanje območij trajnostne rasti.

V okviru programa sodelujejo regije iz 16 držav (Slika 11), tako držav članic, držav s predpristopnim statusom in sosednjih držav EU. Glede na formalen status držav je območje sodelovanja izredno kompleksno, program pa je zaradi kar treh različnih virov financiranja (ESRR, IPA in ENPI) tudi težavno upravljati. V programu sodelujejo naslednje države: Albanija, Avstrija, Bosna in Hercegovina, Bolgarija, Romunija, Hrvaška, Makedonija, Grčija, Madžarska, Italija (regije Lombardia, Provincia autonoma Bolzano/Bozen, Provincia autonoma Trento, Veneto, Furlanija-Julijska krajina, Emilia Romagna, Umbria, Marche, Abruzzo, Molise, Puglia, Basilicata), Srbija, Črna gora, Slovaška, Slovenija, Moldavija, Ukrajina (Cjermovestka oblast, Ovano-Frankiviska oblast, Zakarpatska oblast, Odessa oblast).

Slika 11: Območje sodelovanja programa Jugovzhodna Evropa (Medmrežje 9)

Figure 11: Programme Southeast Europe cooperation area (Internet 9)

Program Mediteran

Program Mediteran je nastal z združitvijo programskega območja programa Zahodni Mediteran – MEDOCC in območja programa Archimed ter pridružitvijo še nekaterih drugih držav – Slovenija, Ciper in države na vzhodnih obalah Jadranskega morja. Programsko območje tako pokriva celotno evropsko obalo Sredozemskega morja ter z vključitvijo regij Algarve in Alantejo na Portugalskem še pas obale Atlantskega oceana.

Cilj programa Mediteran je povečevati konkurenčno sposobnost območja, gospodarsko rast in zaposlenost prihodnjih generacij, s spodbujanjem prostorske kohezije in varstva okolja. Cilj programa je tudi prispevati k temu, da bo celotno območje sodelovanja sposobno tekrovati z mednarodnimi tekmeci, da bi tako zagotovili rast in zaposlenost za naslednje generacije, da bi podprli ozemeljsko kohezijo in aktivno prispevali k varstvu okolja v duhu trajnostnega razvoja. Cilji programa se bodo uresničevali v okviru naslednjih prednostnih nalog:

- krepitev inovacijskih zmožnosti;
- varstvo okolja in spodbujanje trajnostnega prostorskega razvoja;
- izboljšanje mobilnosti in teritorialne dostopnosti;
- spodbujanje policentričnega in integriranega razvoja območja programa Mediteran.

V okviru programa sodelujejo regije iz 13 držav (Slika 12): Ciper, Črna gora, Francija (regije Korzika, Languedoc-Roussillon, Provansa – Alpe - Azurna obala, Rhône-Alpes), Grčija, Hrvaška, Italija (regije Abruzzo, Puglia, Basilicata, Kalabrija, Campania, Emilia-Romagna, Furlanija-Julijska krajina, Lazio, Liguria, Lombardia, Marche, Molise, Umbria, Piemonte, Sardinija, Sicilija, Toskana, Veneto), Malta, Portugalska (regije Algarve in Alentejo), Slovenija, Španija (6 regij in 2 mesti: Andaluzija, Aragon, Katalonija, Balearski otoki, Murcia, Valencia, Ceuta in Melilla), Združeno kraljestvo (Gibraltar), Bosna in Hercegovina, Albanija.

Slika 12: Območje sodelovanja programa Mediteran (Medmrežje 3)

Figure 12: Programme Med cooperation area (Internet 3)

Program ESPON 2013

Program ESPON 2013 (Evropsko omrežje za opazovanje prostorskega razvoja in teritorialne kohezije) ne sodi med programe transnacionalnega teritorialnega sodelovanja, pač pa je eden izmed programov medregionalnega teritorialnega sodelovanja. Zaradi posebnega pomena, ki ga ima na področju prostorskih politik ter pri oblikovanju vsebinskih prioritet programov transnacionalnega teritorialnega sodelovanja, na tem mestu podajam kratek pregled tega programa.

Osnovni namen ESPON je zagotavljati podporo za udeležanje evropskih politik in vzpostaviti evropsko znanstveno omrežje sodelovanja na področju prostorskega razvoja. Program

ESPON 2013 je logično nadaljevanje programa ESPON, ki je s svojim delovanjem pričel leta 2002 ter se formalno zaključil konec leta 2006.

ESPON 2013 je zasnovan kot omrežje, katerega delovanje koordinira Koordinacijska enota programa v sodelovanju z ESPON kontaktnimi točkami (ECP). Projekti - aplikativne raziskave se izvajajo v okviru transnacionalnih projektnih skupin (TPG), katere sestavljajo različne raziskovalne in izobraževalne institucije. V vsaki takšni skupini morajo biti zastopane institucije iz vsaj treh različnih držav članic programa.

Glavni namen programa ESPON 2013 je nuditi podporo razvojem politik v smeri uresničevanja ciljev teritorialne kohezije in skladnega razvoja ozemlja Evrope z zagotavljanjem primerljivih informacij, dokazov, analiz in scenarijev o teritorialni dinamiki in z ugotavljanjem prostorskega kapitala in potencialov za razvoj regij in večjih ozemelj. Program bo prispeval k večanju konkurenčnosti Evrope, teritorialnemu sodelovanju in trajnostnemu ter uravnoteženemu razvoju.

Svoj namen bo program dosegel z uresničevanjem celovitih in strateških programskih ciljev, opredeljenih v Operativnem programu, ter z izvajanjem programskih aktivnosti v petih prioritetah programa (ESPON 2013 ..., 2007):

- aplikativne raziskave o teritorialnem razvoju, konkurenčnosti in koheziji: dokazi o teritorialnih trendih, perspektivah in vplivih politik;
- ciljne analize na podlagi zahtev uporabnikov: evropske perspektive razvoja različnih vrst ozemelj.;
- znanstvene platforme in orodja: teritorialni indikatorji in podatki, analitična orodja in znanstvena podpora;
- kapitalizacija, lastništvo in sodelovanje: institucionalna krepitev, dialog in mreženje;
- tehnična podpora, analitična podpora in komuniciranje.

Sklep

EU v okviru programov teritorialnega sodelovanja s sredstvi iz ESRR ter sredstvi držav članic (nacionalni prispevek) spodbuja transnacionalno sodelovanje znotraj geografsko zaokroženih, med EK in državami članicami dogovorjenimi programskimi območji. Vsebina, načini in pravila sodelovanja so dogovorjena v operativnih programih posameznih programov, pri čemer so upoštevane gospodarske, socialne, okoljske in prostorske značilnosti posameznih programov ter razvojni cilji EU in partnerskih držav ali regij. Vsebina sodelovanja je v programih osredotočena na spodbujanje inovativnosti, obravnavo

problematike okolja in preprečevanja tveganj, izboljšanje dostopnosti med regijami in znotraj regij ter povečevanje privlačnosti mest in regij.

Slovenija je vključena v kar štiri izmed trinajstih programskih območij, kar je predvsem posledica geografske lege ter velikega interesa, ki ga imajo večje države in njihove regije v jugovzhodni Evropi. Vključenost v štiri transnacionalne programe je omogočila vključitev v transnacionalna partnerstva s partnerji z geografsko izredno obsežnega in raznolikega dela Evrope. Tistim organizacijam, ki so že imele tovrstne stike, to omogoča ohranjanje stikov in vključenosti v omrežja, novim organizacijam pa veliko možnosti za vključitev v obstoječa partnerstva ali osnovanje novih partnerstev.

Program ESPON 2013 je z namenom transnacionalnih programov povezan le posredno. Njegov namen je predvsem izboljševati védenje o evropskem prostoru ter razvojnih trendih na področju prostorskega razvoja in teritorialne kohezije. V programu izvedene študije in analize ter zbrani podatki omogočajo kritičen pogled na doseganje ciljev evropskih politik ter prinašajo pomembna znanja in informacije za prostorski razvoj tudi na makroregionalni, nacionalni in lokalni ravni. V Sloveniji smo do vključevanja slovenskih akterjev v program lahko kritični. Slovenske raziskovalne organizacije (univerze in inštituti) so bili vključeni v nekatere projekte, je pa v primerjavi s transnacionalnimi programi ta vključenost majhna in program predstavlja slabo izkoriščeno priložnost.

6 ANALIZE UČINKOV PROGRAMOV IN PROJEKTOV TRANSNACIONALNEGA TERITORIALNEGA SODELOVANJA

Programi pobude INTERREG se na splošno ocenjujejo kot uspešni (Böhme 2005, Waterhaut 2008), čeprav so analize in podatki o doseženih dolgoročnih učinkih projektov na ravni programov in Evropske Unije skopi in se ne izvajajo redno. Ocene uspešnosti pa bolj kot na podrobnih analizah rezultatov in učinkov projektov temeljijo na ekspertnih mnenjih udeležencev v programih in projektih ter ad hoc pripravljenih analizah izbranih projektov (Waterhaut 2008, Böhme 2005, Impact Assesment ... 2011, CENTRAL 2012) ali pilotnih analizah posamičnih izbranih projektov (Impact assessment 2011, Böhme s sod. 2003). Ovira pri izvedbi analiz je značaj projektov, ki pogosto temeljijo na mehkih (soft) pristopih k reševanju razvojnih vprašanj. Razvitih metodologij in kazalnikov, ki bi kvantitativno merile učinke teh projektov, ni, čemur gre najbrž tudi pripisati relativno majhno zanimanje raziskovalcev za to področje.

Analizo učinkov projektov transnacionalnega sodelovanja je EK izvedla ob pripravi Teritorialne Agende v dokumentu Stanje in prihodnosti evropskih ozemelj (The Territorial State ..., 2006). Nekatere analize so bile izvedene v okviru programa ESPON – v programskem obdobju do leta 2006 projekt 2.4.2 Integralne analize transnacionalnih in nacionalnih teritorijev (*Integrated analyses of transnational and national territories*) ter v programu ESPON 2013 v letu 2011 projekt TERCO Evropsko teritorialno sodelovanje kot element rasti, delovnih mest in kakovosti življenja (*European Teritorial Cooperation as a Factor of Growth, jobs and Quality of Life*).

Programi INTERREG IVB so zavezani k rednemu izvajanju vmesnih evalvacij izvajanja programskih aktivnosti (mid-term evaluation), katere pa se ne dotikajo analiz učinkov projektov, pač pa analizirajo doseganje kvantificiranih programskih ciljev, ki ne zajemajo dolgoročnih učinkov. Vmesne evalvacije tako predvsem preverijo pokritost programskih prioritet s financiranimi projekti, doseganje ciljev pri številu in tipih vključenih projektnih partnerjev in drugih vključenih deležnikov, količine in vrste izvedenih projektnih aktivnosti ter doseganje ciljev na področju vključevanja deležnikov in javnosti v projektne aktivnosti. Pomemben del teh analiz predstavljajo še analize rabe finančnih sredstev glede na zastavljene proračunske cilje posameznih programov. Sistemi kazalnikov so za posamezne programe definirani v operativnih programih in so za vse programe obvezni. Primer sistema kazalnikov za program Območje Alp je naveden v prilogi 4. Programi INTERREG IVB nimajo vzpostavljenih sistematičnih sistemov zbiranja in analiziranja rezultatov in učinkov projektov

iz prejšnjega programskega obdobja (Impact Assessment 2010), ki se kažejo šele po daljšem pretečenem časovnem obdobju.

Kljub zgornji kritiki vmesnih evalvacij izvajanja programov pa te v nekaterih primerih s stališča obravnave pričakovanih dolgoročnih učinkov projektov kritično vrednotijo sistem in način izbora projektnih predlogov na razpisih programov. V Presoji o učinkih programa za Območje Alp avtorji izpostavljajo, da se ocenjevanje projektnih vlog osredotoča večinoma le na kratkoročno implementacijo, kratkoročne rezultate in kratkoročne učinke projektov (Impact Assessment... 2010), ocenjevanje pričakovanih dolgoročnih učinkov pa je izpuščeno. Ocenjevanje dolgoročnejših učinkov je delno zajeto le posredno skozi ocenjevanje skladnosti projektov z evropskimi in nacionalnimi strateškimi razvojnimi dokumenti, ki vsebujejo dolgoročne ali srednjeročne razvojne cilje. Ti dokumenti so npr. Teritorialna Agenda, Evropa 2020 in druge tudi sektorske strategije. Iz zapisanega lahko sklepamo, da programi sami načrtno, vsaj v fazi izbire projektnih predlogov, ne vzpodbujajo projektov z dolgoročnejšimi učinki, pač pa je v ospredju predvsem ugotavljanje, ali je konkreten projekt možno izpeljati v zastavljenih finančnih okvirih v predlaganem projektnem partnerstvu.

6.1 Rezultati projektov programov INTERREG IIIB

Programi INTERREG IIIB svoje finančne podpore projektom niso usmerjali na ozka vsebinska področja in prioritete, pač pa so naslavljali zelo širok nabor različnih tem. INTERREG IIIB je bil sicer prvenstveno namenjen uresničevanju ciljev EPRP, programi pa so spodbujali projekte in ukrepe na različnih področjih, ki so zasledovali cilje tega dokumenta. Programi so podpirali projekte, katerih vsebine so bile povezane s spodbujanjem varstva okolja in upravljanja z naravnimi in kulturnimi viri ter pripravo prostorsko razvojnih strategij večjih območij in spodbujanjem policentričnega razvoja ter tudi s spodbujanjem sodelovanja med mesti ter urbanimi in podeželskimi območji. Neposredni učinki na prostorski razvoj večjih območij so bili povezani z učinki mehkih ukrepov (npr. strategije ali akcijski načrti) in spodbujanjem sodelovanja med akterji. V nekaterih programih – na primer v programu Severozahodna Evropa – so bili v izjemnih primerih mehki ukrepi in sodelovanje med akterji dopolnjeni z večjimi investicijami (Ex-Post Evaluation..., 2010). Pobuda skupnosti INTERREG je omogočala nove načine sodelovanja med regijami in vzpostavljane omrežij različnih organizacij na makroregionalni ravni. Glede na vsebinsko povezanost pobude INTERREG IIIB z EPRP so imeli ti programi pomembno vlogo pri vzpodbujanju horizontalnih procesov na področju prostorskega načrtovanja na evropski ravni (Waterhaut, 2008). Nedvomno so bili cilji prostorskega razvoja vključeni v evropske prostorske dokumente, kot npr. policentrični razvoj ali odnosi med urbanimi in regionalnimi območji ..., preko programov

INTERREG IIIB vključeni v mnoge različne projekte. V programih INTERREG IIIB je sodelovalo več kot 10.000 ljudi, kar je po mnenju nekaterih avtorjev moralo imeti določen uspeh, pa čeprav je ta disperzen, tudi na področju evropeizacije državnega, regionalnega in urbanističnega planiranja (Faludi, 2008).

Böhme (2005) izpostavlja pomen socialnega kapitala kot vir regionalne konkurenčnosti, katerega koristi se v projektih teritorialnega sodelovanja izkazujejo kot izmenjava informacij, prenos znanj, vzpostavitev skupnih identitet, izboljšana komunikacijska omrežja, vzpostavitev trajnega sodelovanja, izboljšanje medsebojnega zaupanja in povečana samozavest. Ti programi so bili in so namenjeni sodelovanju institucij in kreptvi znanj ter izmenjavam dobrih praks med udeleženci projektov. V nekaterih okoljih je to predvsem izboljšalo kakovost regionalnega upravljanja, razvoj regionalnih nadzornih zmogljivosti, mobilizacijo finančnih virov ter omogočilo inovacije pri pripravi novih regionalnih blagovnih znamk, standardov in postopkov (Wilke, 2009). Transnacionalno sodelovanje je krepilo teritorialno kohezijo, rezultati projektov pa so bili vključeni v politične razprave na različnih ravneh, od lokalne ravni pa vse do ravni Evropske unije. V okviru projektov so bile razvite skupne strategije ter razvojni koncepti na makroregionalni ravni, pripravljene so bili predlogi možnih oblik ter vsebinski okviri povezovanja institucij in uprav na različnih ravneh odločanja. Tudi slovenske institucije so s svojim vključevanjem v projekte tvorno prispevale k oblikovanju tovrstnih rezultatov.

Učinke projektov pobude skupnosti INTERREG IIIB lahko strnemo v dve vrsti:

- i) Kratkoročni učinki: predvsem finančni ter krepitev struktur (*capacity building*) – ti učinki neposredno zadevajo v projekte vključene akterje in so povezani s samo izvedbo projekta.

- ii) Dolgoročni učinki: stabilna partnerska omrežja (sodelovanje v več projektih v daljšem časovnem obdobju), priprava novih konceptov razvoja, ozaveščanje in uresničitev nekaterih ukrepov, kot podpora trajnostnemu razvoju. Poleg v projekte neposredno vključenih akterjev zadevajo še uporabnike projektnih rezultatov in v nekaterih primerih odločevalce na različnih teritorialnih ravneh.

Rezultati projektov INTERREG IIIB v Sloveniji

Ob zaključku programov INTERREG IIIB je Ministrstvo za okolje in prostor slovenskim projektnim partnerjem poslalo kratek vprašalnik, katerega namen je bil ugotoviti, v kolikšni meri so dosegli zadane cilje, kakšna je uporabna vrednost rezultatov projektov in koliko bodo ti rezultati uporabljeni v prihodnje. Na vprašalnik je odgovorila slaba polovica vseh projektnih partnerjev. Med tistimi, ki so odgovorili na zastavljena vprašanja, je bilo 19 (48,7 %) takih, ki so sodelovali v projektih Programa CADSES, 18 (46,2 %) takšnih, ki so sodelovali v projektih programa Območje Alp, dva projektna partnerja pa sta sodelovala v obeh programih.

Kot je razvidno iz odgovorov so bili rezultati projektov uporabljeni pri pripravi zelo različnih razvojnih dokumentov ali pa se tovrstno uporabo še predvideva. Služili so kot strokovna gradiva pri pripravi občinskih prostorskih dokumentov (deset projektov) in pri izdelavi strokovnih osnov posameznih sektorjev za pripravo smernic za prostorsko načrtovanje ter načrtov upravljanja z vodami – po dva projekta. Rezultati so bili uporabljeni še za pripravo študije izvedljivosti, načrta upravljanja zavarovanega območja, komunikacijske strategije, učnih načrtov, regionalnega razvojnega programa, nacionalne strategije za e-upravljanje in načrta regionalnega razvoja kulinarike za turistične namene (Miklavčič in Nared 2010).

6.2 Dolgoročni učinki projektov

Kot pomemben dolgoročni učinek programov se pogosto izpostavlja vzpostavitev novih partnerskih omrežij. V projektu TERCO (2011) so avtorji analizirali faktorje, ki v programih INTERREG IVB vplivajo na stopnjo in kakovost sodelovanja. V okviru projekta je bilo prepoznanih sedem faktorjev, ki oblikujejo sodelovanje. Ti faktorji so: zgodovina, geografski pogoji, družbeno gospodarsko ozadje, kultura, regionalna in lokalna samouprava, pravni pogoji in financiranje. V nadaljevanju povzemam opise faktorjev po projektu TERCO (2011):

- Zgodovina: Pretekle izkušnje ključno zaznamujejo sodelovanje. Ugotovljeno je, da so se skozi predhodno sodelovanje v programih INTERREG oblikovali pravni okviri ter izoblikovale strukture sodelovanja, katere omogočajo kakovostnejše kasnejše sodelovanje. V Sloveniji je predhodno sodelovanje v programih INTERREG v programskem obdobju 2007 – 2013, zaradi predhodno oblikovanih partnerskih omrežij, omogočilo intenzivno vključevanje v projekte tega finančnega obdobja. Na splošno velja, da večje izkušnje v transnacionalnem sodelovanju omogočajo lažje in uspešnejše izvajanje skupnih iniciativ (Taylor et al., 2004 v TERCO 2011).

- Geografski pogoji: Poleg razdalje so pogoji, ki še vplivajo na teritorialno sodelovanje, fizične ovire, kot reke ali gorski grebeni. Slabe komunikacije in transportna infrastruktura lahko predstavljata oviro. Na zunanji meji EU, lahko težavo povzročajo šengenski mejni režim in evropska carinska unija. Dobro prehodne meje z dobro fizično infrastrukturo pa na drugi strani predstavljajo spodbudo sodelovanju.
- Družbeno gospodarsko ozadje: Družbeno gospodarsko ozadje vključuje raven razvoja (BDP, delež brezposelnosti, diverzificiranost gospodarstva...), razlike v ravni razvoja sodelujočih regij ter njihova medsebojna konkurenčnost. Območja s podobnimi družbeno gospodarskimi pogoji in skupnimi razvojnimi izzivi imajo dobro osnovo za sodelovanje. Lahko pa njihovo sodelovanje ovira konkuriranje za investicije in finančne vire.
- Kultura: Kultura vpliva na odnose med posamezniki, mesti in regijami iz različnih držav. Jezikovne ovire so pogosto navedene kot najpomembnejša ovira. Sodelovanje omejujejo še psihološke ovire kot negativni stereotipi (Bazin, 2003 v TERCO, 2011). Pri implementaciji teritorialnega sodelovanja je treba omeniti še različne delovne in administrativne kulture, različne organizacijske in upravljalvske stile (Hofstede, 2001, Ratti, 1993a v TERCO, 2011). Taylor izpostavlja, da je uspeh sodelovanja najverjetnejši med partnerji, ki delijo podobno administrativno kulturo (Taylor et al., 2004 v TERCO, 2011).
- Regionalna in lokalna samouprava: Pri sodelovanju med različnimi regijami in državami se kot ovira pogosto pojavijo razlike v administrativnih strukturah in kompetencah različnih ravni, kar otežuje sodelovanje.
- Pravni pogoji: Pravna podlaga teritorialnega sodelovanja pogosto pravno ni popolnoma opredeljena. Pristojnosti nacionalne in transnacionalne (mednarodne) ravni niso jasno razmejene, pojavljajo se različna tolmačenja kompetenc in pristojnosti.
- Financiranje: sodelovanje v programih je povezano s precejšnjo mero birokracije, kar povzroča znatne stroške in zamude pri financiranju. Pogoji sodelovanja zaradi različno urejenih sistemov nacionalnega sofinanciranja projektov niso enaki za vse sodelujoče partnerje.

V Analizi učinkov programa za Območje Alp so avtorji analize izpostavili kot dejavnike uspeha (dejavniki, ki imajo pomemben vpliv na doseganje dolgoročnih učinkov projektov) naslednje dejavnike (Impact Assessment ..., 2011):

- dobro opredeljena in inovativna vsebina, ki se implementira v izkušenem partnerstvu – rezultati doseženi na bolj celovit (comprehensive) način;
- tematsko vodenje in močno povezano partnersko omrežje;

- vključitev odločevalcev in politična podpora projektu;
- sodelovanje z ministrstvi – predvsem v primeru priprave strategij;
- intenzivno sodelovanje z lokalnimi, regionalnimi in drugimi deležniki pri izvedbi uspešnih pilotnih aktivnosti;
- horizontalno sodelovanje na tehničnem in vsebinskem nivoju – relevantnost odvisna od vrste obravnavanega tematskega področja;
- mrežni pristop k vodenju projekta – za izboljšanje sodelovanja, komunikacije in izmenjav med vključenimi projektnimi partnerji;
- odličnost projektnega vodenja ob soočanju z nepričakovanimi zapleti in ovirami.

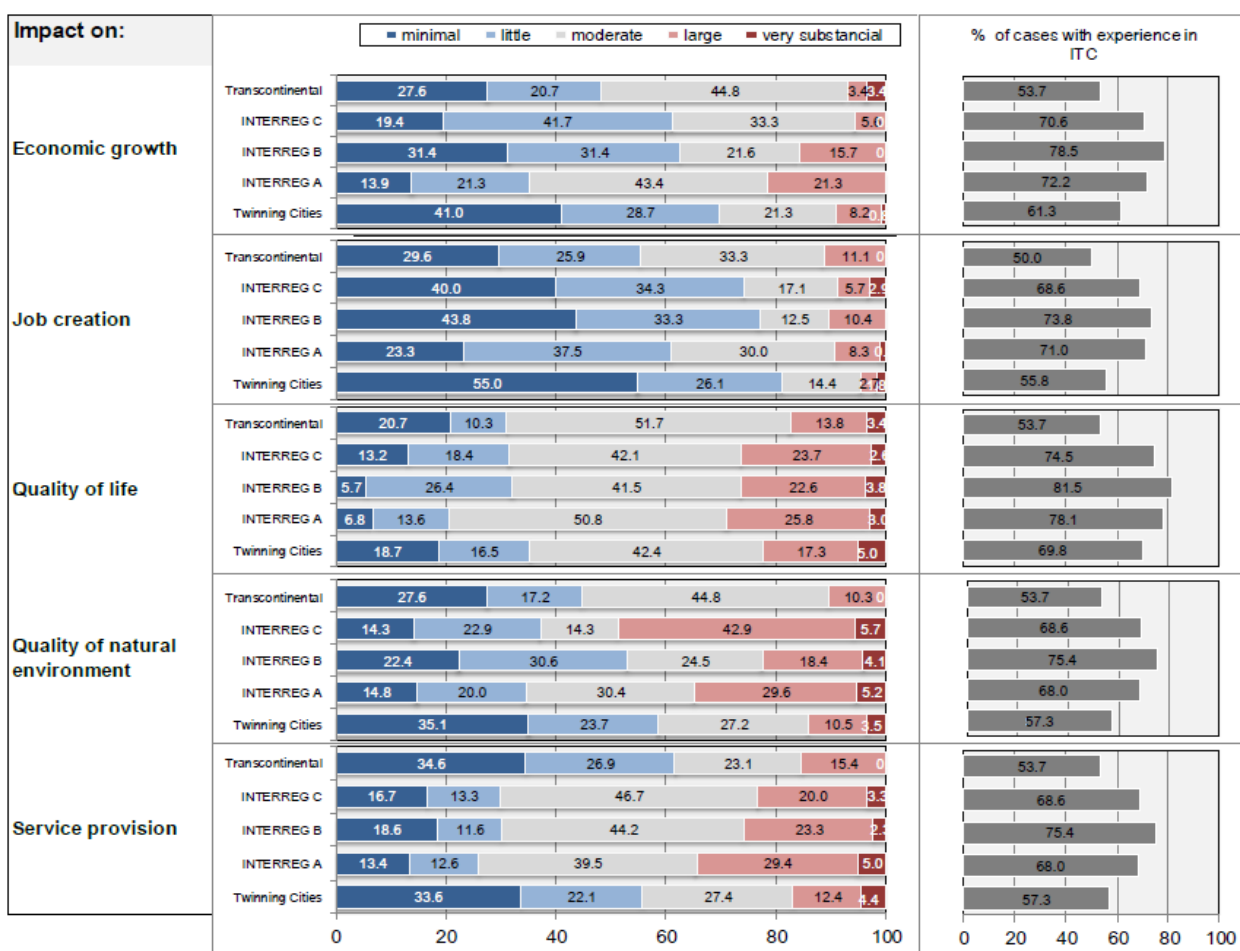
Poleg zgornjih dejavnikov v analizi navajajo še dejavnike, katere so kot ključne za doseganje dolgoročnih učinkov izpostavili predstavniki organa Skupnega tehničnega sekretariata programa Območje Alp (Impact Assessment ..., 2011):

- vključevanje deležnikov in potencialnih uporabnikov rezultatov;
- močna politična podpora;
- obstoj komunikacijske strategije projekta, ki jasno opredeljuje in naslavlja potencialne uporabnike;
- sklicevanje na standarde in priporočila, katera bi se lahko vključila v nacionalno zakonodajo ali zakonodajo EU;
- skladnost z nacionalnimi strategijami;
- trajnost projekta – skrb za rezultate in izdelke projekta po njegovem zaključku.

Zgornje dejavnike pogosto izpostavljajo tudi predstavniki sekretariatov in programskih teles tudi v drugih programskih območjih na vseh ravneh sodelovanja – torej tudi na nacionalni in regionalni ravni - in izhajajo iz sprejetih in objavljenih programskih dokumentov Operativnih programov in programskih priročnikov. Upoštevanje teh dejavnikov se običajno preverja tudi v fazi ocenjevanja projektnih predlogov, prispelih na programske razpise.

V Analizi učinkov programa Območje Alp (Impact Assessment ..., 2011) na podlagi pregleda nekaterih izbranih projektnih prijav ugotavljajo, da v le teh niso navedeni in opisani predvideni dolgoročni učinki projektov, kar kljub temu, da je bila analiza opravljena na majhnem vzorcu devetih (9) pregledanih projektov, lahko označimo kot pomanjkljivost postopka priprave in izbire projektnih predlogov. Program namreč od projektnih prijaviteljev ne zahteva opisa teh učinkov.

Projekti teritorialnega sodelovanja imajo vpliv na družbeno gospodarski razvoj (TERCO, 2012). Vplivi različnih vrst programov transnacionalnega sodelovanja (čezmejni, transnacionalni, regionalni) se med seboj razlikujejo. Na gospodarski razvoj imajo po ugotovitvah projekta največji vpliv čezmejni programi, za katere kar 65 % v raziskavo projekta TERCO vključenih oseb meni, da je njihov vpliv na gospodarski razvoj vsaj zmeren (Slika 13). Za transnacionalne programe oziroma programe INTERREG IIIB enako meni 37,2 % anketirancev. Večji vpliv kot na gospodarski razvoj ima po ugotovitvah projekta TERCO teritorialno sodelovanje na kakovost življenja, kakovost narave in okolja ter na zagotavljanje storitev (*service provision*) (TERCO, 2012).

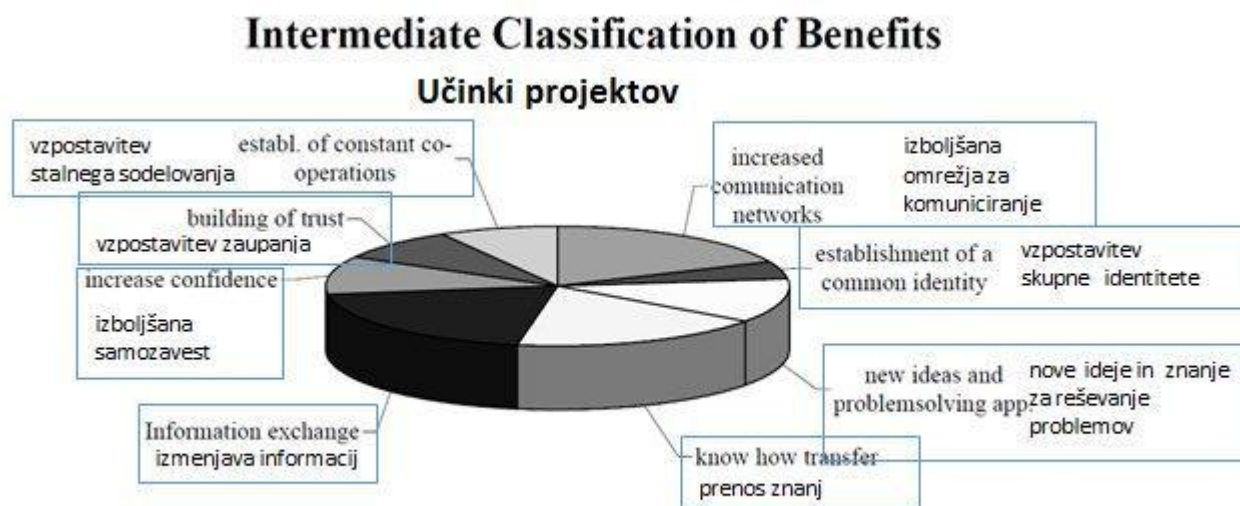

Slika 13: Vplivi različnih tipov teritorialnega sodelovanja na socialni in gospodarski razvoj (TERCO, 2012, str. 7)

Figure 13: Impacts of each type of TC on socio-economic indicators (TERCO, 2012, p. 7)

Po ugotovitvah projekta TERCO ima transnacionalno sodelovanje pozitivne učinke še na različne tokove in izmenjave na področju turizma in izobraževanja ter učinke na povečevanje medsebojnega zaupanja, priprave skupnih projektov in mreženja med podjetji.

Böhme v študiji programa sodelovanja med Škotsko in Nordijskimi državami (Böhme s sod., 2003) na podlagi analiz odgovorov udeležencev projektnih aktivnosti kot najvažnejše učinke projektov izpostavlja izmenjavo informacij med deležniki, prenos znanj in razvoj omrežij (Slika 14). Tudi izvedene študije primerov so pokazale največji uspeh programa na področju mreženja in učenja vključenih deležnikov.

Slika 14: Učinki projektov (Böhme s sod., 2003, str 71)

Figure 14: Intermediate classification of benefits (Böhme et al., 2003, p. 71)

V Analizi učinkov programa Območje Alp (Impact Assessment ..., 2011) so glede na cilje in vrste aktivnosti, ki jih zasledujejo projekti, le te razvrstili v tri skupine:

- i) projekte, ki se osredotočajo na razvoj politik;
- ii) projekte, ki se osredotočajo na raziskave in pilotne aktivnosti;
- iii) projekte, ki se osredotočajo na implementacijo ciljev politik s transnacionalnim značajem.

Dolgoročni učinki projektov se glede na vrsto projekta razlikujejo. Za projekte, ki se osredotočajo na razvoj politik (tip i) je značilno, da ostajajo na zelo splošni in strateški ravni. Učinki se pokažejo le v primeru, da pride do implementacije razvitih strategij. Za projekte, ki se osredotočajo na raziskave in pilotne aktivnosti (tip ii), pogosto razvijajo nova orodja ali metodologije. Učinki projektov se kažejo v izmenjavi izkušenj na mednarodnem nivoju in povezovanju akterjev. Pilotne aktivnosti so za tovrstne projekte ključne, njihova izvedba je pogosto zelo zahtevna. Učinki večinoma niso zelo konkretni (intangible). Za projekte, ki se osredotočajo na implementacijo ciljev politik s transnacionalnim značajem (tip iii), je značilno,

da se osredotočajo na implementacijo že dogovorjenih strategij ali instrumentov – pogosto so ti projekti nadaljevanje že končanih projektov v enakem ali zelo podobnem partnerstvu. Cilji teh projektov so zelo jasni in konkretni. Pogosto privedejo do zelo konkretnih, tudi fizičnih rezultatov, ki imajo neposreden prostorski vpliv (Impact Assessment ..., 2011).

Iz prej zapisanega lahko zaključim, da identificirani dolgoročni učinki projektov večinoma niso fizične narave. To je sicer posledica tega, da programi in projekti niso namenjeni in usmerjeni v fizične investicije. Najpomembnejši dolgoročni učinki so predvsem pridobljena znanja in izkušnje udeleženih posameznikov in organizacij ter na novo vzpostavljena ali okrepljena formalna in neformalna omrežja. V projektih osnovana omrežja so pogosto formalizirana, na njihovi osnovi se razvija dolgoročno sodelovanje. Takšni so primeri projektov ViaAlpina ali Alpine Pearls (oba projekta izvedena v okviru programa INTERREG IIIB Območje Alp), kjer gre za dolgoročne sodelovanje na področju turizma. Projekti se omrežno povezujejo tudi medsebojno ali pa z drugimi organizacijami in združenji z istega področja dela ali območja sodelovanja. Tako je še zlasti v programu Območje Alp pogosto povezovanje projektov z Alpsko konvencijo, CIPRO, omrežjem zavarovanih območij v Alpah AlpParc, združenjem alpskih občin in podobno. Mnoga omrežja pa ostanejo na neformalni in tudi čisto osebni ravni. Med dolgoročne učinke vzpostavljenih in okrepljenih omrežij lahko štejemo pripravo in izvedbo novih projektov in nadaljevanje medinstitucionalnega sodelovanja v obliki prenosov izkušenj in dobrih praks dela.

6.3 Ovire, s katerimi se soočajo v projekte vključene organizacije

Samo izvajanje programov INTERREG IVB je obremenjeno s celo vrsto različnih evropskih in nacionalnih regulativ s področja črpanja sredstev evropskih skladov, davčnih regulativ, regulativ s področja javnih naročil (Impact Assessment 2011), delovnopravne zakonodaje in podobno. Mešanje pristojnosti EK, držav članic, regij in držav, v katerih imajo sedež organi upravljanja programov, ima za posledico različna pravila, metode vodenja projektov, poročanja o rezultatih projektov med istovrstnimi programi, kar med projektnimi partnerji povzroča zmedo, povzroča različne formalne napake tako v fazi kandidiranja za sredstva kot v fazi izvajanja projektnih aktivnosti.

Pravna podlaga teritorialnega sodelovanja pogosto ni popolnoma jasno opredeljena. Tako pristojnosti nacionalne in transnacionalne (mednarodne) ravni niso jasno razmejene, pojavljajo se različna tolmačenja kompetenc in pristojnosti (TERCO, 2011). Procedure predvsem finančnega poročanja se med državami, celo regijami znotraj držav ali različnimi revizorskimi organizacijami, ki izvajajo finančno kontrolo, lahko razlikujejo (Impact

Assessment ..., 2011), kar prinaša dodatne zaplete še posebej v primerih nepričakovanih okoliščin in stroškov, nastalih pri izvajanju projektov. Pozivi k zmanjševanju administrativnih bremen ter pritoževanje nad kompleksnostjo finančnega in administrativnega vodenja, kar povzroča tudi znatne stroške, se zato pojavljajo že vse od začetka programov INTERREG. Do sedaj evropski komisiji, državam članicam in programskim telesom, kljub večletnim izkušnjam, upravljanja projektov ni uspelo bistveno poenostaviti, izboljšati in uskladiti. Nerazmejene pristojnosti in odgovornosti različnih programskih teles celo vodijo v podvajanje postopkov in uvajanje dodatnih kontrolnih procesov, kar lahko tudi povzroča zamude pri finančnih izplačilih projektnim partnerjem in ogroža finančno konstrukcijo projektov, v nekaterih primerih pa celo finančno likvidnost, ter vpliva na poslovanje projektnih partnerjev.

Komunikacijo in sodelovanje med projektnimi partnerji otežujejo tudi jezikovne (Impact Assessment ..., 2011) in kulturne ovire ter delovne in komunikacijske navade oseb, vključenih v projektne aktivnosti.

6.4 Slovensko sodelovanje v programih transnacionalnega teritorialnega sodelovanja

Slovensko sodelovanje v programih INTERREG B se običajno ocenjuje za zelo uspešno (Cigale in Miklavčič, 2007). Te ocene, katere podajajo tako slovenski kot tuji strokovnjaki, vključeni v programe INTERREG B, temeljijo na podatkih o uspešnosti vključevanja slovenskih organizacij v projekte programov INTERREG IIIB oziroma podatki o uspešnosti teh organizacij na razpisih programov INTERREG IVB. Slovenija je glede na število vključenih partnerjev, število projektov, v katere so vključeni slovenski partnerji, ter glede na višino na razpisih pridobljenih sredstev iz ESRR med uspešnejšimi državami. Po podatkih MZIP slovenski projektni partnerji sodelujejo v kar 64 % projektov programov INTERREG IVB, višina na razpisih dodeljenih sredstev slovenskim partnerjem pa je za kar osem krat preseгла alocirana sredstva iz ESRR. Na tem mestu je sicer treba poudariti, da imajo majhne države zaradi načina dodeljevanja sredstev in izbora projektov na razpisih (običajno so uspešnejši projekti, v katere so vključene organizacije iz čim več različnih držav in regij programskega območja) lahko prednost pred večjimi državami, ki pa je vse majhne države ne izkoristijo. Raznolikost projektnih partnerjev, glede na državo iz katere prihajajo, je le en izmed kriterijev pri vzpostavljanju projektnega partnerstva. Pomembnejši kriterij so dobre izkušnje iz prejšnjega sodelovanja ter njihove kompetence, znanja in reference, ki pa so neodvisne od velikosti države iz katere prihaja konkretni projektni partner.

6.5 Razlogi za sodelovanje slovenskih institucij v projektih programov INTERREG IIIB Območje Alp in CADSES, navedeni v analizi MOP leta 2007

Kot glavni razlog za sodelovanje v projektu (Preglednica 3) so anketiranci navajali dostop do novih znanj in izmenjavo izkušenj (35 % odgovorov). Med pomembnejšimi motivi je bila tudi pridobitev finančnih sredstev. Finančni motiv skupaj navedla četrtnina anketiranih, 18 % kot pridobitev novega projekta ter 6,8 % kot pridobitev finančnih sredstev za nadaljevanje dela na že potekajočem projektu. Pomemben razlog za vključitev v projekte pobude INTERREG IIIB je bila tudi rešitev konkretnega problema (pri več kot petini odgovorov). Med drugimi razlogi za sodelovanje so navajali oblikovanje usmeritev za strateški prostorski razvoj na nadnacionalni ravni in harmoniziranje pristopov, en partner pa je kot razlog navedel kompatibilnost že obstoječega projekta s projektom drugih partnerjev (Cigale, 2007).

Preglednica 3: Razlogi za sodelovanje v projektu (Cigale, 2007)

Table 3: Reasons for cooperating in the project (Cigale, 2007)

odgovor	število odgovorov	delež odgovorov v %	delež projek - tov v %
dostop do znanja, izmenjava izkušenj	36	35,0	92,3
pridobitev finančnih sredstev – nadaljevanje aktivnosti na kakšnem že potekajočem projektu	7	6,8	17,9
pridobitev finančnih sredstev – nov projekt	19	18,4	48,7
rešitev konkretnega problema	20	19,4	51,3
vzpostavitev omrežja	12	11,7	30,8
ni odgovora	6	5,8	15,4
drugo	3	3	7,7
skupaj	103	100,0	

Ugotavljanje učinkov projektov programov transnacionalnega teritorialnega sodelovanja večinoma temelji na ekspertnih mnenjih udeležencev v programih in projektih, saj je spremljanje učinkov, kot dolgoročne posledice projektnih aktivnosti, težavno. Učinke finančno relativno omejenih projektov, ki so prostorsko in tematsko zelo razpršeni, je težko ločiti od učinkov velikih infrastrukturnih projektov ali učinkov nacionalnih politik. Temu gre tudi pripisati dejstvo, da v nobenem izmed transnacionalnih programov do sedaj, kljub izdatni podpori različnih strokovnjakov in evropskih inštitucij, ni uspelo vzpostaviti nadzornega sistema (monitoring system) z vključenimi kazalniki, ki bi lahko kvantitativno ali kvalitativno merili učinke projektov.

V različnih analizah izpostavljeni učinki projektov so predvsem vzpostavitve trajnega sodelovanja in partnerskih omrežij, izmenjava informacij in prenos znanj (Böhme s sod. 2003, Böhme, 2005), izboljšana kakovost regionalnega upravljanja, priprava novih regionalnih blagovnih znamk in mobilizacija finančnih virov (Wilke, 2009). Na področju prostorskega planiranja se je skozi projekte programov INTERREG IIIB na nacionalno in regionalno raven širilo zavedanje o ciljih EPRP, nekateri avtorji so to prepoznali kot spremembo v kulturi planiranja (Perdazzini, 2005, Giannakourou, 2005, Zaucha in Syzdarovski v Waterhout, 2008).

Podobno, kot na evropski ravni je tudi v Sloveniji med pomembnejšimi učinki projektov treba izpostaviti prenos znanj in izkušenj na različnih področjih ter predvsem vzpostavitev trajnejših oblik sodelovanja med partnerji, o čemer pričajo rezultati ankete, opravljene med slovenskimi partnerji v letu 2010 (glej poglavje 10.3.1).

7 REZULTATI ANKETE

V tem delu besedila predstavljam rezultate izvedene ankete po vsebinskih sklopih, kakor je bila anketa izvedena. Predstavljene so nekatere osnovne značilnosti projektov in projektnih partnerjev in priprava projektnih predlogov. Ker me v tej nalogi še posebej zanimajo rezultati projektov, se poglobljeno osredotočam na del ankete, ki se je nanašal neposredno na rezultate projektov, ter pri anketi partnerjev programov INTERREG IIIB še na del, ki se nanaša na projektno partnerstvo, saj se vzpostavitev partnerskega omrežja in njegovo sodelovanje tudi po zaključku s strani programov financiranih aktivnosti lahko šteje kot rezultat projekta.

Ker je bila analiza izvedena na treh različnih ciljnih skupinah, rezultate pri vsakem sklopu oziroma vprašanju predstavljam ločeno, po posameznih ciljnih skupinah.

7.1 Osnovne značilnosti projektov in projektnih partnerjev, vključenih v raziskavo

V vprašalniku je vsak izmed anketirancev moral navesti nekaj osnovnih informacij o organizaciji, v okviru katere je sodeloval v projektih transnacionalnega sodelovanja. Na podlagi pridobljenih odgovorov ugotavljam, da se vzorec sodelujočih partnerjev programov pobude skupnosti INTERREG IIIB v anketi glede na sodelovanje v različnih programih in na vrsto organizacij razlikuje od dejanske razporeditve slovenskih projektnih partnerjev po programih transnacionalnega sodelovanja in od iz uradnih evidenc ugotovljenih deležev vrst projektnih partnerjev. V raziskavo zajetem vzorcu projektnih partnerjev so nadpovprečno zajete univerze in fakultete ter ministrstva in javne agencije.

7.1.1 Projekti pobude skupnosti INTERREG IIIB

Na vprašalnik je odgovorilo 30 anketirancev, ki so sodelovali v projektih pobude skupnosti INTERREG IIIB Območje Alp in CADSES. Anketiranci so bili v času izpolnjevanja ankete zaposleni na zelo raznolikih inštitucijah. Glede na število izpolnjenih vprašalnikov izstopajo projektni partnerji iz dveh skupin: ministrstva/agencije (27,6 % navedb) ter univerze (24,1 %). Obe skupini partnerjev predstavljata skoraj polovico vseh, ki so vprašalnik izpolnili (Preglednica 4).

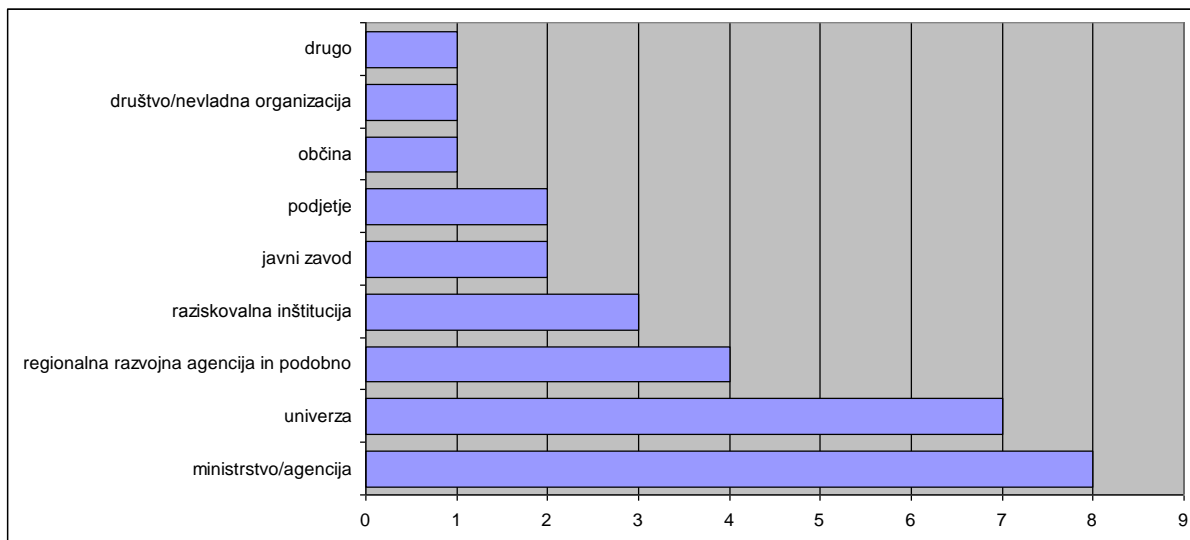
Preglednica 4: Vrste projektnih partnerjev

Table 4: Project partners by type of organisation

vrsta projektnega partnerja	št. navedb	% anketirancev	% veljavnih navedb
občina	1	3,3	3,4
regionalna razvojna agencija in podobno	4	13,3	13,8
ministrstvo / agencija	8	26,7	27,6
raziskovalna inštitucija	3	10,0	10,3
univerza	7	23,3	24,1
javni zavod	2	6,7	6,9
društvo / nevladna organizacija	1	3,3	3,4
podjetje	2	6,7	6,9
zbornica	0	0,0	0,0
drugo	1	3,3	3,4
<i>veljavni skupaj</i>	<i>29</i>	<i>96,7</i>	<i>100,0</i>
ni odgovoril	1	3,3	
skupaj	30	100,0	

Vsak izmed anketirancev je v povprečju sodeloval v 1,62 projekta. Večina anketirancev je sicer sodelovala le v enem projektu, takih je bilo 22 oziroma 73,3 %. K visoki povprečni udeležbi v več projektih so tako prispevali redki anketiranci, ki so sodelovali tudi v več kot dveh projektih.

Glede na zastopanost obeh programov – Območje Alp in CADSES - med anketiranci prevladujejo projektni partnerji, sodelujoči v programu Območje Alp 60 %, v programu CADSES pa jih je sodelovalo 46,7 %. Seštevek odstotkov je višji od 100, ker so nekateri anketiranci sodelovali v projektih obeh programov.

Grafikon 3: Anketiranci glede na vrsto partnerske organizacije

Chart 3: Survey participants by type of organisation

Primerjava strukture anketirancev in vseh slovenskih projektnih partnerjev v projektih INTERREG IIIB zaradi različnih kategorij v vprašalniku in evidenci o projektih sicer ni povsem mogoča, vseeno pa kaže, da so se na anketiranje nadpovprečno odzvali na univerzah/fakultetah in ministrstvih/agencijah (Preglednica 5). Podpovprečen odziv je opazen zlasti pri razvojnih agencijah, raziskovalnih inštitucijah in podjetjih. Omenjena razhajanja so lahko vplivala tudi na dobljene odgovore.

Preglednica 5: Število in delež slovenskih projektnih partnerjev, ki so sodelovali v projektih INTERREG IIIB (Cigale in Miklavčič, 2007)

Table 5: Number and share of slovenian project partners participating in the INTERREG IIIB projects (Cigale in Miklavčič, 2007)

vrsta projektnega partnerja	Št.	%
ministrstvo	13	19,7
raziskovalni center, inštitut	13	19,7
razvojna agencija	12	18,2
podjetje	10	15,2
fakulteta	9	13,6
občina, mesto	5	7,6
uprava zavarovanega območja	2	3,0
gospodarsko združenje	1	1,5
drugo	1	1,5
skupaj	66	100,0

7.1.2 Projekti programov INTERREG IVB

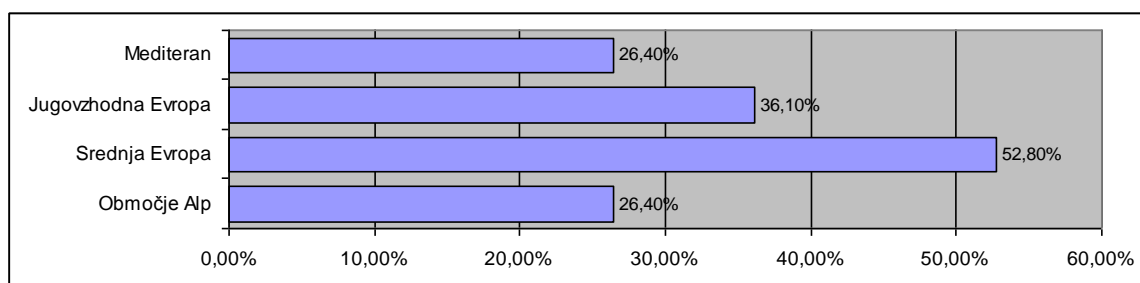
Na vprašalnik, namenjen projektnim partnerjem v projektih transnacionalnega teritorialnega sodelovanja, je odgovorilo 72 anketirancev. Med njimi je največ oseb prihajalo iz raziskovalnih inštitucij (14 oziroma 19,4 %) ter univerz (9 oziroma 12,5 %). Po sedem anketirancev (9,7 %) je bilo zaposlenih v podjetjih, regionalnih razvojnih agencijah ali občinah. 6 ali 8,3 % je bilo zaposlenih na ministrstvih, ostali deleži pa so bili nižji (Preglednica 4).

Preglednica 6: Vrste projektnih partnerjev

Table 6: Project partners by type of organisation

odgovori	št. navedb	% anketirancev
občina	7	9,7
regionalna razvojna agencija in podobno	7	9,7
ministrstvo / agencija	6	8,3
raziskovalna inštitucija	14	19,4
univerza	9	12,5
javni zavod	8	11,1
društvo / nevladna organizacija	4	5,6
podjetje	7	9,7
zbornica	1	1,4
drugo	9	12,5
skupaj	72	100,0

Izmed anketirancev jih je največji delež sodeloval v projektih programa Srednja Evropa (38 navedb oziroma 52,8 %). 36,1 % anketirancev je sodeloval v projektih programa Jugovzhodna Evropa (26 navedb). V projektih programov Območje Alp in Mediteran je sodelovalo po 26,4 % anketirancev (Grafikon 4).

Grafikon 4: Delež anketirancev po posameznih programih

Chart 4: Survey participants by programme

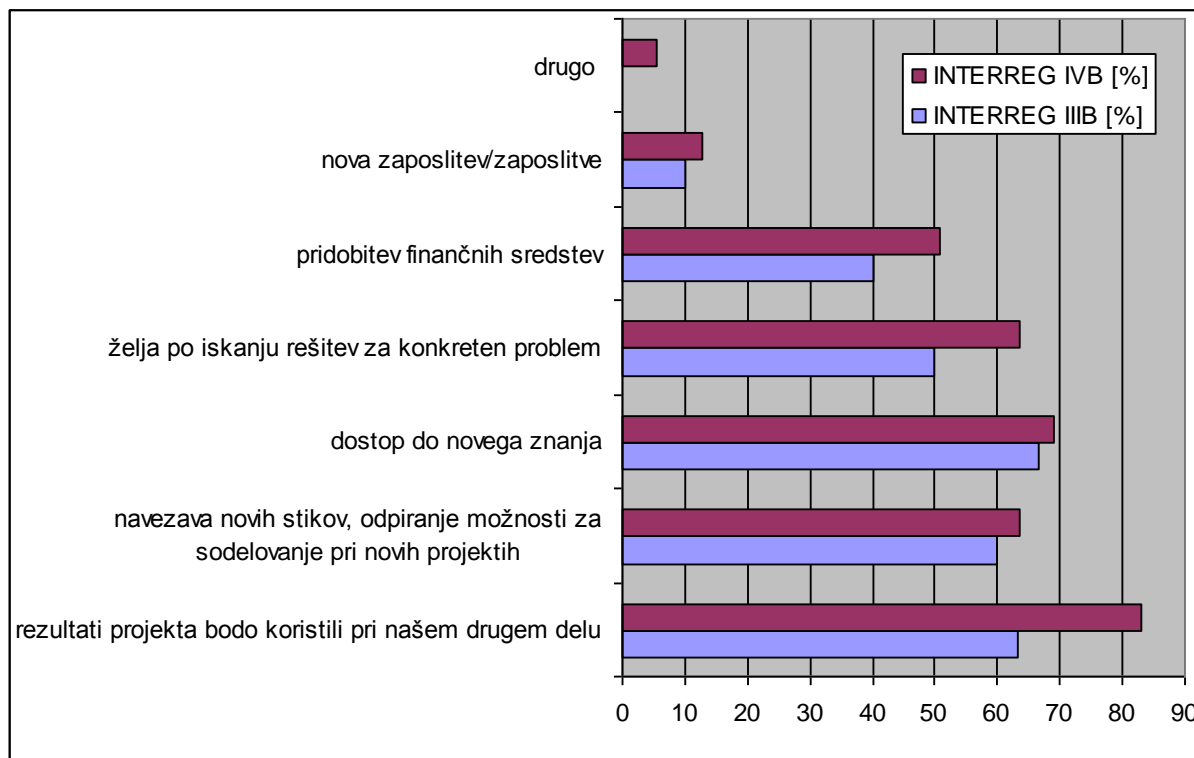
Anketiranci so v povprečju sodelovali v 2,65 projekta, s tem da so razlike zelo velike. Skrajnost predstavlja anketiranec, ki je sodeloval (oziroma je najbrž sodelovala le njegova institucija) kar pri 15 projektih. V primeru, ko anketiranec navaja zelo visoko število projektov, v katerih sodeluje, domnevam, da je anketo izpolnjeval v imenu celotne organizacije. Vseeno odgovori kažejo na veliko intenzivnost sodelovanja v transnacionalnih projektih v številnih inštitucijah.

7.2 Razlogi za sodelovanje, način vključitve v projekt, izbira ciljev in vsebine projektnih predlogov

7.2.1 Projekti pobude skupnosti INTERREG IIIB

Najpogosteje navedeni razlogi za sodelovanje v projektih so bili dostop do novih znanj, pričakovana koristnost rezultatov projektov pri vsakdanjem delu ter navezave novih stikov in možnosti sodelovanja v novih projektih. Te razloge je navajalo med 60 in 66 % anketirancev. Pridobitev finančnih sredstev je kot razlog navedlo le 40 % anketirancev, željo po iskanju rešitev za konkreten problem pa 50 % anketirancev. Opozoriti pa kaže tudi na to, da so anketiranci v povprečju navajali 2,9 odgovorov oziroma razlogov za sodelovanje, kar priča o tem, da je bila odločitev za sodelovanje v transnacionalnem projektu povezana s pričakovanjem različnih pozitivnih učinkov, med katerimi so številni bolj dolgoročne narave.

Na izbiro ciljev in vsebine projektov sta v največji meri vplivala poznavanje potreb uporabnikov/deležnikov (povprečna ocena 4,23) in poznavanje ciljev razvojnih dokumentov (povprečna ocena 4,21) (Preglednica 9). Kot zelo veliko je njuno vlogo označila blizu polovica anketirancev (46,7 % in 48,3 %). Tovrsten pomen normativnih aktov je bil bistveno manjši (povprečna ocena 3,21). Odgovori na to vprašanje pa ne govorijo o tem, v kolikšni meri je bila že sama osnovna ideja za projekt oblikovana pod vplivom navedenih dejavnikov, v kolikšni meri pa so služili le za podrobnejšo vsebinsko (pre)usmeritev projekta.

Grafikon 5: Razlogi za sodelovanje v projektih programov INTERREG IIB in INTERREG IVB (delež anketirancev, ki je navedel določen razlog)

Chart 5: Reasons for cooperation in INTERREG IIB and INTERREG IVB projects (ratio of survey participants)

Preglednica 7: Vpliv potreb uporabnikov, poznavanja razvojnih ciljev in normativnih zahtev na izbiro vsebine in ciljev projektov

Table 7: Influence of users needs, awareness of development goals and normative framework on project's goals and content

ocena:	odgovori (št. navedb / %)					skupaj	povprečje
	1	2	3	4	5		
poznavanje potreb uporabnikov/deležnikov	0 0,0 %	2 6,7 %	3 10,0 %	11 36,7 %	14 46,7 %	30 100,0 %	4,23
poznavanje ciljev razvojnih dokumentov (politike, strategije, akcijski načrti ...)	1 3,4 %	1 3,4 %	3 10,3 %	10 34,5 %	14 48,3 %	29 100,0 %	4,21
zahteve normativnih aktov (zakoni, direktive EU ...)	4 13,8 %	4 13,8 %	8 27,6 %	8 27,6 %	5 17,2 %	29 100,0 %	3,21

(ocena od 1 do 5; 1 = nič ali zelo malo, 5 = zelo veliko)

Slovenske organizacije so se v projekte programov INTERREG IIB vključevale na več različnih načinov. Najpogosteje so jih k sodelovanju povabili kasnejši projektni partnerji, s

katerimi do tedaj niso imeli stikov. Na tovrsten način se je v projekte vključilo kar 41,4 % vseh anketiranih partnerjev. 37,9 % anketirancev je navedlo, da so se v projekte vključili na povabilo partnerjev, s katerimi so sodelovali že prej. V 10 % primerov so slovenski partnerji podali pobudo za pripravo projekta. Glede na majhno število slovenskih vodilnih partnerjev v projektih programov INTERREG IIIB – trije vodilni partnerji, podatek priča o slabši reprezentativnosti vzorca, saj so vsi trije vodilni partnerji tudi izpolnili vprašalnik. V nekaterih primerih so se slovenske organizacije vključile v projekte na podlagi stikov, ki so jih pridobile na dogodkih programov.

7.2.2 Projekti programov INTERREG IVB

Kot najpomembnejši razlog za sodelovanje v projektih (Preglednica 8) so partnerji v programih INTERREG IVB navedli koristi, ki jim jih bodo rezultati projekta prinašali pri njihovem drugem delu. Ta razlog je navajalo kar 83,1 % anketirancev, to je kar 20 % več kot partnerji v programih INTERREG IIIB. Drugi najpogosteje naveden razlog je bil dostop do novega znanja (69 % anketirancev). 63,4 % anketirancev je kot razloge navedlo navezavo novih stikov in odpiranje možnosti za sodelovanje v novih projektih ter željo po iskanju rešitev za konkreten problem. Na pomen pričakovanih rezultatov oziroma koristi projektov pri odločanju za sodelovanje pričajo tudi navedbe nekaterih posameznikov, ki so navajali razloge, kot so podpora regionalnemu razvoju regije, razvoj in ohranjanje dejavnosti na podeželju in podobno. Presenetljivo nizek (50,7 %) je bil delež anketirancev, ki so kot razlog za sodelovanje navajali pridobitev finančnih sredstev. Pomen pridobitve finančnih sredstev se močno razlikuje med vrstami partnerjev.

Razlogi za sodelovanje se po pričakovanjih precej razlikujejo med različnimi tipi projektnih partnerjev. Tako je pri občinah in regionalnih razvojnih agencijah izrazito nadpovprečno prisotna želja po iskanju rešitev za konkreten problem. Pridobitev finančnih sredstev je bila relativno pomembnejša za univerze (66,6 %), javne zavode (62,5 %) in raziskovalne inštitucije (57 %). Dostop do novega znanja je bil izstopajoč motiv za podjetja. Kot razlog za sodelovanje pri ministrstvih in agencijah ter univerzah je bil nadpovprečno visok delež novih zaposlitev.

Iz dobljenih rezultatov lahko zaključim, da so pričakovane koristi v precejšnji meri pogojene z naravo partnerskih institucij, kar vpliva na opazne razlike pri zastopanosti posameznih motivov za sodelovanje. Je pa na tem mestu treba poudariti, da je zajet vzorec po posameznih vrstah organizacij majhen, zato so zaključki manj zanesljivi.

Pridobitev finančnih sredstev ni najpomembnejši, je pa zelo pomemben dejavnik pri odločanju o sodelovanju v projektih. O tem pričajo tudi odgovori na vprašanja, povezana z zagotavljanjem sofinanciranja na nacionalni ravni, ki znaša 15 % ali 24 % proračuna konkretnega slovenskega projektne partnerja (odvisno od programa). Kar 71 % anketirancev, ki so v fazi priprave projekta stopili v stik z organi državne uprave (ministrstvi) in njihove podpore niso uspeli pridobiti, je kot podporo želelo pridobiti ravno sofinanciranje.

Preglednica 8: Razlogi za sodelovanje v projektih glede na vrsto projektnega partnerja (število in delež navedb)

Table 8: Reasons leading to cooperation in projects - by type of organisation (number and ratio)

vrsta partnerja											
razlog za sodelovanje	občina	regionalna razvojna agencija in nadobna	ministrstvo / agencija	raziskovalna inštitucija	univerza	javni zavod	društvo / nevladna organizacija	podjetje	zbornica	drugo	skupaj odgovorov
rezultati projekta bodo koristili pri našem drugem delu	6	5	5	11	6	8	4	6	0	8	59
	10,17 %	8,47 %	8,47 %	18,64 %	10,17 %	13,56 %	6,78 %	10,17 %	0,00 %	13,56 %	100,00 %
navezava novih stikov, odpiranje možnosti za sodelovanje v novih projektih	2	3	2	10	7	6	2	6	1	6	45
	4,44 %	6,67 %	4,44 %	22,22 %	15,56 %	13,33 %	4,44 %	13,33 %	2,22 %	13,33 %	100,00 %
dostop do novega znanja	4	4	3	10	5	6	2	6	1	8	49
	8,16 %	8,16 %	6,12 %	20,41 %	10,20 %	12,24 %	4,08 %	12,24 %	2,04 %	16,33 %	100,00 %
želja po iskanju rešitev za konkreten problem	6	7	4	6	6	4	1	4	0	7	45
	13,33 %	15,56 %	8,89 %	13,33 %	13,33 %	8,89 %	2,22 %	8,89 %	0,00 %	15,56 %	100,00 %
pridobitev finančnih sredstev	3	3	2	8	6	5	1	2	1	5	36
	8,33 %	8,33 %	5,56 %	22,22 %	16,67 %	13,89 %	2,78 %	5,56 %	2,78 %	13,89 %	100,00 %
nova zaposlitev/zaposlitve	1	0	2	0	3	1	0	0	0	2	9
	11,11 %	0,00 %	22,22 %	0,00 %	33,33 %	11,11 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	22,22 %	100,00 %
drugo	1	0	0	0	0	1	1	0	0	1	4
	25,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	25,00 %	25,00 %	0,00 %	0,00 %	25,00 %	100,00 %
skupaj	23	22	18	45	33	31	11	24	3	37	247
	9,31 %	8,91 %	7,29 %	18,22 %	13,36 %	12,55 %	4,45 %	9,72 %	1,21 %	14,98 %	100,00 %

Pri pripravi izbire ciljev in vsebine projektov je bilo najpomembnejše poznavanje potreb uporabnikov (povprečna ocena 4,26), ki je po svojem pomenu precej prekosilo poznavanje ciljev razvojnih dokumentov (povprečna ocena 4,03), zlasti pa je bila skromna vloga zahtev normativnih aktov, kakršni so na primer zakoni in direktive EU (povprečna ocena 3,26). To bi lahko pripisali nekoliko slabšemu poznavanju ustreznih normativnih aktov ali pa njihovi manjši uporabnosti z vidika priprave transnacionalnih projektov. Upoštevati je treba tudi to, da so slednji precej različnega pomena za različne vrste projektnih partnerjev, saj so za njihovo implementacijo zadolžena zlasti ministrstva in javne agencije. Kljub temu so najvišje ocenjevali njihov vpliv partnerji s statusom zbornice, podjetja ali univerze (povprečna

ocena med 3,78 in 4,00). Ministrstva in agencije so ocenila njihov vpliv na izbiro ciljev in vsebin projektov s povprečno oceno samo 3,00.

Preglednica 9: Vpliv potreb uporabnikov, poznavanja razvojnih ciljev in normativnih zahtev na izbiro vsebine in ciljev projektov

Table 9: Influence of users needs, awareness of development goals and normative framework on project's goals and content

	odgovori (št. / %)						povprečje
	1	2	3	4	5	skupaj	
poznavanje potreb uporabnikov/deležnikov	0 0,0 %	1 1,4 %	10 14,5 %	28 40,6 %	30 43,5 %	69 100,0 %	4,26
poznavanje ciljev razvojnih dokumentov (politike, strategije, akcijski načrti ...)	0 0,0 %	1 1,4 %	13 18,8 %	38 55,1 %	17 24,6 %	69 100,0 %	4,03
zahteve normativnih aktov (zakoni, direktive EU ...)	3 4,3 %	14 20,3 %	22 31,9 %	22 31,9 %	8 11,6 %	69 100,0 %	3,26

(ovrednoteno z oceno od 1 do 5; 1 = nič ali zelo malo, 5 = zelo veliko)

Preglednica 10: Povprečna ocena vpliva različnih dejavnikov na izbiro ciljev in vsebine projektov glede na vrsto partnerja

Table 10: Average grade of factorial influence to projects goals and content by type of the project partner

vrsta PP	poznavanje potreb uporabnikov / deležnikov	poznavanje ciljev razvojnih dokumentov (politike, strategije, akcijski načrti ...)	zahteve normativnih aktov (zakoni, direktive EU ...)
občina	4,57	3,86	3,14
regionalna razvojna agencija in podobno	4,29	4,29	3,00
ministrstvo / agencija	4,40	3,33	3,00
raziskovalna inštitucija	4,07	3,57	2,79
univerza	4,44	4,11	3,78
javni zavod	4,57	3,13	2,50
društvo / nevladna organizacija	3,50	4,25	2,75
podjetje	4,43	4,43	3,86
zbornica	3,00	4,00	4,00
drugo	4,13	3,78	2,89
skupaj	4,26	3,82	3,08

Najpogostejši način vključevanja slovenskih organizacij v projektna partnerstva projektov programov INTERREG IVB je bil vključevanje na povabilo partnerjev, s katerimi so sodelovali že prej. Na ta način se je v projekte vključilo kar 46,5 % vseh anketirancev (Preglednica 11). Na povabilo organizacij, s katerimi do tedaj še niso sodelovali, se je v projekte vključilo 29,6 % anketirancev. Na pobudo slovenskih organizacij je nastalo 8,5 % na razpisih uspešnih projektnih predlogov. Glede na velikost države v kontekstu območij transnacionalnega sodelovanja je ta delež visok. Nekatere organizacije so se v projekte vključile še preko stikov, ki so jih pridobile na dogodkih projektov ter na spletnih straneh programov.

Odgovori anketirancev pritrjujejo tezi, da v programih transnacionalnega sodelovanja večina projektnih predlogov nastaja v povezavi z že obstoječimi projektnimi partnerstvi. Eden izmed pomembnih elementov partnerstva je zaupanje med partnerji. V projektih so aktivnosti partnerjev med seboj vsebinsko in finančno povezane ter soodvisne, kar predstavlja določeno tveganje. Predhodno poznavanje partnerjev tako olajša odločitev za vključitev v projekt.

Preglednica 11: Način vključitve v projekt

Table 11: A manner of involvement into project

odgovori	št. navedb	% anketirancev
projekt je nastal na našo pobudo, mi smo začeli iskati druge partnerje	6	8,5
k sodelovanju so nas povabili partnerji, s katerimi smo že sodelovali	33	46,5
k sodelovanju so nas povabili partnerji, s katerimi prej nismo imel nobenih stikov	21	29,6
s projektnimi partnerji smo prišli v stik na dogodku programa (ali drugem dogodku)	4	5,6
informacije o pripravi projekta smo našli na spletu in potem stopili v stik z vodilnim partnerjem	2	2,8
drugo	5	7,0
skupaj	71	100,0

7.3 Rezultati projektov programov transnacionalnega sodelovanja

Rezultatom projektov in razlogom, ki so vplivali na oblikovanje različnih vrst rezultatov in njihovi uporabljivosti, je bil namenjen obsežen sklop vprašanj. Pri oblikovanju vprašanj je bila upoštevana ključna razlika med projekti programov INTERREG IIIB in INTERREG IVB. Prvi so že nekaj let zaključeni, zato je bilo pričakovati, da bodo odgovori anketirancev v večji meri pričali o končnih in bolj dolgoročnih učinkih projektov, za razliko od projektov programov INTERREG IVB, izmed katerih v času, ko je potekalo anketiranje, še niti en ni bil zaključen. Zato je bilo pričakovati, da se bodo odgovori v večji meri nanašali na pričakovane oziroma načrtovane rezultate ter na zelene dolgoročne učinke projektov.

Na izbiro ciljev in vsebine pri pripravi projektnih predlogov vplivajo različne okoliščine, zato je bilo vprašanje o tem, kaj je med pripravo projekta ključno vplivalo na izbiro njegove vsebine, vključeno v vprašalnik. V tem kontekstu je bilo izpostavljeno vprašanje vključevanja uporabnikov rezultatov v načrtovanje projekta ter njihovo vključevanje v delo projekta in oblikovanje projektnih rezultatov. Pri vprašanjih so bili anketirancem večinoma ponujeni vnaprej pripravljene možni odgovori.

7.3.1 Rezultati projektov pobude skupnosti INTERREG IIIB

Rezultati projektov programov INTERREG IIIB so bili zelo raznoliki. Na podlagi poznavanja programov in projektov so bile anketirancem pri vprašanju o konkretnih rezultatih projektov ponujene različne možnosti odgovorov (Preglednica 12). Anketiranci so izmed ponujenih možnosti lahko izbrali več ponujenih odgovorov. V povprečju je vsak anketiranec navajal

skoraj pet različnih rezultatov. Glede na to, da je kar 73,3 % vseh anketirancev sodelovalo le v enem projektu, ta rezultat priča o raznolikosti rezultatov znotraj projektov. Ta raznolikost je posledica ustroja projektov, ki se kaže skozi večje število partnerjev v vsakem projektu, razdelitve dela in projektnih nalog po delovnih paketih in različnih pristopih k reševanju tematike projekta.

60 % vseh anketirancev je kot glavne konkretne rezultate navajalo modele in projekte (dobre prakse, sistemi spremljanja, koncepti, ekspertize ...), le malo manj pogosto pa so navajali pripravo skupnih metodologij, študije in raziskave, spletne strani in intranet ter priročnike in druge publikacije. Vse navedeno je omenjala več kot polovica anketirancev. Na drugi strani so najbolj poredko kot rezultat navajali nove pakete storitev (svetovalne storitve za podjetja, komunikacijski načrti ...) in regionalne blagovne znamke (6,7 % oziroma 10 %) (Preglednica 12).

Preglednica 12: Najpomembnejši konkretni rezultati projektov

Table 12: Most important concrete project's results

	št. navedb	% anketirancev
strategije, akcijski načrti ipd.	13	43,3
študije in raziskave	16	53,3
podatkovne baze	10	33,3
priprava skupnih metodologij	17	56,7
modeli in projekti (dobre prakse, sistemi spremljanja, koncepti, ekspertize ...)	18	60,0
izboljšano upravljanje	6	20,0
kontakti, sestanki (študijski obiski, izmenjava znanja ...)	13	43,3
nova omrežja, institucionalne spremembe ...	11	36,7
novi paketi storitev (svetovalne storitve za podjetja, komunikacijski načrti ...)	2	6,7
regionalne blagovne znamke	3	10,0
priročniki in druge publikacije	15	50,0
spletne strani, intranet	16	53,3
drugo	3	10,0

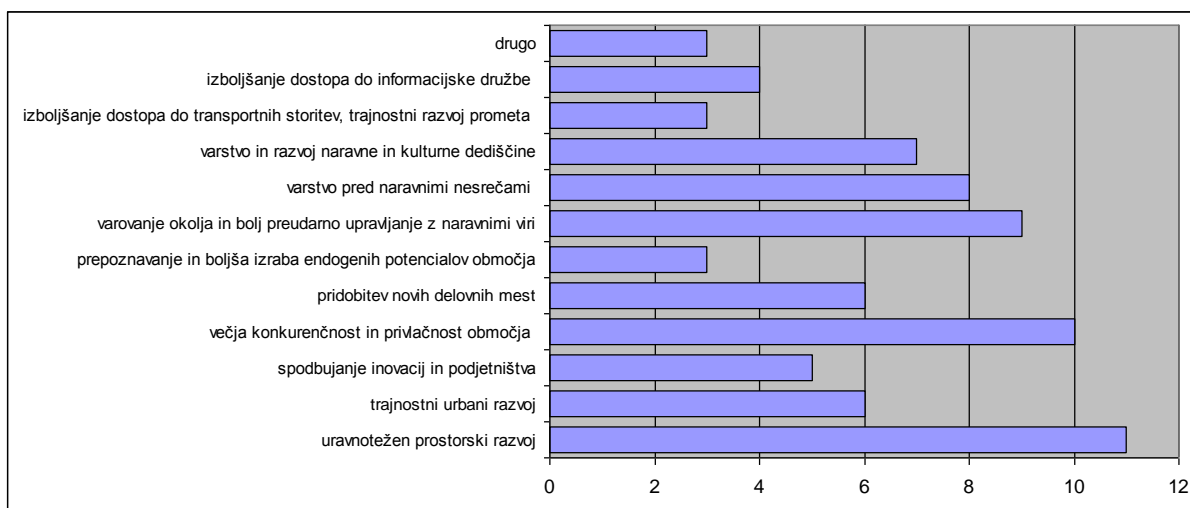
n = 30

Prispevek projektov k uresničevanju programskih ciljev

V anketno vprašanje o ciljih, h katerim so prispevali rezultati projektov, so bili vključeni cilji programov INTERREG IIIB in programov INTERREG IVB. Iz odgovorov anketirancev lahko sklepamo, da so rezultati projektov prispevali k uresničevanju ciljev, ki so bili opredeljeni že v programskih dokumentih, ter da so zaradi svoje heterogenosti posegali na različna vsebinska področja.

Najpogostejši odgovor anketirancev je bil, da so rezultati projektov prispevali k uravnoteženemu prostorskemu razvoju. Tako je menila več kot tretjina anketirancev (36,7 %). Le malo manj (33,3 %) jih je menilo, da je njihov projekt (ali njihovi projekti) prispeval k večji konkurenčnosti in privlačnosti območja ter k varovanju okolja in bolj preudarnemu upravljanju z naravnimi viri, vključno z izrabo obnovljivih virov energije (30 %). Več kot četrtnina jih je navajala še odgovor, da je projekt prispeval k varstvu pred naravnimi nesrečami, kar pa je povezano tudi s strukturo anketirancev, saj ta tema v okviru programa vendarle ni bila tako splošno prisotna.

Kot omenjeno je kar tretjina anketirancev videla prispevek svojega projekta k večji konkurenčnosti in privlačnosti območja, na drugi strani pa sta bila med štirimi odgovori, ki so jih anketiranci najmanjkrat omenjali (če zanemarimo odgovor "drugo"), kar dva, ki predstavljata pogosta načina spodbujanja konkurenčnosti, in sicer prepoznavanje in boljša izraba endogenih potencialov območja (10 %) ter spodbujanje inovacij in podjetništva. Predvsem prispevek projektov k rabi endogenih potencialov območij kaže na določen neuspeh programov na tem področju. Spodbujanje trajnostne rabe endogenih potencialov se razume, kot pomemben vir gospodarskega razvoja in rasti regij.

Grafikon 6: Cilji programov INTERREG IIIB, h katerim so prispevali rezultati projektov

Chart 6: INTERREG IIIB Programme goals projects has contributed to

Podrobnejše informacije o prispevku projektov k doseganju zgoraj omenjenih ciljev smo želeli dobiti s posebnim, temu namenjenim vprašanjem. Ker v anketnem vprašalniku nismo spraševali po imenih projektov, na katere se nanašajo navedbe, jih ni bilo mogoče nadgraditi

z dodatnimi informacijami, ki bi jih naknadno pridobili o projektih. Razmeroma majhno število konkretnih in samih zase dovolj jasnih navedb ne omogoča bolj sintezne predstavitve. Zato predstavljam nekatere bolj nazorne odgovore/navedbe predvsem kot ilustracijo narave rezultatov in njihove raznolikosti. Odgovori so v razširjeni obliki navedeni tudi v prilogi 5.

Med bolj nazornimi ali zanimivimi navedbami so bile:

- priporočila glede prostorskega načrtovanja v pogojih podnebnih sprememb; priporočila so bila vključena v dokument skupne strateške usmeritve;
- priročnik za integralno prostorsko načrtovanje morja;
- izobraževanje otrok in mladostnikov, dopolnitev učnih načrtov z vsebinami vrednot prostora in trajnostnega razvoja;
- izmenjava praks in izkušenj (ovčereja, kozjereja);
- pilotni projekt na področju javnega potniškega prometa;
- nova krovna regijska znamka;
- obujeni so bili tradicionalni kmetijski izdelki alpskih območij;
- obnova lokalnih železniških postaj; v njih se bodo "naselile" tudi druge vsebine (trgovine in drugi lokali) ter s tem tudi možnost novih delovnih mest;
- v pridelavi in predelavi je bilo odprtih nekaj novih delovnih mest;
- vzpostavljeno je bilo regionalno omrežje na področju zaščite in reševanja;
- sestavljeni so bili trije priročniki za ukrepanje v primeru industrijskih nesreč s povzetki v slovenščini;
- prilagoditev proizvodnje v različnih podjetjih zahtevam zakonodaje po zmanjšanju emisij lahko hlapnih organskih spojin (HOS) v okolje;
- prečiščevanje odpadnih voda in odstranjevanje nastalega blata;
- ohranjanje kmetovanja z drobnico v Alpskem prostoru, produkti, trženje;
- pridobitev in izboljšanje vhodnih podatkov za izdelavo kart potresne nevarnosti;
- skupna/harmonizirana metodologija upravljanja krajine, izdelane so bile smernice za posamezna pilotna območja;
- ohranjanje avtohtonih pasem drobnice, tradicionalnih praks, lokalnih proizvodov;
- kvalitetnejše storitve luk in prevoznikov v cestnem transportu;
- spletna stran za povezovanje majhnih in srednjih podjetij na projektnem območju;
- razvoj enotnih migracijskih strategij v kontekstu urbanega regionalnega razvoja.

Pilotne aktivnosti

Projektne partnerji so bili s strani programov spodbujeni, da v okviru projektnih aktivnosti načrtujejo različne pilotne aktivnosti, v okviru katerih na pilotnih območjih izvedejo ali testirajo v okviru projekta pripravljene metodologije, koncepte ali druge aktivnosti. Tako ni presenečenje, da je bila v kar v 72,4 % v anketi zajetih projektov vključena tudi kakšna aktivnost na pilotnem območju v Sloveniji. Pogosto je bila izvedba pilotne aktivnosti in s tem rešitev kakšnega konkretnega problema na regionalni ali lokalni ravni ter izvedba kakšne manjše investicije tudi pomemben motiv za samo vključitev v transnacionalni projekt. Odgovori pričajo o veliki prostorski razpršenosti pilotnih aktivnosti, saj se ne pojavlja nobeno območje koncentracije. Po številu izvedenih pilotnih aktivnosti nobena izmed slovenskih regij posebej ne izstopa, za razliko od lokacij sedežev projektnih partnerjev, ki so skoncentrirani v Osrednjeslovenski regiji – predvsem v Ljubljani. Vzorec projektov, zajetih v anketi, je sicer majhen in ni popolnoma reprezentativen, vendar na podlagi odgovorov in poznavanja projektov sklepam, da projektni partnerji s sedežem v Osrednjeslovenski regiji (predvsem gre za raziskovalne inštitucije, univerzo ter javne agencije) delujejo na območju celotne države ter za pilotna območja izbirajo tiste regije, kjer se pojavlja potreba po določeni aktivnosti ali kak konkreten problem, ki ga z aktivnostjo želijo reševati. Opravljene aktivnosti nimajo skupnih značilnosti, saj so po svoji naravi zelo raznolike. Kot zanimivost lahko omenimo, da se med pilotnimi območji – kljub svoji majhnosti - kar dvakrat pojavlja Logarska dolina. Nekateri anketiranci pilotnih aktivnosti niso prostorsko opredelili. Vsaj v nekaterih primerih je šlo za to, da so se aktivnosti izvajale na celotnem območju države. Podrobneje so odgovori navedeni v PRILOGA 8.

Uporabniki rezultatov

Razmeroma visok (precej presenetljiv glede na strukturo projektnih partnerjev) je tudi delež navedb podjetij in združenj proizvajalcev (20 %), kar bi lahko kazalo tudi na omembe vreden gospodarski pomen projektov. Temu v prid bi govorilo tudi dejstvo, da so med "drugimi" uporabniki (tistimi, ki niso bili vnaprej navedeni na vprašalniku) omenjeni tudi obrtniki ter ponudniki izdelkov in storitev. Kakšne in kolikšne so tovrstne koristi projektov pa bi bilo mogoče zares ugotoviti šele s podrobnejšo analizo posameznih projektov oziroma njihovih učinkov. Navedbe vseh odgovorov so zbrane v PRILOGA 6.

Koristi projektov in uporaba njihovih rezultatov so lahko večje, če so tako ali drugače v projekte vključeni tudi potencialni oziroma predvideni uporabniki. Odgovori anketirancev kažejo na njihovo razmeroma veliko vključenost v projekte. Vključevanje kasnejših

uporabnikov rezultatov projektov v aktivnosti projektov že v času njihovega izvajanja je spodbujano tudi s strani programov in njihovih upravljaljskih struktur. V fazi izbora projektnih predlogov za financiranje s strani programov so bili projektni predlogi, ki so vključevali uporabnike, običajno ocenjeni bolje in tako imeli večje možnosti za izbor. Kar tretjina anketirancev je odgovorila, da so bili uporabniki vključeni tudi formalno, kot projektni partnerji. 16,7 % anketirancev pa je navajalo njihovo vključenost s statusom opazovalca. Seveda je bila daleč najbolj pogosta njihova posredna vključenost, ali je šlo za sodelovanje na različnih dogodkih (takšno obliko je navedlo 66,7 % anketirancev) ali pa so jim bili posredovani rezultati (63,3 %). Ravno v takšnih, najpogosteje omenjanih primerih, je nemogoče presoditi, v kolikšni meri so bili rezultati s strani potencialnih uporabnikov tudi v resnici uporabljeni, vseeno pa govorijo o tem, da so bili uporabniki s projekti in njihovimi dejavnostmi vsaj seznanjeni, kar povečuje možnosti za dejansko uporabo rezultatov.

Preglednica 13: Vključenost uporabnikov rezultatov v projektne aktivnosti

Table 13: Project results users involvement to the project's activities

odgovor	št. anketirancev	% anketirancev
ne, niso bili vključeni	2	6,7
da, kot projektni partner	10	33,3
da, kot opazovalec	5	16,7
da, sodelovali so na delavnicah, konferencah ali drugih projektnih dogodkih	20	66,7
posredovani so jim bili rezultati projekta	19	63,3

n=30

Uporaba rezultatov po zaključku projekta

Velika večina anketirancev (92,9 %) je navajala, da so se rezultati projekta uporabljali tudi še po zaključku projekta. Za kakšno vrsto uporabe je šlo, je nekoliko bolj razvidno iz konkretnih navedb anketirancev, ki pa so zelo raznolike in jih je težko na kratko predstaviti. Kljub temu bi jih bilo mogoče razdeliti v nekaj sklopov. Tako se v več primerih še zmeraj uporabljajo podatki (podatkovne baze), ki so bili pridobljeni med izvajanjem projekta ("rezultati geodetskih meritev", "prostorske baze podatkov, baze podjetnikov" ...). V nekaterih primerih se še uporabljajo predstavitve projektnih rezultatov v različnih oblikah (zloženke, brošure, spletne strani, študije ...), v posameznih primerih pa rezultati doživljajo tudi drugačne vrste uporabe. Tako je mogoče omeniti uporabo blagovne znamke (Srce Slovenije), proizvodnjo kmetijskih pridelkov, uporabo priročnikov, skupnih strateških usmeritev ali pa uporabo učnih pripomočkov, oblikovanih pri projektu, v okviru učnega procesa. Vsi odgovori na to vprašanje so navedeni v prilogi 7.

V skladu z omenjeno raznolikostjo rezultatov so zelo heterogeni tudi njihovi uporabniki, ki jih ni mogoče razvrstiti zgolj v nekaj kategorij. Tako sega spekter uporabnikov od občin, učiteljev in nevladnih organizacij do rejcev drobnice ter avtobusnih in lesno-predelovalnih podjetij. Zajeta sta torej tako javni kot zasebni sektor, s tem da je prvi vendarle bistveno močnejše zastopan.

Sodelovanje med projektnimi partnerji v projektih INTERREG IIIB po zaključku projektnih aktivnosti

Projektna partnerstva v projektih programov INTERREG IIIB so bila velika. Število partnerjev v projektih se je običajno gibalo med 8 in 15 partnerjev, nekatera partnerstva so bila tudi večja. V anketo zajeti anketiranci so sodelovali v projektih, v katerih je povprečno sodelovalo 10,4 partnerjev. S projektnimi partnerji iz projektov INTERREG IIIB je tudi po zaključku projekta sodelovalo tri četrtine vseh anketirancev, kar je presenetljivo visok delež. Verjetno je tudi veliko število partnerjev vsaj malce prispevalo k pogostosti sodelovanja z njimi tudi po zaključku projekta (Preglednica 14).

Preglednica 14: Sodelovanje s partnerji po zaključku projekta

Table 14: Cooperation with partners after project closure

odgovori	št. navedb	% anketirancev
da	22	75,9
ne	7	24,1
skupaj	29	100,0

Sodelovanje z nekdanjimi projektnimi partnerji pa ni omejeno le na posamezne primere, saj je povprečno število partnerjev, s katerimi še sodelujejo kar 3,09, seveda pa so bile nujen pogoj pozitivne izkušnje v času izvajanja projekta. Po navedbah anketirancev novo sodelovanje najpogosteje zajema delo na novih skupnih projektih (63,6 %), pogosto pa sodelujejo tudi pri reševanju vsakodnevnih nalog (40,9 %) ter pri skupnem nastopanju na dogodkih (22,7 %)

Preglednica 15). Ostale oblike sodelovanja so bile navajane le s strani posameznih anketirancev. V projektih oblikovana partnerstva so potemtakem v največji meri uporabljena za iskanje partnerjev v novih projektih, na kar so opozorila že uvodna vprašanja o razlogih za sodelovanje v projektih, kljub temu pa sodelovanje v številnih primerih precej presega tovrstne okvire. Velika pogostost in intenzivnost sodelovanja med partnerji po zaključku projektov potrjuje navedbe iz različnih analiz o pomembnosti oblikovanja partnerskih omrežij tudi kot rezultata projektov.

Preglednica 15: Oblike sodelovanja z nekdanjimi projektnimi partnerji

Table 15: Forms of cooperation among partners after the project's end

	št. navedb	% anketirancev
skupni projekti	14	63,6
reševanje vsakodnevnih nalog	9	40,9
skupno nastopanje na dogodkih	5	22,7
skupno trženje/gospodarska korist	0	0,0
drugo	5	22,7

n = 22

Glede na teritorialno raven delovanja, na kateri najpogosteje delujejo nekdanji projektni partnerji, so opazne razlike med partnerji iz Slovenije in tistimi iz tujine (Preglednica 16). V zvezi s prvimi je po navedbah anketirancev po zaključku projektov najbolj pogosto sodelovanje s tistimi partnerji, ki delujejo na nacionalni ravni (71,4 %). Po pogostosti sodelovanja sledijo partnerji, ki delujejo (tudi) na transnacionalni ravni (42,9 %). Zastopanost ostalih ravni (regionalne, lokalne) je že precej manjša.

Preglednica 16: Na katerih ravneh (lokalna, regionalna ...) delujejo partnerji, s katerimi slovenski partnerji sodelujejo še po koncu projekta

Table 16: Territorial levels of project partners, slovenian partners are cooperating after project's closure

	partnerji iz Slovenije		partnerji iz tujine	
	št. navedb	% anketirancev*	št. navedb	% anketirancev**
lokalna	1	7,1	4	20,0
regionalna	4	28,6	10	50,0
nacionalna	10	71,4	9	45,0
transnacionalna	6	42,9	8	40,0

*n = 14

**n = 20

Struktura tujih partnerjev, s katerimi anketiranci še sodelujejo, je precej drugačna, saj prevladujejo partnerji na regionalni ravni (50 %) pred tistimi na nacionalni (45 %) in transnacionalni ravni (40 %). Takšni odgovori verjetno odražajo tudi drugačno regionalno organizacijo v Sloveniji v primerjavi s številnimi drugimi državami z obeh območij sodelovanja (CADSES, Območje Alp).

Glede na področje dela nekdanjih projektnih partnerjev je najpogostejše sodelovanje po zaključku projekta s partnerji z istega področja dela. Vsebinska sorodnost področij dela je očitno dejavnik, ki olajša sodelovanje oziroma ponuja več priložnosti (in potreb) za nadaljnje sodelovanje (Preglednica 17).

Preglednica 17: Sodelovanje z nekdanjimi partnerji glede na njihovo področje dela

Table 17: Cooperation with previous partners by its field of work

odgovori	št. navedb	% anketirancev
da, gre za partnerje z istega področja dela	9	42,9
ne, gre za partnerje z drugih področij dela	4	19,0
sodelujemo tako z enim kot z drugimi	8	38,1
skupaj	21	100,0

Ena izmed pogosto slišanih tez, povezanih s sodelovanjem Slovenije v transnacionalnih programih, pravi, da je velika uspešnost vključevanja slovenskih organizacij v projekte, posledica zgodnjega in aktivnega sodelovanja Slovenije v programih ter posledično vzpostavitve partnerskih in osebnih omrežij (Cigale in Miklavčič 2007, Miklavčič in Nared, 2010). Tezo podpirajo odgovori anketirancev na vprašanja o sodelovanju z nekdanjimi partnerji pri pripravi novih projektih predlogov. Kar tri četrtine vseh anketirancev, sodelujočih v projektih programov INTERREG IIIB, je prejelo vabilo nekdanjih partnerjev za sodelovanje v novem transnacionalnem projektu (Preglednica 18). Večina anketirancev (69,1 %) je bila aktivno vključenih v pripravo novega projekta, za katerega so pobudo dali nekdanji partnerji. V povprečju so prejeli več kot tri vabila. Slovenske organizacije z izkušnjami v projektih programov INTERREG IIIB izkazujejo tudi visoko stopnjo aktivnosti pri predlaganju novih projektov. Kar 51,9 % jih je samih dalo pobudo za sodelovanje. Odgovori pričajo o precejšnji trajnosti partnerstev, ki so se oblikovala v projektih INTERREG IIIB, kar podpira tudi v literaturi večkrat izpostavljeno tezo o trajnih partnerskih omrežjih kot enem izmed pogostejših in pomembnejših trajnih rezultatov projektov.

Preglednica 18: Pobude za pripravo novih projektih predlogov

Table 18: Initiatives for preparation of new project proposals

	prejeta povabila s strani nekdanjih partnerjev		pobuda slovenskih partnerjev za pripravo projekta	
	št. navedb	delež	št. navedb	delež
da	20	69,0	14	51,9
ne	9	31,0	13	48,1
skupaj	29	100,0	27	100,0

Projektne partnerstva v novih projektih niso bila enaka kot v zaključenih projektih. Novo nastala partnerstva so najpogosteje vključevala nekaj partnerjev iz zaključenih projektov, večina partnerjev pa je bila najpogosteje novih (62,5 % navedb). V tretjini novonastalih projektov pa so partnerji iz zaključenega projekta predstavljali večji del novonastalega

partnerstva (Preglednica 19). Partnerstva niso stalna, pač pa se prilagajajo novonastalim okoliščinam ter vsebini novih projektov, katera se običajno tudi razlikuje od vsebine že izvedenega projekta. Obstoječa partnerstva ali njihovi deli lahko predstavljajo partnersko jedro za nov projekt.

Preglednica 19: Sestava partnerstev v novonastalih projektih

Table 19: Partnership composition in new projects

odgovori	št. navedb	%
večina organizacij je istih	2	8,3
jedro novega partnerstva je ostalo isto, pridružilo se je še nekaj drugih partnerjev	7	29,2
večino novega projektnega partnerstva predstavljajo novi partnerji	15	62,5
skupaj	24	100,0

Novonastali projekti ne pomenijo nujno nadaljevanje že izvedenega projekta oziroma njegovo vsebinsko nadgradnjo, pač pa je v večini primerov vsebina novih projektov le deloma podobna oziroma sorodna že izvedenim (54,2 %). V petini primerov imajo novonastali projekti povsem drugačno vsebino (Preglednica 20). Vsebinska sorodnost novih in že izvedenih projektov je pričakovana, saj je pogojena tudi s področjem dela, na katerem so dejavni posamezni partnerji in za katero imajo ustrezne reference in znanja. Tovrstno sodelovanje lahko omogoči nadgradnjo rezultatov iz prejšnjih projektov in kontinuiteto dela na določenem področju, kar daje priložnost tudi za bolj učinkovito uporabo pridobljenih izkušenj in rezultatov.

Preglednica 20: Vsebina novega projekta

Table 20: Content of the new project

odgovori	št. navedb	%
nadgradnja vsebine, ki je bila obravnavana že v prejšnjem projektu	5	20,8
vsebina, ki je bila obravnavana že v prejšnjem projektu, a na drugačnem območju	1	4,2
sorodna vsebina, a z drugačnimi poudarki	13	54,2
gre za povsem drugačno vsebino	5	20,8
skupaj	24	100,0

7.3.2 Rezultati projektov programov INTERREG IVB

Podobno, kot pri projektih programov INTERREG IIIB tudi projekti programov INTERREG IVB izkazujejo veliko raznolikost rezultatov (Preglednica 21), kar glede na pestrost programskih prioritetev in tem projektov ter glede na pestrost projektnih partnerstev in vključenosti Slovenije v štiri različna programska območja ni presenetljivo. Kot najpomembnejše pričakovane konkretne rezultate projektov je največ anketirancev (67,6 %) navajalo strategije, akcijske načrte in podobno ter modele in projekte (dobre prakse, sistemi spremljanja, koncepti, ekspertize ...). Nekoliko nižji delež anketirancev je kot pričakovan rezultat navajal pripravo skupnih metodologij (64,8 %) ter študij in raziskav (63,4 %). Pripravo priročnikov in drugih publikacij je navajalo 59,2 % anketirancev, pripravo spletnih strani (vključno z intranetom) 52,1 % anketirancev.

Preglednica 21: Pričakovani najpomembnejši rezultati projektov

Table 21: Anticipated project's results

	št. navedb	% anketirancev
strategije, akcijski načrti ipd.	48	67,6
študije in raziskave	45	63,4
podatkovne baze	35	49,3
priprava skupnih metodologij	46	64,8
modeli in projekti (dobre prakse, sistemi spremljanja, koncepti, ekspertize ...)	48	67,6
izboljšano upravljanje	30	42,3
kontakti, sestanki (študijski obiski, izmenjava znanja ...)	36	50,7
nova omrežja, institucionalne spremembe ...	23	32,4
novi paketi storitev (svetovalne storitve za podjetja, komunikacijski načrti ...)	9	12,7
regionalne blagovne znamke	9	12,7
priročniki in druge publikacije	42	59,2
spletne strani, intranet	37	52,1
drugo	6	8,5

Ostale vrste rezultatov je sicer navedlo manj kot 50 % anketirancev, a nekatere med njimi ne dosti manj. Po nizkem deležu navedb so izstopale predvsem regionalne blagovne znamke (12,7 %) ter novi paketi storitev (prav tako 12,7 %). Partnerji so videli koristi oziroma rezultate projektov, v katerih sodelujejo na številnih področjih, k takšnemu številu navedb pa je prispevalo tudi to, da nekateri partnerji sodelujejo v več projektih, tako da so se njihovi odgovori nanašali na vse tovrstne projekte.

Anketirance smo v anketi prosili, da poleg splošnih kategorij rezultatov, ki so bile navedene v anketnem listu, rezultate podrobneje navedejo – konkretizirajo ter, kjer je to mogoče, še kvantificirajo. V anketi navedeni rezultati se med seboj močno razlikujejo, kar priča o veliki pestrosti in heterogenosti projektov. Precej navedb rezultatov projektov je razmeroma splošnih – nekatere navedbe niti ne opredeljujejo rezultatov, pač pa nakazujejo področje dela, kot na primer »policentrični razvoj«, »umeščanje gospodarskih aktivnosti v prostor« ali »priprava strategij ...«. Mnogo navedb je tudi zelo konkretnih - ti rezultati pogosto izhajajo iz v projektih izvedenih pilotnih aktivnosti na lokalni ali regionalni ravni. Vse navedbe konkretnih rezultatov projektov so naveden v PRILOGA 9.

Prispevek projektov k uresničevanju programskih ciljev

V anketno vprašanje o ciljih, h katerim so prispevali rezultati projektov, so bili vključeni cilji programov INTERREG IIIB in programov INTERREG IVB. Med cilji, h katerim njihov projekt najbolj prispeva, so anketiranci najpogosteje navajali dva cilja: prispevek k varovanju okolja in k bolj preudarnemu upravljanju z naravnimi viri, vključno z izrabo obnovljivih virov energije (53,5 % anketirancev), ter prispevek k večji konkurenčnosti in privlačnosti območja (52,1 % anketirancev) (Preglednica 22). Odgovori so bili glede na naravo programov pričakovani, prispevek k varovanju okolja in izboljšanju konkurenčnosti sta horizontalni vsebini in izpostavljena cilja programov INTERREG IVB. K cilju uravnoteženi prostorski razvoj po navedbah anketirancev prispeva dobra tretjina vseh projektov (38 %). Rezultat je glede na vsebinski odmik programov od prostorske problematike presenetljivo visok in priča o kontinuiteti programskih struktur in partnerstev iz obdobja programov INTERREG IIIB.

Preglednica 22: Cilji, h katerim bodo prispevali pričakovani rezultati projektov

Table 22: Goals anticipated projects results will contribute to

	št. navedb	% anketirancev
uravnoteženemu prostorskemu razvoju	27	38,0 %
trajnostnemu urbanemu razvoju	24	33,8 %
spodbujanju inovacij in podjetništva	27	38,0 %
večji konkurenčnosti in privlačnosti območja	37	52,1 %
pridobitvi novih delovnih mest	20	28,2 %
prepoznavanju in boljši izrabi endogenih potencialov območja	14	19,7 %
varovanju okolja in bolj preudarnemu upravljanju z naravnimi viri, vključno z izrabo obnovljivih virov energije	38	53,5 %
varstvu pred naravnimi nesrečami	5	7,0 %
varstvu in razvoju naravne in kulturne dediščine	22	31,0 %
izboljšanju dostopa do transportnih storitev, trajnostnemu razvoju prometa	17	23,9 %

izboljšanju dostopa do informacijske družbe	9	12,7 %
drugo	4	5,6 %

Podobno kot pri projektih programov INTERREG IIIB smo tudi pri projektih programov INTERREG IVB želeli pridobiti podrobnejše informacije o pričakovanem prispevku projektov k ciljem navedenim v vprašalniku (Preglednica 23). Dobljeni odgovori ne omogočajo bolj sintezne predstavitve, saj so v številnih primerih nekonkretni in tudi dokaj nejasni. Odgovori pa lahko služijo za ponazoritev širokega spektra pričakovanih rezultatov in njihove narave. Konkretni odgovori so navedeni v PRILOGA 11. Partnerji so v projektih, v katerih sodelujejo, navajali koristi oziroma rezultate projektov na številnih področjih. Na visoko število navedb različnih rezultatov pri posameznih anketirancih je prispevalo tudi dejstvo, da nekateri anketirani partnerji sodelujejo v več projektih, tako da so se njihovi odgovori nanašali na vse tovrstne projekte.

Pilotne aktivnosti v Sloveniji

Projektne partnerji so bili s strani programov spodbujeni, da v okviru projektne aktivnosti načrtujejo različne pilotne aktivnosti, v okviru katerih na pilotnih območjih izvedejo ali testirajo v okviru projekta pripravljene metodologije, koncepte ali druge aktivnosti. Programi INTERREG IVB so se od predhodnih programov želeli razlikovati po večji konkretnosti in otipljivosti rezultatov (ang. *tangible results*). Ti »otipljivejši rezultati« so bili pogosto načrtovani in izvedeni kot manjše investicije ravno skozi pilotne aktivnosti v regiji ali državi v projekt vključenih partnerjev.

Izvedba pilotnih aktivnosti je v projektih, v katerih sodelujejo slovenski partnerji, tako skoraj pravilo. Kar 84,3 % anketirancev je odgovorilo, da bodo pilotne aktivnosti v okviru projekta izvedene tudi v Sloveniji. Pilotne aktivnosti so bile v vseh slovenskih regijah, saj se med odgovori pojavljajo navedbe območij iz vse Slovenije (priloga 10). Med navedbami so izpostavljena tako posamezna naselja ali občine (na primer občine Kočevje, Tolmin, Jesenice, Kranjska Gora, Idrija; mesta Ljubljana, Maribor, Celje, Velenje, Kranj ...), manjša ali večja območja (na primer Mariborsko Pohorje, območje Solčava-Luče, območje Banjške in Trnovske planote, Jablaniška dolina, Šaleška dolina, Prekmurje, Obsotelje, Kozjansko, Posočje, Velika planina ...), celotne regije (Gorenjska, Pomurska, Podravska, Obalno-kraška regija, Osrednjeslovenska regija ...) ali pa vodna telesa (Bohinjsko in Cerkniško jezero ter njuno zaledje, reke Oplotnica, Lobnica in Krka, vodonosnika Ljubljanskega polja in Murske ravnine, termalni vodonosnik na območju med Benediktom v Slovenskih Goricah, Gornjo Radgono in Hodošem ...).

Uporabniki rezultatov

Pri pripravi izbire ciljev in vsebine projektov v programih INTERREG IVB je bilo najpomembnejše poznavanje potreb uporabnikov (povprečna ocena 4,26), ki je po svojem pomenu precej prekosilo poznavanje ciljev razvojnih dokumentov (povprečna ocena 4,03), zlasti pa je bila po mnenju anketirancev pri izbiri ciljev in vsebine skromna vloga zahtev normativnih aktov, kakršni so na primer zakoni in direktive EU (povprečna ocena 3,26). To bi lahko pripisali nekoliko slabšemu poznavanju ustreznih normativnih aktov ali pa njihovi manjši uporabnosti z vidika priprave transnacionalnih projektov (Preglednica 23).

Preglednica 23: Povprečna ocena vpliva različnih dejavnikov na izbiro ciljev in vsebine projektov glede na vrsto partnerja

Table 23: Average grade of factorial influence to projects goals and contents by type of the project partner

vrsta projektnega partnerja	poznavanje potreb uporabnikov / deležnikov	poznavanje razvojnih dokumentov (politike, strategije, akcijski načrti ...)	zahteve normativnih aktov (zakoni, direktive EU ...)
občina	4,57	3,86	3,14
regionalna razvojna agencija in podobno	4,29	4,29	3,00
ministrstvo / agencija	4,40	3,33	3,00
raziskovalna inštitucija	4,07	3,57	2,79
univerza	4,44	4,11	3,78
javni zavod	4,57	3,13	2,50
društvo / nevladna organizacija	3,50	4,25	2,75
podjetje	4,43	4,43	3,86
zbornica	3,00	4,00	4,00
drugo	4,13	3,78	2,89
skupaj	4,26	3,82	3,08

Kot uporabnike rezultatov projektov so anketiranci najpogosteje navajali lokalne uprave oziroma občine, ki jih je navedlo 63,4 % anketirancev. Po pogostosti navedb sledijo podjetja, ki jih je navedlo 60,6 % anketirancev. Zlasti visok delež slednjih je precej presenetljiv, se pa ujema z navedbami o tem, h katerim ciljem bodo prispevali projekti s svojimi rezultati (velik delež navedb o prispevku k "večji konkurenčnosti in privlačnosti območja" ter "spodbujanju inovacij in podjetništva") ter z navedbami industrije, trgovine, podjetja pri navedbah pilotnih aktivnosti projektov. Ostale uporabnike je navedla manj kot polovica anketirancev (Preglednica 24).

Preglednica 24: Pričakovani najpomembnejši uporabniki rezultatov projektov

Table 24: Expected project s results users

	št. navedb	% anketirancev
podjetja, združenja proizvajalcev	43	60,6
lokalne uprave	45	63,4
regionalne agencije	29	40,8
državna uprava	28	39,4
neprofitna združenja	16	22,5
izobraževalne in podobne ustanove	28	39,4
drugo	12	16,9

n = 71

Nekateri anketiranci so navajali tudi druge uporabnike, kot: ponudnike turističnih storitev, finančne inštitucije, oblikovalce, arhitekte, "prebivalstvo", občane idr. Opazno je, da anketiranci navajajo v povprečju po tri skupine uporabnikov, kar je deloma povezano s tem, da so v nekaterih primerih posamezni anketiranci sodelovali v več projektih, deloma pa gre pri tem za posledico vsebinske širine projektov, ki vključujejo zelo različne aktivnosti, namenjene različnim uporabnikom.

Eden izmed načinov, kako zagotoviti večjo in bolj dolgoročno uporabnost rezultatov projektov, je tudi vključevanje ustreznih partnerjev v projektno partnerstvo. Večina anketirancev (70,6 %) je tako navajala, da so uporabniki vključeni v projektne aktivnosti na ta način, da sodelujejo v okviru različnih projektnih dogodkov (delavnice, konference ipd.). Več kot polovica anketirancev (55,9 %) je navedla, da so bili (ali bodo) uporabnikom posredovani rezultati projektov. Precej manj pogosta je vključenost uporabnikov kot projektnih partnerjev ali opazovalcev. Kljub temu so deleži, ki so jih navajali anketiranci, precej visoki. Tako je kar 27,9 % anketirancev navedlo, da so uporabniki v projekte vključeni kot partnerji, več kot tretjina (35,3 %) pa, da so vključeni kot opazovalci. Takšna zastopanost uporabnikov bi morala vplivati tudi na večjo dejansko uporabo rezultatov v končni fazi projektov in po njihovem zaključku (Preglednica 25).

Preglednica 25: Vključenost uporabnikov rezultatov v projektno partnerstvo

Table 25: Inclusion of project s users into project partnership

	št. navedb	% anketirancev
ne, niso vključeni	3	4,4
da, kot projektni partner	19	27,9
da, kot opazovalec	24	35,3
da, sodelujejo na delavnicah, konferencah ali drugih projektnih dogodkih	48	70,6
posredovani so jim bili (jim bodo) rezultati projekta	38	55,9

n = 68

Pri vključevanju uporabnikov rezultatov v projektno partnerstvo prevladujejo pasivni načini vključevanja – sodelovanje na dogodkih in posredovanje rezultatov. Precejšnje število anketirancev to očitno vidi kot pomanjkljivost, saj med predlogi za večjo uporabnost projektnih rezultatov navajajo tudi aktivnejšo vlogo in aktivnejše vključevanje javnega sektorja, še posebno javne uprave v transnacionalne projekte.

Uporaba rezultatov po zaključku projekta

V dolgoročnejšo uporabnost v projektih načrtovanih rezultatov so prepričani skorajda vsi anketiranci, saj jih je 98,6 % odgovorilo, da se bodo rezultati projekta uporabljali tudi po zaključku samega projekta. Na kakšen način bodo rezultati projektov uporabljani ter kdo so prihodnji uporabniki rezultatov pa iz odgovorov ni mogoče razbrati, saj je le malo anketirancev uporabo rezultatov tudi konkretno predstavilo. Delno lahko tako visok delež pozitivnih odgovorov razložimo z odgovorom na vprašanje o razlogih za sodelovanje v projektu (glej poglavje 10.2.2). Kot najpomembnejši razlog za sodelovanje v projektu je bilo navedeno, da bodo v projekt vključene organizacije rezultate projekta uporabljale pri svojem delu. Ta razlog je navedlo kar 83 % vseh anketirancev. Deloma pa visok delež pozitivnih odgovorov lahko pripišemo še dejstvu, da je bila anketa izvedena v času, ko je bila večina projektov programov INTERREG IVB še v zelo zgodnjih fazah implementacije projektov in so anketiranci izrazili predvsem namen po dolgoročni uporabi rezultatov.

Na vprašanje o tem, kaj bi po mnenju anketirancev pripomoglo k (še) večji uporabnosti projektnih rezultatov, smo dobili razmeroma malo odgovorov, kar je zanesljivo tudi posledica zgodnje faze implementacije številnih projektov, zaradi česar je tudi teže odgovarjati na takšna vprašanja. Odgovori so se v glavnem nanašali le na nekaj vsebinskih sklopov. Številni anketiranci so menili, da pri potencialnih uporabnikih ni pravega interesa za aktivnosti in rezultate projektov ali za angažiranje pri projektih (vključno z dogodki). Pri

tem so bila omenjena ministrstva, državne inštitucije in lokalni organi. Več anketirancev je poudarilo potrebo po zmanjšanju obsega administrativnega dela, večkrat pa je bila izražena tudi želja po pridobitvi nacionalnega sofinanciranja projektnih aktivnosti. Na ostale dejavnike je bilo opozorjeno le v posameznih primerih.

Z anketo pridobljeni odgovori o konkretnih projektnih rezultatih so tudi zelo raznoliki, razlikujejo se tako po vsebini, kot tudi »konkretnosti« navedbe rezultata. Raznolikost je značilna tako za odgovore projektov INTERREG IIIB kot tudi projektov INTERREG IVB. V nadaljevanju kot primere izdvajam nekatere rezultate in opažene ali opisane učinke projektnih aktivnosti. Mnogi izmed v anketi navedenih konkretnih rezultatov so bili pripravljani v okviru pilotnih aktivnosti na izbranih pilotnih območjih. Spodbujanje pilotnih aktivnosti v projektih se je izkazalo za dober pristop, saj projektnim partnerjem omogoča neposreden prenos teoretičnih znanj in spoznanj ter razvitih metod v prakso.

Nekateri izmed omenjenih rezultatov projektov INTERREG IIIB so: podatki in priporočila na področju prostorskega načrtovanja in načrtovanja na morju, vzpostavitev krovne regionalne turistične znamke, vzpostavitev regionalnega omrežja na področju zaščite in reševanja, priročniki za ukrepanje v primeru nesreč, model za napovedovanje visokih voda, spremembe učnih načrtov, izmenjava znanj in izkušenj na področju kmetijstva (reja drobnice). Kot učinke rezultatov projektov pa so anketiranci med drugim izpostavili: zmanjševanje emisij v cestnem prometu, ohranjanje poseljenosti podeželja, obujeni nekateri tradicionalni kmetijski izdelki, kakovostnejše okolje, delovna mesta (tudi samozaposlitev), prilagoditev proizvodnje zahtevam okoljske zakonodaje.

Nekateri izmed omenjenih rezultatov projektov INTERREG IVB so priporočila za prilagajanje podnebnim spremembam na področju prostorskega načrtovanja in usmerjanja rabe prostora, metodologije in orodja za izboljšanje energetske učinkovitosti in pospeševanje rabe OVE, načrti revitalizacije degradiranih industrijskih, rudarskih in vojaških območij, mobilnostni načrti, vzpostavitev združenja trgovcev v mestnem središču, zasnove turistične ponudbe in zelenega turizma, načrti upravljanja varovanih območij ... Izpostavljeni učinki projektov pa so ustvarjeni pogoji za nova delovna mesta in tudi že nekatera nova delovna mesta, izboljšanje kakovosti bivanja za starejše – odstranjene gibalne ovire, uporaba OVE, aktivirana rudarska dediščina za turistično ponudbo, izvajanje varstvenih ukrepov in ukrepov za ohranjanje ugodnega stanja habitatov, ...

Poleg pilotnih aktivnosti, ki so spodbujale konkretizacijo projektnega dela, k večji uporabi rezultatov prispeva tudi vključevanje potencialnih uporabnikov rezultatov v projektne

aktivnosti. V večini primerov so ti vključeni pasivno (udeležba na dogodkih ali prejemniki gradiv), v dobri tretjini projektov pa so uporabniki vključeni neposredno (projektne partnerji ali opazovalci). Delež aktivno vključenih uporabnikov v projektne aktivnosti v projektih INTERREG IVB je višji kot v predhodnih projektih, kar kaže na zavedanje o pomenu njihovega aktivnega vključevanja.

8 PRIMERJAVA ODGOVOROV NA RAZPISIH PROGRAMOV TRANSNACIONALNEGA TERITORIALNEGA SODELOVANJA USPEŠNIH IN NEUSPEŠNIH PROJEKTHNIH PARTNERJEV

Eden izmed ciljev raziskave je bil tudi ugotoviti, ali obstajajo kakšne razlike pri pripravi projektnih predlogov in motivih za pripravo oziroma pristop k projektu med tistimi organizacijami, ki so s projektno prijavo uspele, in tistimi, ki s prijavo niso bile uspešne. Raziskava je bila osredotočena le na nekaj vsebin. Vprašalnik za neuspešne organizacije je bil manj obsežen in je vseboval le naslednje teme:

- razlogi za sodelovanje v projektu;
- način vključitve v projekt;
- sodelovanje pri pripravi projekta ter
- mnenje anketirancev o različnih aktivnostih programa, ki so namenjene (tudi) bolj uspešni pripravi projektov.

Preglednica 26: Razlogi za sodelovanje v projektu (% anketirancev)

Table 26: Reasons for cooperating in the project (% participants)

	INTERREG IIIB	INTERREG IVB	neuspešne prijave
rezultati projekta bodo koristili pri našem drugem delu	63,3	83,1	63,0
navezava novih stikov, odpiranje možnosti za sodelovanje v novih projektih	60,0	63,4	70,4
dostop do novega znanja	66,7	69,0	53,7
želja po iskanju rešitev za konkreten problem	50,0	63,4	53,7
pridobitev finančnih sredstev	40,0	50,7	50,0
nova zaposlitev/zaposlitve	10,0	12,7	18,5
drugo	0,0	5,6	3,7

Primerjava odgovorov med tremi različnimi ciljnimi skupinami raziskave kaže, da se razlogi za sodelovanje v projektih med uspešnimi in neuspešnimi projekti le malo razlikujejo (Preglednica 26). Razlike, ki se pojavljajo, je mogoče pripisati tudi različno velikim vzorcem posameznih skupin anketirancev. Nekoliko izstopa le razmeroma skromen odstotek anketirancev (53,7 %), ki so kot razlog za sodelovanje navajali dostop do novega znanja (pri partnerjih v projektih INTERREG IVB in INTERREG IIIB sta bila ustrezna deleža 69,0 % in 66,7 %).

Preglednica 27: Način vključitve v predlog projekta (% anketirancev)

Table 27: Manner of involvement in the project proposal (% participants)

odgovori	INTERREG IIIB	INTERREG IVB	neuspešne prijave
projekt je nastal na našo pobudo, mi smo začeli iskati druge partnerje	10,3	8,5	15,1
k sodelovanju so nas povabili partnerji, s katerimi smo že sodelovali	37,9	46,5	47,2
k sodelovanju so nas povabili partnerji, s katerimi prej nismo imel nobenih stikov	41,4	29,6	30,2
s projektnimi partnerji smo prišli v stik na dogodku programa (ali drugem dogodku)	6,9	5,6	1,9
informacije o pripravi projekta smo našli na spletu in potem stopili v stik z vodilnim partnerjem	0,0	2,8	3,8
drugo	3,4	7,0	1,9
skupaj	100,0	100,0	100

Razlike med skupinami anketirancev se ne pojavljajo tudi pri načinu vključitve partnerjev v projekt (Preglednica 27). Pri vseh skupinah anketirancev med načini vključevanja prevladujejo povabila že dobro poznanih partnerjev, razmeroma redko pa je prišlo do oblikovanja partnerstev v povezavi s posameznimi dogodki ali pa na podlagi informacij s spletnih strani.

Podobno velja za način sodelovanja pri pripravi projekta. Sicer je pri partnerjih v neodobrenih projektih nekoliko višji delež tistih, ki so posredovali le svoje podatke, potrebne za prijavo projekta, a vendar ne toliko, da bi bilo mogoče bolj zanesljivo sklepati na značilno razliko.

Preglednica 28: Način sodelovanja pri pripravi projektne prijave (% navedb)

Table 28: Manner of cooperation in project's proposal preparation (% answers)

odgovori	INTERREG IIIB	INTERREG IVB	neuspešne prijave
že od samega začetka smo sodelovali pri pripravi ciljev in vsebine projekta	46,7	47,1	44,4
na predhodno pripravljeno vsebino projekta smo posredovali svoje pripombe in predloge	40,0	41,4	44,4
posredovali smo le svoje podatke, ki so bili potrebni za prijavo projekta	6,7	5,7	11,1
drugo	6,7	5,7	0
skupaj	100,0	100,0	100,0

Vsi anketni vprašalniki so vključevali tudi vprašanje o oceni koristnosti različnih aktivnosti, ki so jih pripravili, oziroma izvajali organi programa v fazi priprave projektov. Zanimiva je primerjava deležev tistih anketirancev, ki določenih aktivnosti niso poznali, jih niso uporabljali oziroma se niso udeleževali dogodkov (Preglednica 29).

Razlika med anketiranci, ki so sodelovali pri pripravi neodobrenih in tistih, ki so sodelovali pri pripravi odobrenih projektov, so je pokazala pri njihovi udeležbi oziroma poznavanju dogodkov, ki jih v fazi priprave projektov pripravljajo programska telesa. Nekoliko večji deleži tistih, ki se niso udeleževali različnih dogodkov, tako nacionalnih kot transnacionalnih, je med anketiranci pri neuspešnih prijavih. To bi lahko opozarjalo na povezavo tovrstnih aktivnosti in uspešnosti prijavih, lahko pa gre samo za posledico tega, da so anketiranci v uspešnih projektih ocenjevali tudi koristnost dogodkov, ki so se jih udeleževali kasneje, ko so že bili partnerji v projektih (na primer seminarji o prvostopenjski kontroli), čeprav se je vprašanje nanašalo le na fazo priprave projekta. Anketiranci, ki so sodelovali pri neuspešnih prijavih projektov, se tovrstnih dogodkov seveda niso udeleževali. Kljub tovrstni možnosti pa dogodki, ki jih organizirajo programi, ponujajo tudi priložnost za seznanjanje s pomembnimi informacijami iz prve roke, pa tudi za neposreden stik z osebami, ki lahko razjasnijo odprta vprašanja in posredujejo svoje izkušnje.

Preglednica 29: Delež anketirancev (v %), ki niso poznali ali uporabljali različnih aktivnosti v fazi priprave projekta

Table 29: Survey participants, not acquainted to different programme activities in the project preparation phase (% of participants)

	INTERREG IIIB	INTERREG IVB	neuspešne prijave
udeležba na transnacionalnih dogodkih programa	37,9	34,8	48,1
nacionalni informativni dan	27,6	20,9	33,3
stiki (telefonski, osebni ...) z nacionalno kontaktno točko, nacionalnim koordinatorjem	10,0	13,0	13,5
stiki s transnacionalnimi organi (Skupni tehnični sekretariat)	37,9	28,4	42,0
različne publikacije	10,0	8,7	9,8
e-novice programov transnacionalnega sodelovanja	17,2	13,0	15,7

Opomba: Podatki o neuporabi spletnih strani zaradi razlik med vprašalniki niso predstavljeni v tabeli, vendar "neuporabnikov" med anketiranci skorajda ni bilo.

Primerjava odgovorov partnerjev v neodobrenih projektih in ostalih večinoma ni pokazala pomembnejših razlik. Tudi v tistih primerih, kjer prihaja do odstopanj, ta niso tolikšna, da jih ne bi bilo mogoče vsaj deloma pripisati vplivom, ki so povezani z morebitno slabšo reprezentativnostjo dobljenih odgovorov. Nedvomno so takšni rezultati tudi odsev dejstva, da gre pri transnacionalnih projektih za sodelovanje večjega števila partnerjev iz različnih držav, kjer je vloga posameznega partnerja in njegovih prizadevanj zabrisana. Končni rezultat (projekt oziroma predlog projekta) je torej delo velike skupine posameznikov in inštitucij, zato odgovori le enega izmed partnerjev ne morejo razkriti vseh elementov, ki so ključni za pripravo uspešnih projektov. Po svojem pomenu običajno izstopa vloga vodilnega partnerja, katerih pa zaradi njihovega majhnega števila v anketi nismo obravnavali posebej.

9 SKLEP

V nalogi je predstavljen razvoj evropskega teritorialnega sodelovanja, s poudarkom na razvoju transnacionalnega teritorialnega sodelovanja in sodelovanjem Slovenije pri implementaciji programov in projektov tovrstnega sodelovanja. Pomen teritorialnega sodelovanja za reševanje skupnih razvojnih izzivov je bil v EU prepoznan že zelo zgodaj, saj se mnoge države in regije EU srečujejo s podobnimi ali enakimi razvojnimi izzivi in problemi. Ker so mnogi izmed teh izzivov in problemov skupni večjim, geografsko zaokroženim in sklenjenim območjem in segajo preko ene ali več regionalnih ali nacionalnih meja, načrtovanje razvoja na tovrstnih območjih brez upoštevanja razvojnih prizadevanj v sosednjih državah in regijah ne more biti zelo uspešno (Miklavčič in Nared, 2009). Prav tako je pri razvoju tovrstnih območij treba upoštevati njihove skupne značilnosti in njihov prostorski potencial.

Že leta 1990 je Evropska komisija objavila dokument Evropa 2000. V tem dokumentu je teritorialna razsežnost razvoja jasno izražena, pomen teritorialne razsežnosti razvoja pa je bil nato leta 1994 ponovno poudarjen v poročilu Evropa 2000+. Razvoju ideje o teritorialni razsežnosti razvoja nato skozi dokumente, sprejete na različni ravneh EU, sledimo vse do danes. Izmed dogovorjenih in sprejetih dokumentov v procesu dogovarjanja ministrov držav EU, pristojnih za prostorski in regionalni razvoj, je zaradi njegovega pomena za razvoj transnacionalnega teritorialnega sodelovanja treba še posebej izpostaviti EPRP (1999), katerega implementaciji so bili eksplicitno namenjeni programi pobude skupnosti INTERREG IIIB. V teh programih je aktivno in tudi zelo uspešno sodelovala Republika Slovenija; tako v upravnih organih programov INTERREG IIIB Območje Alp in CADSES, kakor tudi mnoge slovenske organizacije pri implementaciji projektov.

Uspešnost slovenskih organizacij pri vključevanju v projekte

Delovna hipoteza naloge je, da je zgodnje vključevanje Slovenije v programe transnacionalnega sodelovanja prispevalo k uspešnosti slovenskih organizacij pri vključevanju v projekte financirane iz teh programov. Tej tezi pritrjujejo v anketi pridobljeni odgovori v projekte pobude skupnosti INTERREG IIIB vključenih partnerjev. Veliko uspešnost slovenskih organizacij pri vključevanju v projekte transnacionalnega teritorialnega sodelovanja je možno pripisati aktivni vključitvi Slovenije v programe transnacionalnega sodelovanja še pred vstopom države v EU in upravičenostjo do koriščenja sredstev iz ESRR. Slovenija je bila že zelo zgodaj vključena v projekte, ki so potekali v okviru evropskega teritorialnega sodelovanja, čeprav je bil finančni delež slovenskih udeležencev relativno

skromen. Posledica te zgodnje vključitve je bila krepitev institucionalnih in osebnih omrežij v projekte vključenih projektnih partnerjev ter pridobitev potrebnih znanj in izkušenj za sodelovanje v tovrstnih projektih.

Krepitev osebnih in institucionalnih omrežij izkazuje z vključevanjem subjektov v projekte v različnih časovnih obdobjih in podobnih sestavah partnerstev. Vloga slovenskih subjektov se je skozi čas večala, kar se kaže tako v večji skupni finančni udeležbi kot tudi v večanju deležev proračunov slovenskih subjektov v tovrstnih projektih. Narobe pa je predpostavljati, da je bil le finančni motiv tisti, ki je krepil slovensko udeležbo v projektih. Pomembnejši učinek sodelovanja je predvsem izgradnja institucionalnih omrežij v projekte vključenih organizacij in socialnih omrežij projektnih udeležencev. Učinek tega se odraža v nadaljevanju sodelovanja med udeleženci po zaključku projektov (priprava novih projektnih predlogov v različnih programih, izmenjava podatkov in izkušenj, sodelovanje na dogodkih).

Izkušnje finančnega in administrativnega vodenja projektnih aktivnosti, ki je v tovrstnih programih nekoliko specifično, so poleg referenc s področja dela konkretnega projekta, ena izmed kompetenc, ki se preverja in ocenjuje v postopku evalvacije na razpise programov prispelih projektnih predlogov. Organizacije s tovrstnimi izkušnjami in kompetencami imajo glede na razpisne pogoje konkurenčno prednost pred organizacijami, ki v tovrstne projekte vstopajo prvič ali redkeje.

Prevladujoč v anketi navajani način vključitve v projekte programov INTERREG IIIB je bila vključitev na povabilo organizacije, s katero prej slovenska organizacija še ni imela nobenih stikov (41,4 %), sledi vključitev na povabilo že znanih partnerjev (37,9 %); v programih INTERREG IVB pa je prevladujoč način vključitev na povabilo partnerjev, s katerimi so že sodelovali (uspešne prijave – 46,5 %, neuspešne prijave 47,2 %), pred povabilom organizacij s katerimi še niso sodelovali (uspešne prijave – 29,6 %, neuspešne prijave 30,2 %).

Preglednica 30: Način vključitve v predlog projekta (% anketirancev)

Table 30: Manner of involvement to the project proposal (% participants)

odgovori	INTERREG IIIB	INTERREG IVB	neuspešne prijave (INTERREG IVB)
k sodelovanju so nas povabili partnerji, s katerimi smo že sodelovali	37,9 %	46,5 %	47,2 %
k sodelovanju so nas povabili partnerji, s katerimi	41,4 %	29,6 %	30,2 %

prej nismo imel nobenih stikov			
--------------------------------	--	--	--

Iz odgovorov sklepam, da je predhodna udeležba v projektih programov INTERREG IIIB omogočila uspešnejše vključevanje v projekte naslednjega programskega obdobja. Sodelovanje z že poznanimi organizacijami (znotraj že oblikovanih institucionalnih omrežij) je v programih INTERREG IVB za okoli 9 % točk višja, kot v predhodnem programu.

O pomenu zgodnjega vključevanja v programe pričajo tudi odgovori na vprašanje o sodelovanju partnerjev po zaključkih projektov. Partnerji v projektih INTERREG IIIB so v zaključku projektov pogosto še vedno sodelovali z drugimi projektnimi partnerji v teh projektih, se skupaj z njimi vključevali v nove projektne predloge ter bili v primerjavi z anketiranci iz programov INTERREG IVB bolj aktivni pri predlaganju lastnih projektnih predlogov. Rezultati opravljene ankete kažejo, da je kar tri četrtine vseh anketirancev, sodelujočih v projektih programov INTERREG IIIB, prejelo vabilo nekdanjih partnerjev za sodelovanje v novem transnacionalnem projektu (Preglednica 18), med anketiranci sodelujočimi v programih INTERREG IVB je takih manj kot polovica. Večina anketirancev (69,1 %) je bila aktivno vključena v pripravo novega projekta, za katerega so pobudo dali nekdanji partnerji. V povprečju so prejeli več kot tri vabila. Slovenske organizacije z izkušnjami v projektih programov INTERREG IIIB izkazujejo tudi visoko stopnjo aktivnosti pri predlaganju novih projektov. Kar 51,9 % jih je samih dalo pobudo za sodelovanje. Odgovori pričajo o precejšnji trajnosti partnerstev, ki so se oblikovala v projektih INTERREG IIIB, kar podpira tudi v literaturi (Böhme, 2005) večkrat izpostavljeno tezo o trajnih partnerskih omrežjih kot enem izmed pogostejših in pomembnejših trajnih rezultatov projektov. Iz tega lahko zaključim, da je vključenost v projekte programov INTERREG IIIB vplivala na lažje, bolj intenzivno in tudi bolj aktivno vključevanje slovenskih organizacij v nove projekte. Poleg stikov s potencialnimi partnerji je pri vključevanju v nove projekte pomembno tudi medsebojno zaupanje med partnerji, ki se gradi skozi prejšnje sodelovanje.

Uporaba rezultatov projektov po njihovem zaključku

Druga v nalogi postavljena delovna hipoteza, ki temelji na rezultatih predhodne analize, izvedene v Sloveniji (Cigale, 2007), navaja, da so rezultati projektov bili redko neposredno uporabljeni pri vsakodnevnih delovnih aktivnostih projektnih udeležencev. V raziskavi iz leta 2010, katere rezultati so uporabljeni v tej nalogi, smo med v analizi zajetimi udeleženci projektov programov INTERREG IIIB ugotovili, da izredno visok delež anketirancev, kar 92,9 %, navaja, da so rezultate projekta uporabljali (še uporabljajo) tudi po zaključku

projektne aktivnosti. Ta ugotovitev zavrača postavljeno hipotezo in priča o veliki uporabni vrednosti projektne rezultate. Uporaba rezultatov in vrste rezultatov, ki so se še uporabljali po zaključku projektne aktivnosti, so zelo raznoliki. Najpogosteje se po zaključku projektov uporabljajo podatki oziroma podatkovne baze. V nekaterih primerih se še uporabljajo predstavitve projektne rezultate v različnih oblikah (zloženke, brošure, spletne strani, študije ...), v posameznih primerih pa rezultati doživljajo tudi drugačne vrste uporabe. Med tovrstne druge vrste uporabe sodijo uporaba blagovnih znamk, proizvodnja kmetijskih pridelkov, uporaba priročnikov, skupnih strateških usmeritev ali pa uporaba učnih pripomočkov, oblikovanih pri projektu, v okviru učnega procesa.

Zaželeno je, da se v projekte transnacionalnega sodelovanja vključujejo zlasti ustanove, ki imajo vpliv na izvajanje javnih politik ter so tako pristojne tudi za uporabo projektne rezultate v praksi. Kot je pokazala analiza projektov, je bilo med slovenskimi partnerji le malo državnih ustanov, nekoliko več je bilo organov na regionalni (regionalne razvojne agencije) in lokalni ravni (občine). Najpogosteje so uporabniki rezultatov kar projektne partnerji sami, poleg njih pa se pojavlja že zelo raznolik spekter uporabnikov. Tako sega spekter uporabnikov od občin, učiteljev in nevladnih organizacij do rejcev drobnice ter avtobusnih in lesno-predelovalnih podjetij. Zajeta sta torej tako javni kot zasebni sektor, s tem da je prvi vendarle bistveno močnejše zastopan. Tako kot pogostost rabe rezultatov po zaključku projektov tudi raznolikost uporabnikov priča o uspešnosti projektov in uporabljivosti rezultatov. Raznolikost uporabnikov pa priča tudi o aplikativni naravi projektov ter njihovi naravnosti k uporabnikom, kar je tudi bila, oziroma še vedno je ena izmed usmeritev programov transnacionalnega teritorialnega sodelovanja.

Sodelovanje v projektih transnacionalnega sodelovanja je povezano z različnimi vsebinskimi, administrativnimi in tudi finančnimi težavami. Težave se pojavljajo že pri razumevanju vsebine in namena programov transnacionalnega sodelovanja. Projekti transnacionalnega sodelovanja naj se ukvarjajo s temami, ki vplivajo na čezmejni razvoj, ki za rešitev potrebujejo širše sodelovanje ter so učinkoviteje rešljive na transnacionalni kot pa na državni, regionalni ali lokalni ravni; ter skupne teme, za katere transnacionalno sodelovanje omogoča pripravo boljših, inovativnejših in ustrežnejših rešitev. Ker programska območja niso vedno funkcijsko povezana območja, pač pa predstavljajo dogovorjen, referenčni okvir, znotraj katerega se razvija transnacionalno sodelovanje, identifikacija transnacionalnih tem ni vedno preprosta. Mnogokrat se transnacionalnost projektov enači kar z geografsko pokritostjo projektne partnerstva, kar pa ni pravilno. Geografsko široka in zelo kompleksna partnerstva, katerih namen je sicer izvedba aktivnosti na velikem območju in katerih pričakovanje je pomemben teritorialen vpliv, pogosto ne izpolnijo pričakovanj. Tovrstna

partnerstva so sicer dostikrat prepoznana kot strateška tudi s strani ocenjevalcev projektov in programskih struktur samih, vendar projekti, ki se lotevajo ožjih regionalnih tem, z manjšo, prilagodljivejšo in obvladljivejšo strukturo pogosto dosežejo boljše rezultate. Kot orientacija prijaviteljem projektov pri izboru ustreznih tem lahko služijo različni že sprejeti razvojni dokumenti in mednarodni sporazumi, katerih ukrepe za doseganje skupnih razvojnih ciljev lahko pripravimo v okviru programov teritorialnega sodelovanja.

Najpogostejša ovira pri vključevanju v projekte pa je zagotavljanje celotnega financiranja projektnih aktivnosti. Programi transnacionalnega sodelovanja zagotavljajo do 85 % sofinanciranja projektov (Območje Alp 76 %), razlika do polne vrednosti pa je v domeni nacionalnega sofinanciranja. Nekatere države sofinancirajo celoten nacionalni delež (na primer Italija), nekatere krijejo del stroškov (Slovenija v obdobju 2000–2006), nekatere pa nacionalno sofinanciranje v celoti prepustijo projektnim partnerjem. V finančni perspektivi 2007 – 2013 je Slovenija iz državnega proračuna zagotavljala zelo omejena sredstva za sofinanciranje slovenskih partnerjev. Preko javnih pozivov je v nekaj odstotnih deležih sofinancirala vodilne projektne partnerje ter partnerje z večjimi projektnimi proračuni. V še posebej neugodnem položaju so se tako znašle organizacije brez lastnih virov financiranja (raziskovalne institucije, regionalne agencije, zavodi). Stanje je še zlasti težavno pri zasebnih podjetjih in organizacijah (na primer nevladne organizacije), ki morajo že ob prijavi projekta na razpis zagotoviti nacionalno sofinanciranje iz javnih sredstev. Če jim pri tem ne pristopijo na pomoč državne institucije, kar je bolj izjema kot pravilo, so tovrstne organizacije praktično onemogočene pri vključevanju v projekte.

Problem financiranja se v Sloveniji pojavlja ne samo pri vključevanju zasebnih ali nevladnih organizacij, pač pa izrazito vpliva tudi na vključevanje državnih ustanov v projekte transnacionalnega sodelovanja. Nevključevanje državnih ustanov je, kljub interesu posameznih strokovnih delavcev, dostikrat posledica težavnega zagotavljanja financiranja vključevanja pri neposrednih porabnikih proračuna Republike Slovenije. Le ti morajo finančno udeležbo v projektih zagotavljati v celoti, s strani Evropskega sklada za regionalni razvoj povrnjena sredstva pa se ne vračajo proračunskim uporabnikom, pač pa v državni proračun. Takšno financiranje pogosto destimulira posamezne državne institucije, saj morajo za sodelovanje trošiti sredstva, namenjena izvajanju njihovih zakonskih nalog. Rešitev problema bi lahko bila rezervacija namenskih sredstev za vključevanje neposrednih proračunskih uporabnikov v projekte na ravni države (Miklavčič in Nared, 2009). Dejavno sodelovanje bi prispevalo k večji finančni učinkovitosti celotne državne uprave, saj bi se del državnih nalog lahko izpeljal z evropskimi sredstvi.

Vpliv programov na teritorialni razvoj

Po vsebini so projekti programov transnacionalnega sodelovanja zelo različni. Najpogosteje projekti obravnavajo teme, povezane z okoljsko problematiko, varstvom narave in kulturne dediščine, preprečevanjem naravnih nesreč in tveganj, s klimatskimi spremembami; temami s področja prostorskega in regionalnega razvoja, razvoja podeželja ter razvoja mest; temami s področja prometa, mobilnosti in logistike; s podporo informacijski družbi, malim in srednje velikim podjetjem ter projekti s področja turizma. Njihove vsebinske in izvedbene razlike se odražajo v veliki heterogenosti doseženih rezultatov. Rezultati projektov in njihovi vplivi so zato zelo razpršeni po različnih področjih. Razpršenost vplivov otežuje njihovo zaznavo in vrednotenje vplivov.

Anketiranci so bili naprošeni, da navedejo konkretne rezultate projektov, ter da ocenijo kakšen je bil konkreten prispevek teh rezultatov projektov k uresničevanju razvojnih ciljev. Iz teh odgovorov in navedb o rezultatih projektov lahko posredno sklepamo, kakšen je bil ali bo učinek projektov na prostorski razvoj. V preglednico 31 so vključene izbrane vrste rezultatov, ki so jih navedli anketiranci.

Rezultati projektov odgovarjajo na izzive časa v posameznih vsebinskih področjih. Na področju okolja in narave so še vedno pogost rezultat inventarizacija dediščine, poudarek pa je tudi na upravljanju z naravnimi območji, vključevanju javnosti in razvojnih pobud. Zlasti pri vključevanju razvojnih pobud projekti spreminjajo klasičen varovalen pristop; v sodelovanju z lokalnimi skupnostmi, prebivalci in gospodarstvom iščejo nove razvojne možnosti – predvsem v turizmu in kmetijstvu, pa tudi v energetiki in lesarstvu. Na področju naravnih nesreč in tveganj je poudarek na sistemih napovedovanja in opozarjanja na naravne nesreče ter, v povezavi z pričakovanimi podnebnimi spremembami, pripravi načrtov prilagajanja na spremenjene klimatske razmere (kmetijstvo, oskrba z vodo, prilagojena turistična ponudba v zimskošportnih središčih). Tudi na področju prostorskega in urbanega razvoja so se projekti pogosto ukvarjali s prilagajanjem na pričakovane podnebne spremembe s pripravo metod in strategij; pogosti so bili prenosi dobrih praks pri obravnavi degradiranih urbanih območij in izboljševanju kakovosti življenja v mestih (zelene površine, odpravljanje gibalnih ovir, ohranjanje funkcij). Ohranjanje oskrbnih funkcij je bil cilj mnogih projektov, ki so se ukvarjali s podeželskim prostorom (družabna središča, e-točke, trgovine, otroška igrišča ...). Z urbanim razvojem so povezani tudi rezultati projektov na temo mobilnosti, kjer je poudarek na t.i. mehki mobilnosti (ang. *soft mobility*) s spodbujanjem uporabe JPP, ponekod uvajanjem novih linij, integracijo različnih vrst JPP, spodbujanjem nemotoriziranih oblik prometa v mestih. Na energetskem področju je bil v

aktualnem programskem obdobju velik poudarek na spodbujanju rabe OVE – še posebej lokalnih virov (lesna biomasa) – ter pripravi lokalnih energetskih konceptov.

Mnogi projekti so razvili in izvedli pilotne aktivnosti, lahko tudi v obliki majhnih investicij, ki imajo vloge neke vrste medija za prenos tehničnih rešitev, načrtovalskih praks, praks na področju javnega prometa in oskrbe. Tovrstni primeri so npr. vzorčni objekti, ki predstavljajo in promovirajo rabo lokalnih virov (npr. lesa) za gradnjo objektov, in izobraževalni programi, primeri rešitev na področju mobilnosti na podeželju z usklajevanjem voznih redov, uvajanjem možnosti prevoza na klic ter dostopa do oskrbnih funkcij, sodelovanje prebivalcev pri izvedbi aktivnosti na zavarovanih območjih.

Preglednica 31: Vrste rezultatov glede na temo projekta

Table 31: Type of results by project theme

tema projekta	vrste rezultatov
okolje in naravna dediščina	evidentirana območja posebnega pomena, naravne dediščine
	načrti upravljanja z mokrišči in drugimi naravnimi območji
kulturna dediščina	izobraževanje uradnikov in investitorjev o pomenu kulturne dediščine
	metodologija za evidentiranje kulturne dediščine
naravne nesreče in tveganja	sistemi napovedovanja in opozarjanja v meteorologiji in hidrologiji
	seznami dobrih praks za ravnanje v primeru nesreč
	ukrepi za prilagajanje oskrbe s pitno vodo
urbani, prostorski in regionalni razvoj	metoda za upoštevanje vplivov podnebnih sprememb pri prostorskem načrtovanju in za zmanjševanje učinkov toplotnih otokov v mestih
	metoda za ocene ranljivosti protorskega arazvoja za vplive podnebnih sprememb
	strategije prilagajanja podnebnim spremembam
	strokovne podlage za pripravo OPN
	načrti revitalizacije degradiranih urbanih območij (vojaška, industrijska, prometna)
	odstarnje gibalnih ovir, rekreacijski park za starostnike
mobilnost, dostopnost, logistika	mobilnostni načrti
	vpeljava integriranih linij JPP
	združevanje voznih redov JPP na enem mestu
	uvajanje električnih vozil
	izdelana informacijska platforma za podporo prevoznikom in špediterjem

tema projekta	vrste rezultatov
raba energije	podjetje na področju lesne biomase
	spodbujanje rabe OVE
	metode za podporo in upravljanje proizvodnje hidroenergije
turizem	razvoj lokalnih in regionalnih produktov ter blagovnih znamk
	idejne zasnove za razvoj turizma
podpora podjetjem	vpeljava dobrih poslovnih praks za mala podjetja
	vzpostavitev trgovskih združenj
	razvoj politik v podporo podjetniškemu in finančnemu sektorju (SME)
	podpora pri integraciji okoljskih standardov v podjetja
kmetijstvo	spodbujanje sonaravnega gojenja zelišč
	navodila za ukrepanje v primeru suše

Zaradi tematske in geografske razpršenosti rezultatov projektov ter zaradi narave rezultatov – večinoma ne gre za fizične investicije - je vpliv programov na teritorialni razvoj in še predvsem na fizičen prostor težko opazovati in meriti. S tem problemom se soočajo tako programi sami pri vzpostavljanju sistemov kazalnikov, na podlagi katerih naj bi se opazovalo doseganje programskih ciljev, kakor tudi raziskovalci, ki se ukvarjajo z evropskim teritorialnim sodelovanjem. Slednji, kot je prikazano v poglavju 8, svoje analize pripravljajo predvsem na podlagi ekspertnih ocen ter analiz rezultatov posameznih izbranih projektov.

Programi niso in ne omogočajo financiranje večjih investicij, kot so na primer investicije v infrastrukturo. Možne so le manjše investicije v okviru pilotnih aktivnosti. Učinke projektov na fizičen prostor in na spremembe v prostoru je zato težko zaznati in opazovati.

Preglednica 32: Učinki projektnih aktivnosti na cilje razvojnih politik

Table 32: Project impacts to development policy goals

cilji politik	učinki projektnih aktivnosti
uravnotežen prostorski razvoj	racionalnejša raba prostora
	povečevanje odpornosti prostora za podnebne spremembe
	revitalizacija degradiranih območij
	boljše upravljanje z objekti kulturne dediščine
	zmanjševanje potreb po dnevnih migracijah notranji razvoj naselij)
	povečana uporaba JPP in nemotoriziranih oblik prometa
	preprečevanje pozidave na "greenfield" območjih
trajnostni urbani razvoj	izboljšana in povezana ponudba trgovcev v mestnih središčih
	privlačnejše bivalno okolje za starostnike
podbujanje inovacij in podjetništva	izboljšanje poslovnih praks malih podjetij
	nova ali ohranjena delovna mesta
	nove priložnosti za sodelovanje v novonastalih ali razširjenih omrežjih
	integrirani okoljski standardi v podjetja
	izboljšana infrastruktura za razvoj podjetništva
	delovna mesta
izboljšanje konkurenčnosti in privlačnosti območij	zmanjševanje nevarnosti pojavljanja naravnih nesreč in boljše odzivanje nanje
raba endogenih potencialov območij, tudi upravljanje z naravnimi viri	učinkovitejša raba naravnih virov (les, voda, mineralne surovine)
	novi lokalni / regionalni turistični produkti
	raba biomase v energetiki
	raba lokalnih virov v gradbeništvu (les)
	izraba naravnih danosti - gojenje zelišč
varovanje okolja	izboljševanje kakovosti zraka - vpliv na zdravje prebivalcev
	ohranjena naravna dediščina

Iz vrst zgoraj navedenih konkretnih rezultatov projektov ter oceni anketirancev o prispevku teh rezultatov k uresničevanju razvojnih ciljev, je posredno možno sklepati, kakšen je prostorski vpliv projektov in preko njih programov ETS (Preglednica 32). Pomembnejši vpliv imajo programi ETS na delovne metode in procese, načrtovalske prakse in podobno,

saj se spodbujanje sodelovanje in skupnega delo pri izvedbi projektov in projektnih aktivnosti v samem središču programskih aktivnosti. Pri tem prihaja med udeleženci projektov do izmenjav delovnih metod, praks ali izkušenj. Programi tako posredno vplivajo na prihodnje odločitve in načine izvedb različnih aktivnosti ali projektov, vključenih udeležencev projektov in posledično tudi na prihodnji razvoj vključenih držav ali regij. Rezultati tovrstnih projektov so različne strategije, načrti upravljanja, načrti mobilnosti, priporočila, metode in podobno. So pa bili skozi projekte in njihove rezultate na nacionalno in regionalno raven zagotovo preneseni cilji prostorskega razvoja, vključeni v evropske prostorske dokumente, kot npr. policentrični razvoj ali odnosi med urbanimi in regionalnimi območji, celovito upravljanje z varovanimi območji, raba endogenih potencialov območij za njihov razvoj in podobno. Projektne aktivnosti imajo vpliv tudi na racionalizacijo rabe prostora s spodbujanjem prenove degradiranih območij, varovanjem zelenih koridorjev, spodbujanjem uporabe javnih prevoznih sredstev, ohranjanjem funkcij mestnih središč (npr. oskrbne funkcije) in oskrbo ter s tem na kakovost življenja prebivalcev v bolj ruralnih in perifernih območjih. Izvedene so bile tudi mnoge po obsegu manjše fizične investicije, kot na primer označevanje različnih turističnih, tematskih, kolesarskih ali pešpoti, postavitve informativnih in promocijskih oznak, opremljanje informacijskih centrov, označitev plovnih poti... Vendar te investicije po obsegu in višini finančnih sredstev niso primerljive z investicijami, izvedenimi s kohezijskimi sredstvi pri izgradnji okoljske in prometne infrastrukture ali na primer pri komunalnem opremljanju poslovnih con. Vpliv teh investicij je tako v primerjavi z ostalimi investicijami težko merljiv, neposreden vpliv je običajno lokalno zelo omejen.

10 LITERATURA IN VIRI

Alpine Space 2007 - 2013 Operational Programme, 2007. Dostopno na:
http://www.cilj3.mop.gov.si/uploads/file/312_sl_alpinespaceoperprog_objava.pdf
(Pridobljeno 20.8.2012)

Alpine Space Programme: INTERREG IIIB Community Initiative. 2006. Medmrežje:
http://www.alpinespace.org/uploads/media/CIP-_Alpine_Space.pdf (27. 3. 2009).

Alpine Space Programme, 2006/1: Interreg IIIB, Project Booklet 2000 – 2006. Joint Technical Secretariat. Rosenheim, 2006.

Prospective Study of the Alpine Space InteregIIIB Programme, Executive Summary. Joint Technical Secretariat. Rosenheim. 2006

Bartol, B. 2011. Teritorialna Agenda 2020. Okolje in prostor št. 155, junij 2011. Ministrstvo za okolje in prostor, Ljubljana.

Bausch, T., Dax, T., Janin Rivolin, U., Parvex, F., Praper, S., Vanier, M. 2005: Alpine Space Prospective Study. Sustainable Territorial Development in the Alpine Space: Towards Long Term Transnational Cooperation. Full report. Medmrežje:
http://www.alpinespace.org/uploads/media/ASPS_Full_Report_nov05.pdf (27. 3. 2009).

Ahlke, B., Gormar, W., Greiling, K., Kurnol, J., Hachmann, V., Gebhardt, D., Thul, B. 2009. Transnational cooperation in Europe – the German INTERREG B experience TransCoop 2009. Federal Institute for Research on Building, Urban Affairs and Spatial Development (BBSR), Bonn.

Bridging potentials..., Projects of the INTERREG IIIB Alpine Space Programme Diverse. Visionary. Connecting. Joint Technical Secretariat. Munich, 2009.

Böhme, K, Josserand, F, Haraldsson, P, Bachtler, J., Polverari, L. 2003. Trans-national Nordic-Scottish Cooperaton, Nordregio, Stockholm. Dostopno na:
http://www.google.com/search?q=Böhme+transnational+nordic+scottish+cooperation&rls=com.microsoft:sl&rlz=117WZPA_en (15.5.2012)

Böhme, K., 2003: Discursive European integration: The case of Nordic spatial planning, Town Planning Review 74(1), pp 11-29Y

Böhme, K., Josserand, F. 2004: Trans-national Co-operation: An instrument for organisational learning and social capital building, Journal of Nordregio 1/2004, pp 18-20.

Böhme, K. 2005: The Ability to Learn in Transnational Projects. Informationen zur Raumentwicklung Heft 11/12, str. 691 – 700. Federal Office for Building and Regional Planning (BBR), Bonn.

Böhme, K., Gloersen E. 2002: Interreg IIC CADSES Ex-post Evaluation, Nordregio, Stockholm.

CEC – Commission of the European Communities. 2000. Communication from the Commission of the European Communities to the Member States of 28. 4. Laying down guidelines for a Community Initiative concerning trans European cooperation intended to

encounter harmonious and Balanced development of the European territory INTERREG III, c(2000)1101, Luxembourg, Office of official Publications of the European Communities

Central Europe: Application Manual, 2nd Call. Joint Technical Secretariat. Dunaj, 2008.

Cigale, D. 2007: Analiza vprašalnik o sodelovanju slovenskih partnerjev v programih INTERREG IIIB. Interno, neobjavljeno gradivo MOP.

Cigale, D., Miklavčič, T. 2006: Pobuda Skupnosti INTERREG IIIB (2000 - 2006) v Sloveniji, Poročilo o dejavnosti v Sloveniji, povezanih s programoma INTERREG IIIB CADSES in Območje Alp. Ministrstvo za okolje in prostor, Ljubljana. Medmrežje: http://www.cilj3.mop.gov.si/uploads/file/26_sl_interreg_iiib_v_sloveniji.pdf (Pridobljeno 15.2.2012).

Colomb, C. 2007: The Added Value of Transnational Cooperation: Towards a new Framework for Evaluating Learning and Policy Change. Planning, Practice & Reserch, Vol. 22, No. 3, pp. 347 - 373. Routledge, Taylor & Francis Group, Oxfordshire, U.K.

Dax, T., Parvex, F. 2008: Strengthening Cooperation Strategies in Mountain Areas: Assessment of the Interreg IIIB Alpine Space Program. DISP 172.

Europe 2000: Outlook for the development of the community s territory, 1990. Com. (90)544, ni bilo objavljeno v Uradnem listu EU.

Europe 2000+, 1994. Com. (94)354, ni bilo objavljeno v Uradnem listu EU.

Evropske prostorsko razvojne perspektive: V smeri uravnoteženega in trajnostnega razvoja ozemlja Evropske unije. 2000. Ur. M. Jančič, prevod M. Japelj Mužič. Slovenska verzija. Ljubljana, Ministrstvo za okolje in prostor, Urad RS za prostorsko planiranje.

ESPON Atlas, Mapping the structure of the European territory, 2006. Bundesamt fur Bauwesen und Raumordnung, Bonn.

Faludi, D. 2008: European territorial cooperation and learning. DISP 172.

Hachman, V. 2008: Promoting Learning in Transnational Networks. DISP 172.

Impact Assessment Alpine Space Programme – Final Report, 2010. Metis GmbH, Vienna.

INTERREG IIIB CADSES Results. Issue 3, Advancing territorial cooperation. Joint Technical Secretariat. Dresden, 2008.

Medmrežje 1. KEEP, Interact <http://www.territorialcooperation.eu/frontpage/stats#> , (Pridobljeno 20. 2. 2012)

Medmrežje 2. <http://www.euractiv.com/regional-policy/eu-cohesion-policy-2014-2020-linksossier-501653> (Pridobljeno 20. 2. 2012)

Medmrežje 3. <http://www.programmed.eu/en/the-programme/about/cooperation-space.html> (Pridobljeno 5. 10. 2012)

Medmrežje 4. http://ec.europa.eu/regional_policy/archive/interreg3/carte/cartes_en.htm, (pridobljeno 20.2.2012).

Medmrežje 5.

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/gisco_Geographical_information_maps/maps_posters/PER_ECOFIN/nat_accounts (pridobljeno 25.4.2012)

Medmrežje 6. http://ec.europa.eu/regional_policy/atlas2007/transnational/index_en.htm (pridobljeno 25.4.2012).

Medmrežje 7. http://ec.europa.eu/regional_policy/thefunds/funding/index_en.cfm (pridobljeno 30.4.2012)

Medmrežje 8.

http://ec.europa.eu/regional_policy/images/map/cooperat2007/transnational/alpinespace.pdf (pridobljeno, 15.3.2013)

Medmrežje 9.

http://ec.europa.eu/regional_policy/images/map/cooperat2007/transnational/centraleurope.pdf (pridobljeno, 15.3.2013)

Medmrežje 10.

http://ec.europa.eu/regional_policy/images/map/cooperat2007/transnational/southeasteurope.pdf (pridobljeno, 15.3.2013)

Mid-Term Evaluation INTERREG IIIB Alpine Space Programme 2000–2006: Final report. Österreichisches Institut für Raumplanung, Vienna, 2003.

Mid-Term Evaluation Update INTERREG IIIB Alpine Space Programme 2000–2006. Österreichisches Institut für Raumplanung, Vienna, 2006.

Miklavčič, T., Nared, J. 2009: Vloga transnacionalnih programov pri doseganju razvojnih ciljev Slovenije.

Ministrstvo za okolje in prostor, 2010. Programi transnacionalnega teritorialnega sodelovanja 2007 – 2013, predstavitvena brošura

Nared, J., Kavaš, D. 2009: Spremljanje in vrednotenje regionalne politike v Sloveniji. Georitem 10. Ljubljana.

Naprudnik, M., 2005. Regionalno in prostorsko planiranje ali regionalno – prostorsko planiranje. Dela 24, Oddelek za geografijo Filozofske fakultete v Ljubljani, Ljubljana, str. 23-35.

Panteia and Partners. 2009: Ex-Post Evaluation of INTERREG 2000 - 2006 Initiative financed by the Regional Development Fund (ERDF), 1st Interim report to the European Commission. Zoetermeer, September 2009.

Peterlin, M., Kreitmayer McKenzie, J. 2007: The Europeanization of Spatial Planning in Slovenia. Planning, Practice & Research, Vol. 22, No. 3, pp. 433 – 439. Routledge, Taylor & Francis Group, Oxfordshire, U.K.

The Territorial State and Perspectives of the European Union, Towards a stronger European Territorial Cohesion in the Light of the Lisbon and Gothenburg Ambitions, 2005. Dostopno na: http://www.eu-territorial-agenda.eu/Reference_%20Documents/The-Territorial-State-and-Perspectives-of-the-European-Union.pdf (Pridobljeno 6. 6. 2012)

The Territorial State and Perspectives of the European Union, background document for the Territorial Agenda of the European Union 2020, 2011. Ministry of National Development and VATI Nonprofit Ltd., Budapest, Hungary.
[http://regionalispolitika.kormany.hu/download/8/fa/00000/Territorial %20State %20and %20Perspectives %20of %20the %20EU %20 %28TSP %29_.pdf](http://regionalispolitika.kormany.hu/download/8/fa/00000/Territorial%20State%20and%20Perspectives%20of%20the%20EU%20%28TSP%29_.pdf) (Pridobljeno 6. 6. 2012)

Program »Območje Alp« Interreg IIIB: Projekti 2000–2006. Skupni tehnični sekretariat. Rosenheim, 2006.

Rebernik s sod. 2008. Povezovanje kriterijev in ukrepov za doseganje trajnostnega prostorskega razvoja mest in drugih naselij v širšem mestnem prostoru (št. V5-0302), Končno poročilo – zvezek 1. Filozofska fakulteta – Oddelek za geografijo in Urbanistični inštitut RS, naročnika Ministrstvo za okolje in prostor in Javna agencija za raziskovalno dejavnost RS, Ljubljana.

Waterhaut, B. 2008: The institutionalisation of European spatial planning. Delft University of Technology, Delft.

Wilke, N. (editor). 2009: Impacts and Benefits of Transnational Projects (INTERREG IIIB). Federal ministry of Transport, Building and Urban Affairs (BMVBS), Federal Office for Building and Regional Planning (BBR), Bonn.

SKLEP SVETA z dne 6. oktobra 2006 o strateških smernicah Skupnosti o koheziji (2006/702/ES), Uradni list Evropske Unije, L291/11

11 PRILOGE

PRILOGA 1: Vprašalnik za projektne partnerje v projektih INTERREG IIIB⁶

I. NEKATERI OSNOVNI PODATKI

1 V katero izmed naslednjih kategorij bi uvrstili vas kot projektnega partnerja?

- občina
- regionalna razvojna agencija in podobno
- ministrstvo / agencija
- raziskovalna inštitucija
- univerza
- javni zavod
- društvo / nevladna organizacija
- podjetje
- zbornica
- drugo (kaj? _____).

2 V okviru katerih programov ste izvajali projekt/-e ?

- Območje Alp
- CADSES.

3 V koliko projektih ste sodelovali?

4 Na katero vsebinsko področje je sodil vaš projekt?

(možnih več odgovorov)

- prostorski/regionalni razvoj
- razvoj mest
- varstvo okolja
- preprečevanje naravnih nesreč
- podnebne spremembe
- naravna dediščina
- kulturna dediščina
- turizem
- razvoj srednjih in majhnih podjetij
- zaposlovanje
- izobraževanje/usposabljanje
- demografski procesi, migracije
- dostopnost, mobilnost, promet, logistika
- informacijska družba
- energetika
- drugo (kaj ? _____).

II. PRIPRAVA PROJEKTA

⁶ Pri oblikovanju vprašalnika so sodelovali: Tomaž Miklavčič, Ministrstvo za okolje in prostor, Margarita Jančič, Ministrstvo za okolje in prostor, dr. Dejan Cigale, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo

5 Na kakšen način ste se vključili v projekt?

- projekt je nastal na našo pobudo, mi smo začeli iskati druge partnerje
- k sodelovanju so nas povabili partnerji, s katerimi smo že sodelovali
- k sodelovanju so nas povabili partnerji, s katerimi prej nismo imeli nobenih stikov
- s projektnimi partnerji smo prišli v stik na dogodku programa (ali drugem dogodku)
- informacije o pripravi projekta smo našli na spletu in potem stopili v stik z vodilnim partnerjem
- drugo (kaj ? _____).

6 Zaradi katerih razlogov ste se odločili za sodelovanje?

(možnih več odgovorov)

- rezultati projekta bodo koristili pri našem drugem delu
- navezava novih stikov, odpiranje možnosti za sodelovanje v novih projektih
- dostop do novega znanja
- želja po iskanju rešitev za konkreten problem
- pridobitev finančnih sredstev
- nova zaposlitev/zaposlitve
- drugo (kaj? _____)

7 Na kakšen način ste sodelovali pri pripravi projekta?

- že od samega začetka smo sodelovali pri pripravi ciljev in vsebine projekta
- na predhodno pripravljeno vsebino projekta smo posredovali svoje pripombe in predloge
- posredovali smo le svoje podatke, ki so bili potrebni za prijavo projekta
- drugo (kaj ? _____).

**8 V kolikšni meri je na izbiro ciljev in vsebine projektov vplivalo naslednje?
(ovrednotite z oceno od 1 do 5; 1 = nič ali zelo malo, 5 = zelo veliko)**

	1	2	3	4	5	
Poznavanje potreb uporabnikov/deležnikov.		☐	☐	☐	☐	☐
Poznavanje ciljev razvojnih dokumentov (politike, strategije, akcijski načrti ...).		☐	☐	☐	☐	☐
Zahteve normativnih aktov (zakoni, direktive EU ...).		☐	☐	☐	☐	☐

9 Ali ste v teku priprave projekta stopili v stik s pristojnimi organi (npr. ministrstvi) in poskušali dobiti njihovo vsebinsko ali finančno podporo?

- da ne

(Če je odgovor na vprašanje 9 DA:) Ali ste to podporo uspeli dobiti?

- da ne

(Če je odgovor na vprašanje 9 DA) Kaj vam je podpora omogočila:

- boljšo definicijo ciljev projekta
- aktivnejšo vlogo v projektu
- boljšo prilagoditev rezultatov projekta potrebam uporabnikov
- pridobitev sofinanciranja
- drugo (kaj? _____)

(Če je odgovor na vprašanje 9 NE) Kaj ste želeli doseči s pridobitvijo te podpore?

- boljšo definicijo ciljev projekta

- aktivnejšo vlogo v projektu
- boljšo prilagoditev rezultatov projekta potrebam uporabnikov
- pridobitev sofinanciranja
- drugo (kaj? _____)

10 V kolikšni meri so bile po vašem mnenju koristne naslednje aktivnosti in orodja v fazi priprave projekta/ov? (1 = malo koristne, 5 = najbolj koristne; 0 = aktivnosti ne poznam, se je nisem udeležil, niso bile organizirane ...)

Aktivnosti, ki so jih organizirali organi programa:

0	1	2	3	4	5
udeležba na transnacionalnih dogodkih programa	☐	☐	☐	☐	☐
☐					
nacionalni informativni dan	☐	☐	☐	☐	☐
stiki (telefonski, osebni ...) z nacionalno kontaktno točko, nacionalnim koordinatorjem	☐	☐	☐	☐	☐
stiki s transnacionalnimi organi (Skupni tehnični sekretariat)	☐	☐	☐	☐	☐
različne publikacije	☐	☐	☐	☐	☐
spletna stran www.cilj3.mop.gov.si	☐	☐	☐	☐	☐
E-novice programov transnacionalnega sodelovanja	☐	☐	☐	☐	☐

Aktivnosti v okviru projektnega partnerstva:

0	1	2	3	4	5
☐ sestanki	☐	☐	☐	☐	☐
☐ delavnice	☐	☐	☐	☐	☐
☐ izmenjava mnenj preko e-pošte	☐	☐	☐	☐	☐
☐ telefonski razgovori	☐	☐	☐	☐	☐
☐					
☐ drugo (kaj? _____)	☐	☐	☐	☐	☐

III. IMPLEMENTACIJA IN REZULTATI PROJEKTA

11 Kaj so bili glavni konkretni rezultati projekta/ov?

(lahko več odgovorov)

- strategije, akcijski načrti ipd.
- študije in raziskave
- podatkovne baze
- priprava skupnih metodologij
- modeli in projekti (dobre prakse, sistemi spremljanja, koncepti, ekspertize ...)
- izboljšano upravljanje
- kontakti, sestanki (študijski obiski, izmenjava znanja ...)
- nova omrežja, institucionalne spremembe ...
- novi paketi storitev (konzultacijske storitve za podjetja, komunikacijski načrti ...)
- regionalne blagovne znamke
- priročniki in druge publikacije
- spletne strani, intranet
- drugo (kaj? _____)

12 H katerim izmed naslednjih ciljev so prispevali rezultati projekta/-ov? (prosimo, da označite ustrezen odgovor oziroma odgovore)

	Ali lahko rezultate konkretizirate/kvantificirate?
☐ uravnoteženemu teritorialnemu razvoju	
☐ trajnostnemu urbanemu razvoju	
☐ spodbujanju inovacij in podjetništva	
☐ večji konkurenčnosti in privlačnosti območja	
☐ pridobitvi novih delovnih mest	
☐ prepoznavanju in boljši izrabi endogenih potencialov območja	
☐ varovanju okolja in bolj preudarnemu upravljanju z naravnimi viri, vključno z izrabo obnovljivih virov energije	
☐ varstvu pred naravnimi nesrečami	
☐ varstvu in razvoju naravne in kulturne dediščine	
☐ izboljšanju dostopa do transportnih storitev, trajnostnemu razvoju prometa	
☐ izboljšanju dostopa do informacijske družbe	
☐ drugo	

13 Ali so se aktivnosti v okviru projekta/-ov odvijale tudi na kakšnem pilotnem območju v Sloveniji?

da ne

Če DA, na katerem? Za kakšne aktivnosti je šlo?

--

14 Kdo so bili najpomembnejši uporabniki rezultatov vašega projekta?

(možnih več odgovorov)

- podjetja, združenja proizvajalcev
- lokalne uprave
- regionalne agencije
- državna uprava
- neprofitna združenja
- izobraževalne in podobne ustanove
- drugo (kaj?)

15 Ali so bili uporabniki rezultatov vključeni tudi v projektne aktivnosti?

- ne, niso bili vključeni
- da, kot projektni partner
- da, kot opazovalec
- da, sodelovali so na delavnicah, konferencah ali drugih projektne dogodkih
- posredovani so jim bili rezultati projekta

16 Ali so kateri izmed konkretnih rezultatov projekta ostali tudi po zaključku projekta?

da ne

Če DA, kateri?

--

Kdo, za kaj in kako so jih uporabljali ?

17 Kje in kako so bili predstavljeni rezultati projekta?

- publikacije, brošure
- različni dogodki (npr. seminarji, konference)
- spletna stran
- drugo (kaj? _____)

18 Kje so bili rezultati projekta predstavljeni v slovenskem jeziku?

19 Ali je v povezavi s projektom nastala spletna stran, na kateri so bile vsebine tudi v slovenščini? (ali pa so bile slovenske vsebine objavljene na kakšni drugi spletni strani)

- da ne

Če DA, kako dolgo je bila spletna stran še

- a) aktivna, posodabljana _____
- b) dostopna? _____

20 Ali so (po vašem védenju) o rezultatih projekta pisali (jih omenjali) tudi v medijih, strokovnih publikacijah ipd.?

- da ne

Če DA, kje? _____

21 Koliko oseb v vaši inštituciji je neposredno sodelovalo pri delu na projektu (je bilo del projektne skupine)? _____

22 Ali je bil v povezavi s projektom kdo zaposlen na novo?

- ne
- da, za čas trajanja projekta
- da, za stalno
- da, drugo

23 Ali so (bili) rezultati projektov uporabljeni pri vsakdanjem delu vaše organizacije ter oseb, ki so bile neposredno vključene v projektne aktivnosti?

- da, pogosto
- da, a redko
- ne

24 So se ti rezultati prenašali tudi na sodelavce?

- da
- ne

25 Kaj bi pripomoglo k večji uporabnosti projektnih rezultatov?

26 Ali so bili rezultati projekta uporabljeni tudi v drugih projektih ali drugih podobnih aktivnostih?

- da ne

Če DA, v katerih?

- čezmejno sodelovanje
- transnacionalno sodelovanje
- medregionalno sodelovanje (Interreg IV C, Espon, Urbact)

- sedmi okvirni program
- drugi transnacionalni programi
- CRP (Ciljni raziskovalni program)
- drugi nacionalni programi
- drugi projekti ali pogodbe na nacionalni ravni (izvajanje nalog, izdelava ekspertiz ...)
- drugo (kaj? _____)

27 Katere so bile največje ovire, na katere ste naleteli pri delu na projektu?

(možnih več odgovorov)

- slabo sodelovanje s projektnimi partnerji
- slabo vodenje projekta
- težave s pridobivanjem nacionalnih finančnih sredstev
- velike razlike med projektnimi partnerji
- pomanjkljive informacije s strani programskih teles
- zapleteni in obsežni administrativni postopki
- zamude pri finančni/prvostopenjski kontroli
- drugo (kaj? _____)

Lahko s tem v zvezi dodate še kakšen dodaten komentar? _____

IV. PARTNERSTVO

28 Koliko partnerjev je bilo vključenih v projekt, v katerem ste sodelovali?

29 Ali s katerimi izmed njih še sodelujete?

- da ne

(Če DA) S kolikimi? _____

30 Za kakšno sodelovanje gre?

- skupni projekti
- reševanje vsakodnevnih nalog
- skupno nastopanje na dogodkih ...
- skupno trženje/gospodarska korist
- drugo (kaj? _____)

31 Na katerih ravneh (lokalna, regionalna ...) delujejo partnerji, s katerimi še sodelujete?

V Sloveniji:

- lokalna
- regionalna
- nacionalna
- transnacionalna

V tujini:

- lokalna
- regionalna
- nacionalna
- transnacionalna

32 Ali partnerji, s katerimi še sodelujete, delujejo na istih področjih kot vi (npr. izobraževanje, raziskovanje, uprava ...)?

- da, gre za partnerje z istega področja dela
- ne, gre za partnerje z drugih področij dela
- sodelujemo tako z enim kot z drugimi

33 So vas partnerji, s katerimi ste sodelovali v predhodnem projektu, povabili k sodelovanju v novem projektu?

- da
- ne

Kolikokrat? _____

34 Ali ste bili aktivno vključeni v pripravo kakšnega novega projekta, za katerega je pobuda prišla s strani partnerjev, s katerimi ste že sodelovali v prejšnjem projektu?

- da
- ne

35 Ali ste tudi sami dali pobudo za pripravo novega projekta?

- da
- ne

36 (Če ste bili vključeni v pripravo novega projekta) Kakšna je bila sestava novega projektne partnerstva?

- večina organizacij je istih
- jedro novega partnerstva je ostalo isto, pridružilo se je še nekaj drugih partnerjev
- večino novega projektne partnerstva predstavljajo novi partnerji

37 Kakšna je bila vsebina novega projekta?

- nadgradnja vsebine, ki je bila obravnavana že v prejšnjem projektu
- vsebina, ki je bila obravnavana že v prejšnjem projektu, a na drugačnem območju
- sorodna vsebina, a z drugačnimi poudarki
- gre za povsem drugačno vsebino

PRILOGA 2: Vprašalnik za projektne partnerje v projektih programov INTERREG IV B⁷

I. NEKATERI OSNOVNI PODATKI

1 V katero izmed naslednjih kategorij bi uvrstili vas kot projektne partnerja?

- občina
- regionalna razvojna agencija in podobno
- ministrstvo / agencija
- raziskovalna inštitucija
- univerza
- javni zavod
- društvo / nevladna organizacija
- podjetje
- zbornica
- drugo (kaj? _____)

2 V okviru katerih programov izvajate projekt/-e ?

Programi transnacionalnega teritorialnega sodelovanja 2007 – 2013:

- Območje Alp
- Srednja Evropa
- Jugovzhodna Evropa
- Mediteran

3 V koliko projektih sodelujete?

4 Na katero vsebinsko področje sodi vaš projekt (oziroma sodijo vaši projekti)?

(možnih več odgovorov)

- prostorski/regionalni razvoj
- razvoj mest
- varstvo okolja
- preprečevanje naravnih nesreč
- podnebne spremembe
- naravna dediščina
- kulturna dediščina
- turizem
- razvoj srednjih in majhnih podjetij
- zaposlovanje
- izobraževanje/usposabljanje
- demografski procesi, migracije
- dostopnost, mobilnost, promet, logistika
- informacijska družba
- energetika
- drugo (kaj ? _____)

II. PRIPRAVA PROJEKTA

5 Na kakšen način ste se vključili v projekt/projekte?

- projekt je nastal na našo pobudo, mi smo začeli iskati druge partnerje

⁷ Pri oblikovanju vprašalnika so sodelovali: Tomaž Miklavčič, Ministrstvo za okolje in prostor, Margarita Jančič, Ministrstvo za okolje in prostor, dr. Dejan Cigale, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo

- k sodelovanju so nas povabili partnerji, s katerimi smo že sodelovali
- k sodelovanju so nas povabili partnerji, s katerimi prej nismo imel nobenih stikov
- s projektnimi partnerji smo prišli v stik na dogodku programa (ali drugem dogodku)
- informacije o pripravi projekta smo našli na spletu in potem stopili v stik z vodilnim partnerjem
- drugo (kaj ? _____).

6 Zaradi katerih razlogov ste se odločili za sodelovanje?

(možnih več odgovorov)

- rezultati projekta bodo koristili pri našem drugem delu
- navezava novih stikov, odpiranje možnosti za sodelovanje v novih projektih
- dostop do novega znanja
- želja po iskanju rešitev za konkreten problem
- pridobitev finančnih sredstev
- nova zaposlitev/zaposlitve
- drugo (kaj? _____)

7 Na kakšen način ste sodelovali pri pripravi projekta/projektov?

- že od samega začetka smo sodelovali pri pripravi ciljev in vsebine projekta
- na predhodno pripravljeno vsebino projekta smo posredovali svoje pripombe in predloge
- posredovali smo le svoje podatke, ki so bili potrebni za prijavo projekta
- drugo (kaj ? _____)

**8 V kolikšni meri je na izbiro ciljev in vsebine projektov vplivalo naslednje?
(ovrednotite z oceno od 1 do 5; 1 = nič ali zelo malo, 5 = zelo veliko)**

	1	2	3	4	5	
Poznavanje potreb uporabnikov/deležnikov.		☐	☐	☐	☐	☐
Poznavanje ciljev razvojnih dokumentov (politike, strategije, akcijski načrti ...).		☐	☐	☐	☐	☐
Zahteve normativnih aktov (zakoni, direktive EU ...).		☐	☐	☐	☐	☐

9 Ali ste v teku priprave projekta stopili v stik s pristojnimi organi (npr. ministrstvi) in poskušali dobiti njihovo vsebinsko ali finančno podporo?

- da ne

(Če je odgovor na vprašanje 9 DA:) Ali ste to podporo uspeli dobiti?

- da ne

(Če je odgovor na vprašanje 9 DA) Kaj vam je podpora omogočila:

- boljšo definicijo ciljev projekta
- aktivnejšo vlogo v projektu
- boljšo prilagoditev rezultatov projekta potrebam uporabnikov
- pridobitev sofinanciranja
- drugo (kaj? _____)

(Če je odgovor na vprašanje 9 NE) Kaj ste želeli doseči s pridobitvijo te podpore?

- boljšo definicijo ciljev projekta
- aktivnejšo vlogo v projektu
- boljšo prilagoditev rezultatov projekta potrebam uporabnikov
- pridobitev sofinanciranja
- drugo (kaj? _____)

10 V kolikšni meri so bile po vašem mnenju koristne naslednje aktivnosti in orodja v fazi priprave projekta/-ov? (1 = malo koristne, 5 = najbolj koristne; če aktivnosti ne poznate, se jih niste udeležili ali jih ni bilo, označite "0")

Aktivnosti, ki so jih organizirali organi programa:

	1	2	3	4	5	0
udeležba na transnacionalnih dogodkih programa ☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
nacionalni informativni dan stiki (telefonski, osebni ...) z nacionalno kontaktno točko, nacionalnim koordinatorjem	☐	☐	☐	☐	☐	☐
stiki s transnacionalnimi organi (Skupni tehnični sekretariat)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
različne publikacije	☐	☐	☐	☐	☐	☐
spletna stran www.cilj3.mop.gov.si	☐	☐	☐	☐	☐	☐
spletne strani transnacionalnih programov	☐	☐	☐	☐	☐	☐
E-novice programov transnacionalnega sodelovanja	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Aktivnosti v okviru projektnega partnerstva:

	1	2	3	4	5	0
☐ sestanki	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐ delavnice	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐ izmenjava mnenj preko e-pošte	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐ telefonski razgovori ☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐ drugo (kaj? _____)	☐	☐	☐	☐	☐	☐

11 Kaj bodo glavni konkretni rezultati projekta/-ov?

(lahko več odgovorov)

- strategije, akcijski načrti ipd.
- študije in raziskave
- podatkovne baze
- priprava skupnih metodologij
- modeli in projekti (dobre prakse, sistemi spremljanja, koncepti, ekspertize ...)
- izboljšano upravljanje
- kontakti, sestanki (študijski obiski, izmenjava znanja ...)
- nova omrežja, institucionalne spremembe ...
- novi paketi storitev (konzultacijske storitve za podjetja, komunikacijski načrti ...)
- regionalne blagovne znamke
- priročniki in druge publikacije
- spletne strani, intranet
- drugo (kaj? _____)

12 H katerim izmed naslednjih ciljev so prispevali rezultati projekta/-ov? (prosimo, da označite ustrezen odgovor oziroma odgovore)

	Ali lahko rezultate konkretizirate/kvantificirate?
☐ uravnoveženemu teritorialnemu razvoju	
☐ trajnostnemu urbanemu razvoju	
☐ spodbujanju inovacij in podjetništva	
☐ večji konkurenčnosti in privlačnosti območja	
☐ pridobitvi novih delovnih mest	

☐ prepoznavanju in boljši izrabi endogenih potencialov območja	
☐ varovanju okolja in bolj preudarnemu upravljanju z naravnimi viri, vključno z izrabo obnovljivih virov energije	
☐ varstvu pred naravnimi nesrečami	
☐ varstvu in razvoju naravne in kulturne dediščine	
☐ izboljšanju dostopa do transportnih storitev, trajnostnemu razvoju prometa	
☐ izboljšanju dostopa do informacijske družbe	
☐ drugo	

13 Ali so se (se bodo) aktivnosti v okviru projekta/-ov odvijale tudi na kakšnem pilotnem območju v Sloveniji?

da ne

Če DA, na katerem? Za kakšne aktivnosti gre?

14 Kdo bodo najpomembnejši uporabniki rezultatov vašega projekta?

(možnih več odgovorov)

- podjetja, združenja proizvajalcev
- lokalne uprave
- regionalne agencije
- državna uprava
- neprofitna združenja
- izobraževalne in podobne ustanove
- drugo (kaj? _____).

15 Ali so v projektne aktivnosti vključeni tudi uporabniki rezultatov?

- ne, niso vključeni
- da, kot projektni partner
- da, kot opazovalec
- da, sodelujejo na delavnicah, konferencah ali drugih projektnih dogodkih
- posredovani so jim bili (jim bodo) rezultati projekta.

16 Ali bodo kateri izmed konkretnih rezultatov projekta ostali tudi po zaključku projekta?

da ne

Če DA, kateri?

Kdo, za kaj in kako jih bodo uporabljali ?

17 Kje in kako bodo predstavljeni rezultati projekta?

- publikacije, brošure
- različni dogodki (npr. seminarji, konference)
- spletna stran
- drugo (kaj? _____)

18 Kje bodo rezultati projekta predstavljeni v slovenskem jeziku?

19 Ali je v povezavi s projektom nastala spletna stran, na kateri so vsebine tudi v slovenščini? (ali pa so bile slovenske vsebine objavljene na kakšni drugi spletni strani)

- da ne

Če DA, kako dolgo bo spletna stran še

- a) aktivna, posodabljana _____
 b) dostopna? _____

20 Ali so (po vašem védenju) o rezultatih projekta pisali (jih omenjali) tudi v medijih, strokovnih publikacijah ipd.?

- da ne

Če DA, kje? _____

21 Koliko oseb v vaši inštituciji neposredno sodeluje pri delu na projektu (je del projektne skupine)? _____

22 Ali je bil v povezavi s projektom kdo zaposlen na novo?

- ne
 da, za čas trajanja projekta
 da, za stalno
 da, drugo

23 Ali bodo rezultati projektov uporabljeni pri vsakdanjem delu vaše organizacije ter oseb, ki so bile neposredno vključene v projektne aktivnosti?

- da, pogosto
 da, a redko
 ne
 še ne, a pričakujemo, da se bo to dogajalo v prihodnje

24 Se ti rezultati prenašajo tudi na sodelavce?

- da
 ne

25 Kaj bi pripomoglo k večji uporabnosti projektnih rezultatov?

26 Ali bodo rezultati projekta uporabljeni tudi v drugih projektih?

- da ne ne vem

Če DA, v katerih?

- čezmejno sodelovanje
 transnacionalno sodelovanje
 medregionalno sodelovanje (Interreg IV C, Espon, Urbact)
 sedmi okvirni program
 drugi transnacionalni programi
 CRP (Ciljni raziskovalni program)
 drugi nacionalni programi
 drugi projekti ali pogodbe na nacionalni ravni (izvajanje nalog, izdelava ekspertiz ...)
 drugo (kaj?)

27 Katere so največje ovire, na katere ste doslej naleteli pri delu na projektu?
(možnih več odgovorov)

- slabo sodelovanje s projektnimi partnerji

- slabo vodenje projekta
- težave s pridobivanjem nacionalnih finančnih sredstev
- velike razlike med projektnimi partnerji
- pomanjkljive informacije s strani programskih teles
- zapleteni in obsežni administrativni postopki
- zamude pri finančni/prvostopenjski kontroli
- drugo (kaj?)

Lahko s tem v zvezi dodate še kakšen dodaten komentar? _____

PRILOGA 3: Vprašalnik za projektne partnerje v projektih prijavah, ki na razpisih programov niso bili uspešni⁸

1 V okviru razpisov katerih programov ste sodelovali pri prijavi projekta/-ov ?

Programi transnacionalnega teritorialnega sodelovanja 2007 – 2013:

- Območje Alp
- Srednja Evropa
- Jugovzhodna Evropa
- Mediteran

Programi pobude skupnosti Interreg IIIB:

- Območje Alp
- CADSES.

2 Pri koliko neuspešnih prijavah projektov ste sodelovali?

Programsko obdobje 2007 – 2013: _____

Programsko obdobje 2000 – 2006: _____

3 Na katero vsebinsko področje je sodil vaš projekt/-i?

(možnih več odgovorov)

- regionalni razvoj
- razvoj mest
- varstvo okolja
- preprečevanje naravnih nesreč
- turizem
- naravna dediščina
- kulturna dediščina
- razvoj srednjih in majhnih podjetij
- zaposlovanje
- izobraževanje/usposabljanje
- dostopnost, mobilnost, promet, logistika
- informacijska družba.
- drugo (kaj ? _____).

4 Na kakšen način ste se vključili v pripravo projekta/-ov?

- projekt je nastal na našo pobudo, mi smo začeli iskati druge partnerje
- k sodelovanju so nas povabili partnerji, s katerimi smo že sodelovali
- k sodelovanju so nas povabili partnerji, s katerimi prej nismo imeli nobenih stikov
- s projektnimi partnerji smo prišli v stik na dogovoru programa (ali drugem dogovoru)
- informacije o pripravi projekta smo našli na spletu in potem stopili v stik z vodilnim partnerjem
- drugo (kaj ? _____).

5 Na kakšen način ste sodelovali pri pripravi projekta/-ov?

- že od samega začetka smo sodelovali pri pripravi ciljev in vsebine projekta
- na predhodno pripravljeno vsebino projekta smo posredovali svoje pripombe in predloge
- posredovali smo le svoje podatke, ki so bili potrebni za prijavo projekta.

6 Zaradi katerih razlogov ste se odločili za sodelovanje?

(možnih več odgovorov)

⁸ Pri oblikovanju vprašalnika so sodelovali: Tomaž Miklavčič, Ministrstvo za okolje in prostor, Margarita Jančič, Ministrstvo za okolje in prostor, dr. Dejan Cigale, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo.

- pridobitev finančnih sredstev
- nova zaposlitev/zaposlitve
- rezultati projekta bodo koristili pri našem drugem delu
- navezava novih stikov, odpiranje možnosti za sodelovanje v novih projektih
- dostop do novega znanja
- želja po iskanju rešitev za konkreten problem
- drugo (kaj? _____).

7 V kolikšni meri so bile po vašem mnenju koristne naslednje aktivnosti in orodja v fazi priprave projekta/ov? (1 = malo koristne, 5 = najbolj koristne; če aktivnosti ne poznate, se jih niste udeležili ali jih ni bilo, izberite "0")

Aktivnosti, ki so jih organizirali organi programa:

	1	2	3	4	5	0
udeležba na transnacionalnih dogodkih programa	☐	☐	☐	☐	☐	☐
☐ nacionalni informativni dan	☐	☐	☐	☐	☐	☐
stiki (telefonski, osebni ...) z nacionalno kontaktno točko, nacionalnim koordinatorjem	☐	☐	☐	☐	☐	☐
stiki s transnacionalnimi organi (Skupni tehnični sekretariat)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
različne publikacije	☐	☐	☐	☐	☐	☐
spletna stran www.cilj3.mop.gov.si	☐	☐	☐	☐	☐	☐
E-novice programov transnacionalnega sodelovanja	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Aktivnosti v okviru projektnega partnerstva:

	1	2	3	4	5	0
sestanki	☐	☐	☐	☐	☐	☐
delavnice	☐	☐	☐	☐	☐	☐
izmenjava mnenj preko e-pošte	☐	☐	☐	☐	☐	☐
telefonski razgovori	☐	☐	☐	☐	☐	☐
drugo (kaj? _____)	☐	☐	☐	☐	☐	☐

8 Kje so po vašem mnenju razlogi za neuspeh? (možnih več odgovorov)

- slaba priprava projekta
- vsebina, ki ni bila najbolj primerna za razpis, na katerega smo se prijavi
- premalo lobiranja na ravni programa
- premalo informacij o zahtevah, povezanih s pripravo projekta, in kriterijih izbora
- neustrezna ocena projektne prijave.

9 Kaj bi bilo po vašem mnenju potrebno, da bi bil projekt bolj uspešen?

- tesnejše sodelovanje med projektnimi partnerji
- bolj enakomerna razporeditev dela med projektnimi partnerji
- drugačna sestava projektne skupine
- boljše informacije o zahtevah programa
- bolj objektivno ocenjevanje projektov
- zagotoviti si politično podporo
- več stikov z odgovornimi osebami v programskih telesih.

10 Ali se še nameravate prijavljati na razpise programov Evropskega teritorialnega sodelovanja?

- da
- ne
- ne vem.

11 Koliko partnerjev je bilo vključenih v projekt, s katerim ste se prijavi na razpis?

12 Ali s katerimi izmed njih še sodelujete?

da ne

(Če DA) S kolikimi? _____

13 Kakšen je namen sodelovanja?

skupni projekti

reševanje vsakodnevnih nalog, skupno nastopanje na dogodkih ...

trženje/gospodarska korist.

PRILOGA 4: Sistem kazalnikov programa Območje Alp 2007 – 2013

Vir: Operativni program programa Območje Alp 2007 2013

Dosegljivo

na:

http://www.cilj3.mop.gov.si/uploads/file/312_sl_alpinespaceoperprog_objava.pdf

(20.8.2012)

temeljni kazalniki za celoten program		cilj
število projektov, ki upoštevajo dve/tri/štiri od naslednjih meril: <ul style="list-style-type: none"> • skupen razvoj • skupna izvedba • skupna kadrovska zasedba • skupno financiranje 	• dve	100 %
	• tri	80 %
	• štiri	20 %
število projektov o:	• gospodarjenju z vodami	3
	• izboljšanju dostopnosti	6
	• preprečevanju tveganj	7
	• RTR in inovacijskih omrežjih	8
število projektov, ki pretežno razvijajo:	• skupne politike in strategije	30 %
	• skupna orodja	50 %
	• študije izvedljivosti	20 %

Kazalniki na ravni prioritet

Prioriteta 1: Konkurenčnost in privlačnost območja Alp

kazalniki dosežkov prioritete 1	
ime / opredelitev	cilj
število projektov	
skupno število projektov	25
število projektov, ki se nanašajo na cilj 1: krepitev inovacijskih zmogljivosti malih in srednje velikih podjetij, ustvarjanje ustreznega okolja za njihov razvoj in spodbujanje stalnega sodelovanja med centri za raziskave in tehnološki razvoj ter malimi in srednje velikimi podjetji	>8
število projektov, ki se nanašajo na cilj 2: večanje možnosti za razvoj tako na podlagi tradicionalnih sektorjev in kulturne dediščine kot na podlagi novo nastajajočih sektorjev na transnacionalni ravni	>3
število projektov, ki se nanašajo na cilj 3: krepitev vloge urbanih območij kot gonil trajnostnega razvoja.	>3
število projektov, ki se nanašajo na cilj 4: krepitev odnosov med mestom in podeželjem ter razvoj obrobni območij.	>3
partnerstvo	
število razvojnih agencij	>20
število centrov za tehnološke in aplikativne raziskave	>20
število projektov z medsektorskim in vertikalnim partnerstvom	>10
število organizacij, ki predstavljajo podjetniške mreže, grozde itd.	>10
presoja dejavnosti posameznega projekta	
število aktivnosti v zvezi s prenosom tehnologije in izboljšanjem omrežij sodelovanja med malimi in srednje velikimi podjetji, med njimi in drugimi podjetji in državnimi organi, raziskovalnimi centri ali izobraževalnimi ustanovami vseh vrst	10
število aktivnosti, ki pomagajo malim in srednje velikim podjetjem pri promociji okolju prijaznih izdelkov ter proizvodnih procesov	>4
število aktivnosti, ki podpirajo modele sodelovanja med mestom in	>3

podeželjem	
------------	--

kazalniki rezultatov prioritete 1	cilj
število msp in rtr centrov (ki niso projektni partnerji), vključenih v dejavnosti, ki izhajajo iz projektnih rezultatov	>150
število vzpostavljenih ali okrepljenih transnacionalnih gospodarskih grozdov	3
delež projektov, ki jim je uspelo pritegniti javne naložbe, razen sofinanciranja projektov	30 %
delež projektov, ki jim je uspelo pritegniti zasebne naložbe, razen sofinanciranja projektov	30 %

Prioriteta 2: Dostopnost in povezljivost

kazalniki dosežkov prioritete 2	cilj
ime / opredelitev	
število projektov	
skupno število projektov	13
število projektov, ki se nanašajo na cilj 1: zagotavljanje pravičnega dostopa do javnih storitev, prometne, informacijsko komunikacijske infrastrukture in infrastrukture znanja znotraj programskega območja.	>1
število projektov, ki se nanašajo na cilj 2: spodbujanje in izboljševanje dostopnosti in uporabe obstoječih infrastruktur zaradi doseganja čim večjih gospodarskih in socialnih koristi in zmanjševanja posledic za okolje.	>6
število projektov, ki se nanašajo na cilj 3: izboljšanje povezljivosti, za okrepitev policentričnih prostorskih vzorcev in ustvarjanje podlag za na znanju temelječo informacijsko družbo.	>1
število projektov, ki se nanašajo na cilj 4: pospeševanje trajnostnih in inovativnih modelov mobilnosti, zlasti v zvezi z okoljsko problematiko in vprašanji, ki zadevajo človekovo zdravje in enakopravnost.	>1
število projektov, ki se nanašajo na cilj 5: omilitev negativnih posledic prometnih tokov preko alp.	>1
partnerstvo	
število lokalnih, regionalnih ali nacionalnih organov	>20
število izvajalcev prevozov	>20
število izvajalcev javnih storitev	>10
število ustanov za aplikativne raziskave mobilnosti	>5
presoja dejavnosti posameznega projekta	
število aktivnosti za izenačevanje potreb po mobilnosti s ponudbo mobilnosti za vse družbene skupine	5
število aktivnosti za celostno načrtovanje prometa in mobilnosti ter multimodalnega prevoza	3
število aktivnosti, namenjenih za izboljšanje prometnih tokov po obstoječi infrastrukturi	5
število aktivnosti, katerih cilj je ponuditi javne storitve na podlagi informacijske in komunikacijske tehnologije (e-zdravstvo, e-vlada, e-učenje, e-vključevanje, itd.)	5
število aktivnosti za širokopasovni dostop v oddaljenih območjih	2
število aktivnosti, katerih cilj je izboljšanje prometne varnosti	2

kazalniki rezultatov prioritete 2	cilj
število organov, pristojnih za promet/izvajalcev mobilnosti (ki niso člani	>10

projekta), vključenih v dejavnosti, ki izhajajo iz projekta	
mrežno povezovanje soudeležencev in nosilcev mobilnosti na formalni podlagi tudi po preteku projekta	3
delež projektov, ki jim je uspelo pritegniti javne naložbe, razen sofinanciranja projektov	30 %
delež projektov, ki jim je uspelo pritegniti zasebne naložbe, razen sofinanciranja projektov	30 %

Prioriteta 3: Okolje in preprečevanje nevarnosti

kazalniki dosežkov prioritete 3	
ime/opredelitev	cilj
število projektov	
skupno število projektov	22
število projektov, ki se nanašajo na cilj 1: krepitev sodelovanja v zvezi z okoljevarstvenimi vprašanji.	>1
število projektov, ki se nanašajo na cilj 2: spodbujanje celovitih pristopov k urejanju naravnih virov ter kulturnih krajin.	>1
število projektov, ki se nanašajo na cilj 3: spodbujanje razvijanja učinkovitosti virov vode, energije, namenske rabe prostora, surovin ter drugih naravnih virov.	>3
število projektov, ki se nanašajo na cilj 4: spopadanje z učinki podnebnih sprememb.	12
število projektov, ki se nanašajo na cilj 5: napovedovanje, blaženje in obvladovanje vplivov naravnih in tehnoloških nevarnosti.	>7
število projektov, ki izboljšujejo kakovost in učinkovitost varstvenih/blazilnih ukrepov	>3
partnerstvo	
število lokalnih, regionalnih ali nacionalnih uprav in ustanov	>60
število okoljskih agencij, vodnogospodarskih agencij, energetskih agencij, organov za upravljanje zavarovanih območij, itd.	40
število ustanov za aplikativne raziskave.	30
število nevladnih in neprofitnih organizacij	20
presoja dejavnosti posameznega projekta	
število pobud za upravljanje zavarovanih območij.	5
število aktivnosti za sodelovanje pri gospodarjenju z vodo	10
število aktivnosti, ki obravnavajo naravne in tehnološke nevarnosti in preprečevanje tveganj	10
število aktivnosti, katerih cilj je trajnostna raba in učinkovito upravljanje virov (vetra, sončne energije, biomase, hidroelektrične in geotermalne energije itd.)	8
število aktivnosti, katerih cilj je ohranjanje in celovito upravljanje naravne dediščine ter kulturne krajine	6

kazalniki rezultatov prioritete 3	
število okoljskih organov oblasti in nevladnih organizacij (ki niso člani projekta), vključenih v dejavnosti, ki izhajajo iz projekta	30
delež projektov, ki jim je uspelo pritegniti javne naložbe, razen sofinanciranja projektov	30 %
delež projektov, ki jim je uspelo pritegniti zasebne naložbe, razen sofinanciranja projektov	10 %

Prioriteta4: Tehnična pomoč

kazalniki dosežkov prioritete 4	
---------------------------------	--

ime/opredelitev	cilj
število transnacionalnih informativnih dogodkov	>2
število nacionalnih informativnih dogodkov o programu in projektih na državo	>2
število delavnic in seminarjev s ciljem zagotoviti podporo pri zagonu in izvajanju projektov	>4
število izdelanih brošur o programu in tekočih projektih.	>3
število klicev	>4
kazalniki rezultatov prioritete 4	cilj
število kakovostnih projektov v programu	>25 %
povečanje kakovosti projektov v teku izvajanja programa	N/U

PRILOGA 5: Navedba konkretnih rezultatov projektov INTERREG IIIB – odgovori prikazani, glede na cilj k kateremu po mnenju anketirancev določen rezultat prispeva

Q20a k uravnoteženemu prostorskemu razvoju

- raziskava ponudbe in povpraševanja s socialno ekonomskih in transportnih vidikov
- zaključki in priporočila glede prostorskega načrtovanja v pogojih podnebni sprememb - rezultati dela na pilotnih območjih – priporočila, vključena v dokument skupne strateške usmeritve (dokument)
- razvoj podatkov kot podpora prostorskemu načrtovanju
- raba se mora prilagoditi naravnim danostim, v obratnem primeru so rešitve začasne
- posodobljene baze prostorskih podatkov, Priročnik za integralno prostorsko načrtovanje morja
- izobraževanje otrok in mladostnikov - vključevanje vsebin v učne načrte
- izmenjava praks in izkušenj (ovčereja, kozjereja)
- dopolnitev učnih načrtov z vsebinami vrednot prostora in trajnostnega razvoja

Q20b k trajnostnemu urbanemu razvoju

- zmerno - pilotni projekt na področju JPP
- uporaba okolju prijaznih transportnih sistemov
- razvoj turističnih naselij ob morju in ohranjanju kvalitete morja
- izobraževanje otrok in mladostnikov - vključevanje vsebin v učne načrte

Q20c k spodbujanju inovacij in podjetništva

- nova znanja, inovativnost v procesu, izmenjava
- izdelava več pilotnih projektov (inovacije in možno vključevanje manjših podjetnikov)

Q20d k večji konkurenčnosti in privlačnosti območja

- zmanjševanje emisij cestnega tovornega prometa
- zelo - usmerjeno na razvoj območij z velikim povpraševanjem in majhno ponudbo storitev, sredstev...
- razvita nova krovna regijska znamka
- pridobivanje novih znanj, mreženje in vnos dobrih praks
- ohranjanje posejnosti podeželja
- obujene so bili tradicionalni kmetijski izdelki alpskih območij
- čisto okolje

Q20e k pridobitvi novih delovnih mest

- z obnovo lokalnih železniških postaj se bodo v njih "naselile" tudi druge vsebine, razen tistih, ki so neposredno vezanih na transport (trgovine in drugi lokali) ter s tem tudi možnost novih delovnih mest.
- v pridelavi in predelavi je bilo odprtih nekaj novih delovnih mest
- spodbujanje k ukvarjanju z rejo drobnice
- samozaposlitev

Q20f k prepoznavanju in boljši izrabi endogenih potencialov območja

- pripravljena je bila analiza endogenih potencialov obravnavanega območja (CADSES) izhajajoč iz urbane strukture je analiza izboljšanja transportnih železniških povezav med urbani središči prikazala stopnjo povečanja konkurenčnosti teh območij
- izdelana SWOT analiza

Q20g k varovanju okolja in bolj preudarnemu upravljanju z naravnimi viri, vključno z izrabo obnovljivih virov energije

- vzpostavljeno regionalno omrežje na področju zaščite in reševanja pred posledicami industrijskih nesreč, sestavljeni trije priročniki za ukrepanje v primeru industrijskih nesreč s povzetki v slovenščini
- prilagoditev proizvodnje v različnih podjetjih zahtevam zakonodaje po zmanjšanju emisij lahko hlapnih organskih spojin (HOS) v okolje

- preudarno ravnanje z vodami narekuje upravljanje in razpolaganje s potenciali
- prečiščevanje odpadnih voda in odstranjevanje nastalega blata
- ohranjanje kmetovanja z drobnico v Alpske prostoru, produkti, trženje
- izobraževanje otrok in mladostnikov - vključevanje vsebin v učne načrte

Q20h k varstvu pred naravnimi nesrečami

- ukrepanje v primeru potresa
- razvoj metod določanja izpostavljenih območij
- prognostični model Mura, osnova za prognostični model Soča.
- pridobitev in izboljšanje vhodnih podatkov za izdelavo kart potresne nevarnosti
- posebno poglavje v zaključni publikaciji in v skupnih strateških usmeritvah (dokument)
- obveščanje, alarmiranje, boljše poznavanje možnih (sestavljenih) dogodkov

Q20i k varstvu in razvoju naravne in kulturne dediščine

- pripravljena je bila skupna/harmonizirana metodologija k upravljanju krajine, izdelane so bile smernice za posamezna pilotna območja
- prepoznavnost, ozaveščanje zaradi izdanih zloženek, dvd, spletne strani, postavitev informativnih tabel
- ohranjanje slovenskih avtohtonih pasem drobnice
- ohranjanje avtohtonih pasem, tradicionalnih praks, lokalnih proizvodov
- izobraževanje otrok in mladostnikov - vključevanje vsebin v učne načrte

Q20j k izboljšanju dostopa do transportnih storitev, trajnostnemu razvoju prometa

- z izvedbo projekta obnove lokalnih železniških postaj se bo povečala privlačnost teh objektov in s tem se bo povečal obisk v njih; posledično bo narasla tudi atraktivnost prevoza po železnici.
- kvalitetnejše storitve luk in prevoznikov v cestnem transportu

Q20k izboljšanju dostopa do informacijske družbe

- spletna stran služila za povezovanje MSP na projektnem območju
- nova prekomerna podatkovna baza, portalna aplikacija

Q20l Drugo:

- z omenjenim projektom smo dosegli sledeče splošne cilje: razvoj transnacionalnega sodelovanja ter izmenjava znanja in izkušenj o socialnih vprašanjih (in varstvu); razvoj enotnih migracijskih strategij v kontekstu urbanega regionalnega razvoja
- vključitev 100 učiteljev v izobraževanje; dopolnjen učni načrt
- izboljšanje sistema izobraževanja

PRILOGA 6: Kdo, za kaj in kako so uporabljali rezultate projektov INTERREG IIIB

- zveza društev rejcev drobnice in tudi Univerza v Ljubljani je kupila računalniško opremo, ki jo še uporablja;
- znamka se razvija in nadgrajuje naprej: izdelane so Smernice za upravljanje znamke, priročnik CGP, osnutek pogodb za uporabnike znamke, vzpostavljen je strokovno-upravljalni svet in delovna skupina, izvajajo se srečanja in delavnice z različnimi akterji z območja,...
- za pridobivanje in izmenjavo informacij, za pripravo drugih projektov;
- vsa slovenska lesna predelovalna podjetja (oziroma večina), ki so imela problem prevelikih emisij HOS. Začrtane so bile smernice za reševanje problematike znižanja emisij HOS na osnovi katerih so iskali učinkovite rešitve problema. Zelo veliko pa je podjetjem pomenila primerjava s stanjem v drugih državah, od koder so bili partnerji projekta, na področju, ki ga je obravnaval projekt;
- v omejenem času po zaključku projekta vsi preko spletne aplikacije. Kasneje se je projekt podaljšal AlpCheck II (brez nas);
- učne poti - izobraževalne inštitucije izdelki, potrošniki;
- učitelji pri rednem pouku za poučevanje o vrednotah prostora in pomenu prostorskega načrtovanja za zagotavljanje trajnostnega razvoja;
- učitelji - OŠ, SŠ;
- turisti, šolske skupine, -ozaveščanje zavod za kulturno dediščino - varovanja prostora turistične organizacije - nadgradnja turistične ponudbe;
- rejci drobnice, za svoje delo in promocijo;
- pri delu s končnimi uporabniki;
- pregled prostorskih podatkov za različne potrebe, študije, posodabljanje evidenc, pisanje člankov, iskanje poslovnih partnerjev, itd.
- PP jih uporablja kot osnovo za nadaljni razvoj metodologije in modelov;
- operativna dnevna uporaba;
- odločevalci na različnih ravneh in strokovnjaki kot eno strokovnih osnov za odločanje oziroma delo na področju prilagajanja vplivom podnebnih sprememb;
- občina je osnovi rezultatov začela načrtovati nekatere aktivnosti;
- npr.: trženje, povezave, konkretni rezultati;
- nevladne organizacije, srednja lesarska šola Nova Gorica, aplikacija dobrih praks;
- na seminarjih so se izobraževali učitelji, ki so vsebine prenašali v pouk na nekaterih osnovnih šolah;
- kot vhodni podatki za izračun potresne nevarnosti;
- komunalne organizacije za upravljanje z odpadnimi vodami in blatom, ki nastne pri čiščenju odpadnih voda;
- avtobusno podjetje je odprlo novo avtobusno linijo;
- ARSO, MOP, CZ, za napovedovanje visokovodnih dogodkov.

PRILOGA 7: Kateri rezultati projektov INTERREG IIIB so se uporabljali tudi še po koncu projekta?

- znamka Srce Slovenije;
- zloženke, tematske poti, nadgradnja - izdelan vodnik po poteh;
- učni načrti, modeli seminarjev za učitelje, delo z učenci;
- učne poti, proizvodnja kmetijskih pridelkov;
- strokovna gradiva;
- strategija razvoja;
- spletna stran, študije;
- skupne strateške usmeritve - dokument, namenjen odločevalcem na nacionalni, regionalni in lokalni ravni, zaključno poročilo o rezultatih projekta kot strokovno gradivo;
- seminarji, učni pripomočki;
- rezultati geodetskih meritev;
- rezultati delavnic;
- razviti modeli/metodologije;
- prostorske baze podatkov, baze podjetnikov, priročniki za ukrepanje v primeru industrijskih nesreč;
- prognoziranje poplavnih dogodkov na Muri in slovenskih rekah;
- predlagane možnosti (ukrepi) za znižanje emisij HOS iz podjetij;
- potujoča razstava, spletne stran;
- podatkovna baza in aplikacija;
- pilotni projekt se nadaljuje v redno obratovanje;
- operativni modeli se zaganjajo vsako uro;
- nove ideje;
- nekaj opreme se uporablja še sedaj;
- izobraževale vsebine, učila;
- dobre prakse;
- brošure.

PRILOGA 8: Pilotne aktivnosti v projektih programov INTERREG IIIB

- Zasavje in del Osrednjeslovenske regije, izvedba ocenjevanja jetrnih klobas v sodelovanju s časopisom Zasavc, izdelava promocijskih gradiv območja, zasnova nove spletne strani znamke Srce Slovenije, osnutek CGP znamke, izdelan marketinški koncept regije in vzročna študija,...
- v sodelovanju s točko VEM, ki deluje pod okriljem Notranjsko ekološkega centra v Pivki smo ustanovili svetovalno pisarno za ekonomske imigrante, ki se želijo samozaposliti. Nudili smo jim podporne storitve in jim zagotovili kakovostne informacije, ki se nanašajo na urejanje podjetniškega statusa ekonomskih imigrantov;
- v Logarski dolini. Delavnica, mednarodna razstava ovc in koz ter produktov iz drobnice;
- Goričko, Logarska dolina promoviranje obmejnih zavarovanih območij narave;
- v izbranih lesno predelovalnih podjetjih v Sloveniji (5): ugotovitev trenutnega stanja glede emisij HOS v okolje, pomoč pri prilagoditvi proizvodnje zakonodajnim zahtevam, ki se nanašajo na tematiko projekta;
- Prekmurje (Murska Sobota) - testna avtobusna linija JPP;
- porečje Soče, alpsko območje v SLO;
- obnova lokalnih železniških postaj na Gorenjskem;
- občina Idrija, delavnice na temo spodbujanja razvoja;
- Mestna občina Koper, intervjuji, delavnica, študija vplivov dviga morske gladine na prostor in predlogi ukrepov;
- manjše območje južno od Ljubljane: priprava smernic za upravljanje krajine;
- Ljubljana, Lipica, Portorož - strokovno izobraževanje ravnateljev in učiteljev;
- Osrednja Slovenije, analiza uporabe satelitskih podatkov za določanje plazljivih območij;
- slovenski obalni pas in morje, baza podatkov rabe morja;
- geodetske meritve v zahodni Sloveniji;
- v Sloveniji je bila izvedena serija seminarjev za učitelje.
- spremljanje turističnih tokov preko Slovenije, povezava z bazo DRSC in vzpostavljanje skupne podatkovne baze;
- izvedli smo pilotno predstavitev vseh partnerjev s filmom, skupna pot preko filma, predstavitev območij;
- kalibriranje modela na ARSO;
- predstavitve aktivnosti, usposabljanja.

PRILOGA 9: Konkretni rezultati projektov programov INTERREG IVB - odgovori anketirancev

- evidentirana območja posebnega naravovarstvenega pomena;
- izdelava transnacionalne planerske strategije za prilagajanje na podnebne spremembe;
- orodje za oceno odzivnosti prostorskega načrtovanja na izzive, povezane s podnebnimi spremembami;
- priprava navodil o tem, kako usmerjati rabo prostora, katera raba je primerna pri ugotovljenih trendih spreminjanja podnebja ter kako ublažiti vplive na vodne vire;
- strokovne podlage za OPN-je občin (16x);
- mobilnostni načrt za MOL s poudarkom na razvoju javnega in nemotoriziranega transporta;
- priprava modela kot orodja za boljše prostorsko planiranje v izogib ustvarjanju toplotnih otokov v mestu;
- občine, ki bodo vključene, bodo dobile revizijsko orodje, s katerim bodo ugotovile svoje potenciale in možnosti za razvoj na področju energetske učinkovitosti;
- revitalizacija vojaškega območja in njegova integracija v mestno tkivo;
- revitalizacija tovarne Rog kot pomemben korak v razvoju mestnega središča;
- vzpostavitev združenja trgovcev mestnega središča;
- zasnova prve ekološke poslovne cone v Sloveniji;
- pilotni projekti za vpeljavo dobrih poslovnih praks v majhnih in srednjih podjetjih;
- pomoč 18 malim in srednjim podjetjem – pridobivanje dodatnega znanja, povečanje konkurenčnosti;
- razvoj novih turističnih produktov, novo podjetje na področju lesne biomase;
- spodbujanje uvajanja modelov/oblik prepoznavanja in izkoriščanja potenciala zaposlenih vseh generacij;
- fizično okolje, privlačno za starostnike (manj gibalnih ovir na javnih površinah, rekreacijski park za starejše, kolo za starejše ...), družbeno okolje, privlačno za starejše (programi socialnega vključevanja in opolnomočenja starejših);
- idejne zasnove za razvoj zelenega turizma na Pohorju – infrastrukturni projekti;
- razvoj politik v podporo podjetniškemu in finančnemu sektorju (SME), nastanek in razvoj novih konkurenčnih podjetij z visoko dodano vrednostjo, promocija inovativnih idej in spodbujanje investicij, promocija raziskovalnih dosežkov med R&R institucijam;
- nova delovna mesta za managerje urbane regeneracije;
- ustanovljen bo nov javni zavod z novimi delovnimi mesti;
- ustvaritev predpogojev za nova delovna mesta v poslovni coni;
- celoviti pristopi pri uporabi in razvoju novih dejavnosti na saniranih rudarskih površinah;
- pospeševanje uporabe OVE in izbira ustreznih tehnologij glede na krajine območja;
- izdelava poprojektnih idej za razvoj tipskih načrtov stavbne dediščine Pohorja in raba naravnih materialov iz lokalnega okolja;
- integracija okoljskih standardov v metodologije in posredno v podjetništvo (SME);
- navodila za ukrepanje ob negativnih trendih glede količin in kakovosti vodnih virov, ki so posledica podnebnih sprememb in nepravilne rabe prostora;
- sonaravno gojenje zelišč in drugih rastlin;
- pilotni projekt kompostiranja na domu;
- ukrepi za prilagajanje oskrbe s pitno vodo podnebnim spremembam in spremembam rabe prostora;
- upravljanje s slovenskimi mokrišči v smislu okoljevarstva;
- uvajanje električnih vozil;

- večkriterijska metodologija za podporo pri načrtovanju in upravljanju proizvodnje hidroenergije, testiranje dinamičnega upravljanja akumulacij za izboljšanje proizvodnje hidroenergije;
- meteorološke službe bodo razpolagale s sodobnim "nowcasting" sistemom, katerega kakovost in uporabna vrednost bo preizkušena predvsem na področjih zaščite in reševanja, upravljanja s cestami in hidrološkega opozarjanja;
- metodika za oceno ranljivosti prostorskega razvoja za vplive podnebnih sprememb, priročnik za integracijo elementov upravljanja s tveganji v prostorsko načrtovanje;
- seznam dobrih praks s področja ukrepanja ob naravnih nesrečah in sanacije posledic;
- izobraževanje občinskih uradnikov in investitorjev o pomenu kulturne dediščine in njeni potencialni vrednosti v postopku urbane regeneracije;
- razvita skupna metodologija za evidentiranje naravne in kulturne dediščine;
- uporaba rudarske dediščine za turistične namene;
- usklajeno coniranje in izdelava varstvenih ukrepov, ustanovitev Sklada za naravo Pohorje;
- informacijska platforma za podporo prevoznikom/špediterjem, ki spodbuja uporabo okoljsko čistejših načinov transporta;
- integracija dveh javnih potniških sistemov (mestnega avtobusnega prometa s krožno kabinsko žičnico), pilotna implementacija "EKO" avtobusov na hibridni pogon in na stisnjen zemeljski plin (CNG);
- informacije o vseh javnih prevozih v LUR (vozni redi in tarife) na enem (spletnem) mestu;
- nova e-orodja za razvoj inovacij na sektorskih nivojih (prehrambena, biotehnologija in mehatronika).

PRILOGA 10: Navedbe pilotnih aktivnosti v Sloveniji in njihova prostorska opredelitev – projekti programov INTERREG IVB

- Bohinjsko in Cerknjsko jezero in njuno zaledje;
- Celje.;
- DMCSEE (www.dmcsee.eu) - dobra praksa napovedi in izvajanja namakanja hmeljišč na območju Savinjske doline;
- Gorenjska statistična regija, intervjuji in delavnice z deležniki na temo prilagajanja podnebnim spremembam z orodji prostorskega načrtovanja, priprava ocene ranljivosti za pilotno območje;
- Identifikacija potencialnih SME podjetij za uporabo nanotehnologije oziroma prenosov med raziskovalnimi centri in podjetji v Sloveniji z možnostjo izvedbe prenosa, raziskava nacionalnega stanja glede nanotehnologije za kemijska podjetja;
- Idrija - strategija razvoja in promocijske aktivnosti, Posočje, Kranjska gora - prilagajanje podnebnim spremembam;
- izdelan bo matematični model globokega termalnega vodonosnika v prelomni coni Rabskega preloma v podlagi terciarnega sedimentacijskega bazena na območju med Benediktom v Slovenskih Goricah, Gornjo Radgono in Hodošem (pilotno območje se razširja tudi naprej na Madžarsko in v okolici Bad Radkersburga v Avstriji). Namen je simulirati, kaj se zgodi, v kolikor na slovenski strani v Korovcih pričnejo izkoriščati termalno vodo, oziroma ali bi to imelo kakšen vpliv na obstoječe zdravilišče v Bad Radkersburgu. V prvi vrsti gre za znanstveno in strokovno delo, ki pa bo lahko imelo tudi aplikativno uporabnost pri reševanju prekomejnih zadev;
- izgradnja solarnih kolektorjev za uporabo pri nadaljnjem usposabljanju strokovnjakov v okviru Wide the SEE, izvajanje pilotnih aktivnosti na enem izmed območij Zasavja v projektu Sy_Cultour (delavnice, motivacijski seminarji ...);
- Kozjanski park – analiza rabe tal na osnovi starih kart, vizualizacija naravne in kulturne dediščine;
- Ljubljana, Celje – v zpostavljanje združenj trgovcev in projekt mestnega marketinga;
- Maribor in Mariborsko Pohorje – Integracija dveh javnih potniških sistemov (mestnega avtobusnega prometa s krožno kabinsko žičnico), pilotna implementacija "EKO" avtobusov na hibridni pogon in na stisnjen zemeljski plin (CNG);
- Mestna občina Ljubljana – testiranje modela, ki bo razvit v projektu v prostorskem planiranju zato, da bi preprečili nastanek toplotnih otokov;
- Mestna občina Maribor, občina Kočevje, občina Tolmin;
- MO Murska Sobota - prostorski načrt in strategija integracije vojaškega območja v mestno tkivo s študijo izvedljivosti in poslovnim načrtom na podlagi 5 prostorskih študij območja;
- območje Banjške in Trnovske planote;
- območje Občine Jesenice;
- reki Oplotnica in Lobnica;
- Obalno-kraška regija – vzpostavitev ekološko poslovne cone v Sežani.;
- območje mesta Velenje – implementacija inovativnega kolesarskega sistema (točke za izposajo koles – intermodalne rešitve);
- območje Srce Slovenije v osrednji Sloveniji, mikro pilotna območja: Jablaniška dolina, Oglarska dežela na Dolah pri Litiji, Velika planina;
- Obsotelje in Kozjansko - povezovanje zeliščarjev, promocija lokalne ponudbe;
- on-line informacijska platforma za podporo prevoznikom/špediterjem, testiranje električnih vozil;

- osem občin bo testno preizkusilo revizijsko orodje za ugotavljanje energetske učinkovitosti;
- Podravje - kampanja osveščanja o pomenu starejših delavcev - podpora podjetjem pri uvajanju managementa raznolikosti/generacij (diversity management); vzpostavitev rekreacijskega parka, prilagojenega starejšim; vključevanje starejših v programe aktivnega staranja;
- Podravje – oblikovanje podjetniških mrež / grozdov, internacionalizacija poslovanja - marketing regije / poslovni prostori in zemljišča;
- območje Solčava-Luče – preverjanje smernic za prilagajanje gozdov na podnebne spremembe, skupaj z deležniki v pilotnem območju;
- Pohorje – trajnostni razvoj Pohorja;
- Pomurje, posamezne lokacije po Sloveniji;
- prehrabena industrija;
- Prekmurje, najbrž tudi Šaleška dolina – analiza teritorija in predlogi za intenzivnejšo vpeljavo OVE hkrati z varovanjem naravne in kulturne krajine;
- reka Kokra - umeščanje malih hidroelektrarn v prostor - vključevanje vidika trajnostnega razvoja pri tem.
- spodnje Podravje - pomoč 18 posameznikom pri začetkih poslovnih poti - povečanje priseljevanje v območje, večja konkurenčnost;
- Sečoveljske soline – delavnica;
- slovenske ceste, testiranje INCA napovedi (temperatura površja);
- staro mestno jedro Kopra – implementacija izdelanih strategij in orodij;
- Šaleška dolina, ki je vplivno območje največjega termoenergetskega objekta v Sloveniji. To območje je primer uspešne sanacije degradiranega okolja;
- študija primera vpeljave in uporabe embalaže iz trajnostnih plastičnih materialov v trgovsko podjetje;
- avtomobilska industrija v Sloveniji;
- v Gorenjski, Pomurski in Podravski regiji. Gre za aktivnosti prenosa tehnologij/znanj s pomočjo svetovalcev;
- Kranj – inovativni prostorski akti za urbano regeneracijo;
- v okviru projekta se je odvijal pilotni projekt kompostiranja na domu. 350 gospodinjstvom na območju Spodnjega Podravja so se razdelili kompostniki za kompostiranje organskih odpadkov na vrtu. Prva aktivnost je bila promocija, nato so bili organizirani info-dnevi na temo kompostiranja doma. Na teh info-dnevih so bili tudi razdeljeni kompostniki;
- Velenje – zaščita in promocija urbane dediščine socializma;
- vodonosnik Ljubljanskega polja in Mursko/Prekmurskega polja, ki sta pomembna vodna vira. Določitev razpoložljivosti vodnih virov za javno oskrbo s pitno vodo v prihodnosti ob upoštevanju podnebnih sprememb;
- Zasavje.

PRILOGA 11: Konkreten prispevek projektov k uresničevanju različnih ciljev – navedbe projektnih

Uravnotežen prostorski razvoj

- pet idejnih prostorskih rešitev in na podlagi tega izdelan prostorski načrt;
- evidentirana območja posebnega naravovarstvenega pomena;b
- identifikacija konfliktnih območij/dejavnosti, ocena pritiskov in reševanje problemov;
- izdelana bo transnacionalna planerska strategija za prilagajanje na podnebne spremembe;
- navodila kako usmerjati rabo prostora in katera je primerna pri ugotovljenih trendih spreminjanja podnebja ter kako ublažiti vplive na vodne vire;
- osnutki načrta upravljanja pilotnega območja Pohorje, mobilnostni načrt za MOL;
- strokovne podlage za OPN-je občin (16x);
- transnacionalna strategija prostorskega načrtovanja z vidika prilagajanja podnebnim spremembam, orodje za oceno odzivnosti prostorskega načrtovanja na izzive, povezane s podnebnimi spremembami;
- umeščanje gospodarske aktivnosti v prostor.

Trajnostni urbani razvoj

- izraba obnovljivih virov energije ob varovanju krajin;
- mobilnostni načrt za MOL s poudarkom na razvoju javnega in nemotoriziranega transporta;
- model bo orodje za strategije adaptacije in mitigacije toplotnih otokov v mestu;
- občine, ki bodo vključene, bodo dobile revizijsko orodje, s katerim bodo ugotovili njihove potencialne in možnosti za razvoj na področju energetske učinkovitosti;
- primarni cilj projekta je zmanjšanje vpliva onesnaženega zraka na okolje in zdravilje ljudi. Vsi ukrepi, ki jih bomo predlagali, bodo prispevali k varovanju okolja in trajnostni rabi degradiranih okolij;
- revitalizacija vojaškega območja in integracija v mestno tkivo;
- revitalizacija tovarne Rog bo pomenila pomemben korak v razvoju mestnega središča;
- vzpostavitev združenja trgovcev mestnega središča;
- zasnova prve ekološke poslovne cone v Sloveniji;
- zmanjšanje potreb po dnevnik (motoriziranih) migracijah.

Spodbujanje inovacij in podjetništva

- 30 primerov najboljših izvedenih praks s področja industrijske informatike in vgrajenih sistemov v JV Evropi;
- formacija novih nosilcev obrti, pospeševanje podjetništva;
- kulturne industrije na področju vizualnih umetnosti, oblikovanja in arhitekture; modeliranje in testiranje novih inovativnih metodologij (Living Labs, financiranje, platforme), razvoj finančnih instrumentov za start-up podjetja, spodbujanje konkretnih povezav med R&R instituti in podjetji, nove metodologije za zagon start-up podjetij;
- nova sistemska orodja za implementacijo inovacij (e-orodja, treninigi za "peer reviewse");
- pilotni projekti za vpeljavo dobrih poslovnih praks v MSP, katalog R&R enot, priročnika o inovacijskih sistemih in storitvah, priročnik o oblikovanju programov usposabljanja;
- pomoč malim in srednjim podjetjem, pridobivanje dodatnega znanja, povečanje konkurenčnosti - 18 podjetij;
- primeri novih priložnosti v povezavi z novimi podjetji;
- razvoj novih turističnih produktov, novo podjetje na področju lesne biomase;
- razvoj podpornih storitev v Podjetniških inkubatorjih, razvoj infrastrukture za razvoj podjetništva;

- spodbujanje uvajanja modelov/oblik prepoznavanja in izkoriščanja potenciala zaposlenih vseh generacij.

Večja konkurenčnost in privlačnost območja

- definirana strateška raziskovalna agenda in metodologija za upravljanje inovacij povečujeta možnost višje konkurenčnosti v SEE regiji;
- energetska učinkovitost povečuje konkurenčnost in privlačnost območja (nižji stroški, nove tehnologije ...);
- fizično okolje, privlačno za starostnike (manj gibalnih ovir na javnih površinah, rekreacijski park za starejše, kolo za starejše ...), družbeno okolje, privlačno za starejše (programi socialnega vključevanja in opolnomočenja starejših);
- idejne zasnove za razvoj zelenega turizma na Pohorju - infrastrukturni projekti;
- možnost povečanja turizma, turističnih poti;
- pomoč pri internacionalizaciji lokalnih podjetij - 18 podjetij;
- pospeševanje uporabe OVE;
- pozicioniraje grozdov, njihova učinkovitost in vpetje v mednarodno okolje, pozicioniranje;
- primarni cilj projekta je zmanjšanje vpliva onesnaženega zraka na okolje in zdravje ljudi. Vsi ukrepi, ki jih bomo predlagali, bodo prispevali k varovanju okolja in posredno k večji konkurenčnosti prej degradiranih okolij;
- promocija blagovne znamke, spodbujanja podjetništva;
- razvoj politik v podporo podjetniškemu in finančnemu sektorju (SME), nastanek in razvoj novih konkurenčnih podjetij z visoko dodano vrednostjo, promocija inovativnih idej in spodbujanje investicij, promocija raziskovalnih dosežkov med R&R institucijam;
- strategija razvoja območja.

Pridobitev novih delovnih mest

- iskanje niš in novih izdelkov skozi RR (novi kadri) v sektorjih, pri vodenju in upravljanju grozdov;
- možnost zaposlovanja podjetnikov in posameznikov v gospodarskem sektorju;
- nova delovna mesta za managerje urbane regeneracije.;
- posledica pospeševanja uporabe OVE.;
- ustanovitev novih konkurenčnih in inovativnih SME, optimizacija podpornega okolja;
- ustanovljen bo nov javni zavod z novimi delovnimi mesti;
- ustvaritev predpogojev za nova delovna mesta v poslovni coni;
- v primeru ustanovitve parka Pohorje do 5 novih delovnih mest, v primeru ustanovitve Mobilnostnega centra Ljubljana od 3 - 5 novih delovnih mest;
- zeleni turizem (narava in kultura) cca v bodoče do 10 zaposlitev.

Prepoznavanje in boljša izraba endogenih potencialov območja

- izraba naravnih danosti - npr. gojenje zelišč in drugih rastlin;
- celoviti pristopi pri uporabi in razvoju novih dejavnosti na saniranih rudarskih površinah;
- odkrivanje novih lokalnih inovativnih partnerjev;
- pospeševanje uporabe OVE in izbira ustreznih tehnologij glede na krajine območja;
- povezovanje lokalnih društev, občin, razvojnih agencij, malih in srednjih podjetij z velikimi podjetji ter prepoznavanje posebnosti na območju.

Varovanje okolja in bolj preudarno upravljanje z naravnimi viri, vključno z izrabo obnovljivih virov energije

- bolj učinkovita raba naravnih virov - les, kamen, voda ..., izdelava poprojektivnih idej za razvoj tipskih načrtov stavbne dediščine Pohorja in raba naravnih materialov iz lokalnega okolja;
- boljše varovanje okolja in upravljanje z naravnimi viri na področju Pohorja;

- integracija okoljskih standardov v metodologije in posredno v podjetništvo (SME);
- intenzivna raba OVE ob varovanju krajin;
- izboljšanje osveščenosti in prilagajanja na podnebne spremembe, trajnostno gospodarjenje z gozdovi, zmanjševanje emisij CO₂;
- navodila za ukrepanje ob negativnih trendih glede količin in kakovosti vodnih virov, ki so posledica podnebnih sprememb in nepravilne rabe prostora;
- podpora širjenju uporabe trajnostnih materialov
- sonaravno gojenje zelišč in drugih rastlin;
- pregled sistemov ravnanja z odpadki v sodelujočih občinah;
- pilotni projekt kompostiranja na domu;
- študija operativnih zahtev za implementacijo pilotnega objekta za kompostiranje bioloških odpadkov iz gospodinjstev;
- preprečevanje pozidave na "greenfield" območjih;
- zmanjšanje vpliva onesnaženega zraka na okolje in zdravje ljudi. Predlagani ukrepi bodo prispevali k varovanju okolja in bolj preudarnem upravljanju z naravnimi viri;
- priprava in preizkus metodike za ugotavljanje ranljivosti prostorskega razvoja na vplive podnebnih sprememb;
- s pomočjo revizijskega orodja bo lahko občina ugotovila potencialne za energetske učinkovitost ter realno stanje, kje se nahaja;
- ukrepi za prilagajanje oskrbe s pitno vodo podnebnim spremembam in spremembam rabe prostora;
- upravljanje s slovenskimi mokrišči v smislu okoljevarstva;
- uvajanje električnih vozil;
- večkriterijska metodologija za podporo pri načrtovanju in upravljanju proizvodnje hidroenergije, testiranje dinamičnega upravljanja akumulacij za izboljšanje proizvodnje hidroenergije.

Varstvo pred naravnimi nesrečami

- meteorološke službe bodo razpolagale s sodobnim "nowcasting" sistemom, katerega kakovost in uporabna vrednost bo preizkušena predvsem na področjih zaščite in reševanja, upravljanja s cestami in hidrološkega opozarjanja;
- metodika za oceno ranljivosti prostorskega razvoja za vplive podnebnih sprememb, priročnik za integracijo elementov upravljanja s tveganji v prostorsko načrtovanje;
- model bo orodje za boljše prostorsko planiranje v izogib ustvarjanju toplotnih otokov v mestu;
- seznam dobrih praks s področja ukrepanja ob naravnih nesrečah in sanacije posledic.

Varstvo in razvoj naravne in kulturne dediščine

- izobraževanje občinskih uradnikov in investitorjev o pomenu kulturne dediščine, njeni potencialni vrednosti v postopku urbane regeneracije;
- ohranjanje in razvoj etnološke dediščine;
- ohranjena naravna dediščina kot pomemben strateški element pri povečani konkurenčnosti območja;
- razvita skupna metodologija za evidentiranje naravne in kulturne dediščine;
- uporaba rudarske dediščine za turistične namene;
- upoštevanje kulturne in naravne krajine pri vpeljavi OVE;
- usklajeno coniranje in izdelava varstvenih ukrepov, ustanovitev Sklada za naravo Pohorje;
- varovanje halofitne vegetacije;
- varovanje naravne dediščine na Pohorju.

Izboljšanje dostopa do transportnih storitev, trajnostni razvoj prometa

- informacijska platforma za podporo prevoznikom/špediterjem, ki spodbuja uporabo okoljsko čistejših načinov transporta;

- integracija dveh javnih potniških sistemov (mestnega avtobusnega prometa s krožno kabinsko žičnico), pilotna implementacija "EKO" avtobusov na hibridni pogon in na stisnjen zemeljski plin (CNG);
- racionalizacija transportnih stroškov in izpustov CO₂;
- trajnostni transport na Pohorju, mobilnostni center za občane v Ljubljani.

Izboljšanje dostopa do informacijske družbe

- informacije o vseh javnih prevozih v LUR (vozni redi in tarife) na enem (spletnem) mestu;
- nova e-orodja za razvoj inovacij na sektorskih nivojih (prehrambena, biotehnologija in mehatronika);
- razvoj platform na različnih področjih, uporaba IKT pri razvoju produktov in storitev, mreženje in internacionalizacija SME.